137. Tiistaina 19 päivänä joulukuuta 1995

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain muuttamisesta 3720

Hallituksen esitys 201/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 26/1995 vp

2) Hallituksen esitys työeläkelainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi 3722

Hallituksen esitys 202/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 27/1995 vp

3) Hallituksen esitys eläkesäätiölaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi
Hallituksen esitys laiksi vakuutuskassalain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 187, 188/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 28/1995 vp

Ensimmäinen käsittely

4) Hallituksen esitys laiksi poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta 3725

Hallituksen esitys 86/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 13/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi kihlakunnansyyttäjästä sekä laiksi rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta 3755

Hallituksen esitys 83/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 14/1995 vp

6) Hallituksen esitys ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 106/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 15/1995 vp

7) Hallituksen esitys rekisterihallintolaiksi ..... ,,

Hallituksen esitys 97/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 14/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi nimittämisestä kihlakunnanvirastojen ja kihlakuntien erillisten virastojen eräisiin virkoihin ..... ,,

Hallituksen esitys 129/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 12/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 38 ja 42 §:n sekä merimieslain 41 ja 45 §:n muuttamisesta 3756

Hallituksen esitys 203/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1995 vp

Lähetekeskustelu

10) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta 3763

Hallituksen esitys 205/1995 vp

11) Hallituksen esitys Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän turvallisuutta ja terveyttä rakentamisessa koskevan yleissopimuksen nro 167 hyväksymisestä 3763

Hallituksen esitys 206/1995 vp

12) Hallituksen esitys 81. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän osa-aikatyötä koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 207/1995 vp

13) Asetus eräistä väliaikaisista poikkeuksista Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa (Serbia ja Montenegro) ja eräitä Kroatian tasavallan ja Bosnian ja Herzegovinan tasavallan alueita koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen soveltamiseen .... „

Asetus 4/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Hurskainen, Jansson, Juurola, Karhunen, Koskinen M., Ojala A., Polvi, Seppänen ja Vehviläinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Juurola.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Juurola, Vehviläinen ja Viitanen sekä
tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. M. Koskinen.

Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1994

Puhemies: Ilmoitetaan, että hallituksen kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 14 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1994. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 13 päivänä joulukuuta 1995 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 63.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 285, 286, 288, 289, 292, 294—296 ja 300. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 201/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 26/1995 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva merimieseläkelain muutos on viimeinen osa siitä eläkepaketista, niistä laeista, jotka tänä syksynä eduskunnassa on käsitelty ja jotka kaikki ovat merkinneet poikkeuksetta eläkeläisten toimeentulotason heikentämistä. Hallituksen esitys merimieseläkelain muuttamiseksi merkitsee lain piirissä oleville yli 65-vuotiaille eläkeläisille heikompaa eläkkeen indeksiturvaa kuin alle 65-vuotiaille eläkeläisille. Alle 65-vuoti-

aina työeläkkeellä olevien eläkkeille tulee lehtitietojen mukaan 2,8 prosentin indeksitarkistus, mutta yli 65-vuotiaat eläkeläiset saavat tyytyä vain 1,5 prosentin indeksitarkistukseen eläkkeeseensä.

Tässä on aivan selvä suuri periaatteellinen muutos aikaisempaan käytäntöön verrattuna. Nyt mielestäni hallitus harjoittaa eduskunnan enemmistön tuella ikärasismia yli 65-vuotiaita eläkeläisiä kohtaan. Tietääkseni ei ole sellaisia elintarvikemarketteja tai vaateliikkeitä, joissa yli 65-vuotiaat saisivat ikänsä perusteella tavaroita halvemmalla. Sen sijaan heidän eläkkeidensä indeksitarkistukset suoritetaan nyt pienemmän prosentin mukaan kuin aikaisemmin ensi vuoden alusta.

Ihmisen vanhentuessa myös sairaudet yleensä lisääntyvät sekä vaikeutuvat ja palvelujen tarve kasvaa, mistä seuraa huomattavia lisäkustannuksia. Nyt yli 65-vuotiaiden eläkkeet tulevat jäämään jälkeen alle 65-vuotiaiden eläkkeiden kehityksestä, ja tämä lisää myös eläkeläisten keskinäistä eriarvoisuutta. Tämä hallitus jakaa edelleenkin sekä rikkaita entistä rikkaammiksi että köyhiä entistä köyhemmiksi, ja myös eläkeläisiä jaetaan kahteen eri luokkaan.

Merimieseläkelain muutoksen yhteydessä heikennetään myös ns. tulevan ajan oikeutta, ja tästä muutoksesta voi enimmillään aiheutua 6,5 prosentin menetys merimieseläkkeeseen. Menetys on huomattava heikennys, ja se koskee pääsääntöisesti työkyvyttömyyseläkkeelle joutuvia. Eniten menettää alle 50-vuotias sairastunut ihminen, joka joutuu työkyvyttömyyseläkkeelle.

Eläkelaissa on edelleenkin aukkoja, jotka aiheuttavat väliinputoamisia, jolloin ei ole eläke- tai muun sosiaaliturvan piirissä. Määräaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen muuttaminen kuntoutustueksi ei poista laissa olevia aukkoja. On paikallaan, että ihmisiä pyritään kuntouttamaan, mutta järjen käyttö ei siinäkään saisi olla kiellettyä.

Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus kohdistui myös useaan merimieseläkkeen saajaan, joten leikkaukset tulevat eri kautta huomattavan suuriksi ja vaikeuttavat eläkeläisten toimeentuloa. Merimiesten työeläkekassa oli aluksi jyrkästi vastustanut esitettyjä leikkauksia mutta hyväksyy nyt leikkaukset, koska ne olivat hallitusohjelmassa. Tämä oli aika erikoinen perustelu Merimieseläkekassan taholta. Näyttää pätevän merimiestenkin kohdalla sanonta "Herran pelko on viisauden alku", vaikka toimeentulo menisi ja vaikeutuisi.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella ehdotan, että hallituksen esitykseen n:o 201 sisältyvä ehdotus laiksi merimieseläkelain muuttamisesta hylätään.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuopan hylkäysehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. Puhjon kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila S-L., Anttila U., Apukka, Aula, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Filatov, Gustafsson, Halonen, Hassi, Heinonen, Helle, Huotari, Huttu-Juntunen, Huuhtanen, Hyssälä, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Isohookana-Asunmaa, Itälä, Jaakonsaari, Joenpalo, Juhantalo, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Kantalainen, Karjalainen, Karjula, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kemppainen, Kiljunen, Kiviniemi, Knaapi, Koistinen, Kokkonen, Komi, Korhonen M., Korhonen R., Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Koski V., Koskinen H., Koskinen J., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kurola, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lax, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Liikkanen, Lindén, Lindqvist, Lindroos, Linnainmaa, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Lämsä, Löv, Malm, Manninen, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Mikkola, Myllyniemi, Mähönen, Mölsä, Mönkäre, Niinistö, Nikula, Norrback, Nurmi, Nyby, Ojala O., Ojala R., Olin, Paasilinna, Paasio, Partanen, Pehkonen, Peltomo, Penttilä, Perho, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha,

Pohjola M., Pohjola T., Prusti, Puhakka, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Rauramo, Rehn, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Saarinen, Saario, Salolainen, Sasi, Savela, Skinnari, Smeds, Soininvaara, Suhola, Tahvanainen, Taina, Takkula, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tulonen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vanhanen, Vehkaoja, Veteläinen, Vihriälä, Viinanen, Viitamies, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Vuorensola, Vähänäkki, Väistö, Wahlström ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät edustajat Kuoppa, Puhjo, Tennilä ja Vistbacka.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho, Hellberg, Hurskainen, Jansson, Juurola, Karhunen, Koskinen M., Kuosmanen, Kääriäinen, Ojala A., Pekkarinen, Polvi, Pykäläinen, Salo, Seppänen, Tuomioja, Vehviläinen ja Virtanen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 177 jaa- ja 4 ei-ääntä; poissa 18. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys työeläkelainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 202/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 27/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys eläkesäätiölaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi
Hallituksen esitys laiksi vakuutuskassalain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 187, 188/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 28/1995 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, jotka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esityksiin n:ot 187 ja 188 sisältyvät lakiehdotukset muodostavat yhden kokonaisuuden ja kun hallituksen esitykseen n:o 187 sisältyvästä ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee hallituksen esitykseen n:o 187 sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos hallituksen esitykseen n:o 187 sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen n:o 187 sisältyvät kaksi muuta lakiehdotusta ja hallituksen esitykseen n:o 188 sisältyvä lakiehdotus niiden keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi hyväksytyiksi. Jos taas hallituksen esitykseen n:o 187 sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hylätään, katsotaan mainitut muut lakiehdotukset niin ikään hylätyiksi, mutta jos tämä ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien, katsotaan samalla vastaava päätös tehdyksi muistakin lakiehdotuksista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Meillä on käsiteltävinä eläkesäätiölaki ja eläkekassala-

ki, jotka liittyvät työeläkejärjestelmäämme, joka kokonaisuudessaan rahastojen ja vastuiden osalta on noin 200 miljardia markkaa. Eläkesäätiöiden osuus näistä vastuista on suurin piirtein 35 miljardia ja eläkekassojen 20 miljardia markkaa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli näiden lakiesitysten ohella valtiopäiväjärjestyksen perusteella selvitettävänä eräiden työeläkeyhtiöiden, Eläke-Varman ja Eläke-Sammon fuusiohanke, jonka käsittely keskeytettiin, kun näiden hallitukset tekivät yksimieliset päätökset, että he keskeyttävät fuusiohankkeensa. Toisin sanoen 200 miljardin markan eläkeasiat olivat valiokunnassa loppuvaiheessa käsittelyssä. Käsittely tapahtui hyvin suuren yksimielisyyden vallitessa, mistä on kaikille osapuolille lausuttava kiitos, koska nämä ovat rahallisesti suuria ja eläkkeensaajien kannalta vakavia asioita.

Työeläkejärjestelmämme on rakennettu niin, että siinä on monta eri jalkaa. Jos yksi jalka alkaa pettää, niin kaikki jalat eivät petä yhtä aikaa. Ainakin itse henkilökohtaisesti ja uskon, että myös monet valiokunnan jäsenet ovat lähteneet siitä, että tällainen hajautettu malli on työeläkejärjestelmässä paras mahdollinen, ja siihen liittyy juuri nämä eläkesäätiöt ja eläkekassat.

Valiokuntakäsittelyssä, kun hallituksen esitystä vietiin eteenpäin, lähtökohtana oli, että hajautettu malli turvattaisiin. Siinä mielessä valiokunta katsoi aiheelliseksi yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja säätiön ja kassojen edustajien kanssa tehdä ehdotuksiin muutamia korjauksia.

Valiokunta katsoi näkökulmassaan, että hallitus ei kaikilta osin mielestämme ollut onnistunut tasapuolisuudessa, millä tavoin eläkesäätiöiden ja eläkekassojen taseissa olevia kiinteistöjä, arvopapereita ja muita arvostetaan suhteessa työeläkeyhtiöihin. Katsottiin, että hallituksen esittämä lähtökohta on eräiltä osin liian tiukka ja saattaa aiheuttaa eläkesäätiöille ja työeläkekassoille tarpeettomia ongelmia. Valiokunnan mietinnössä näkyvällä tavalla näitä pykäliä tältä osin muutettiin.

Asiaan liittyi myös ylikatteen verottamista koskeva ongelma, se, että kaksinkertaisesti voitaisiin verottaa ylikatetta, joka saattaa syntyä. Tästä valtiovarainministeriön ja ministerin suulla saatiin selvitys, ja myös myöhemmin kirjallisesti, että valtiovarainministeriö tulee vielä kevään aikana antamaan lakimuutokset, joissa kaksinkertaisen verotuksen ongelmat tullaan ehkäisemään.

Ylikatettahan eläkesäätiöihin ja -kassoihin on syntynyt muun muassa sen takia, että ihmisiä on paljon sanottu irti ja toisaalta ihmiset ovat joissakin tapauksissa kuolleet aikaisemmin kuin on arvioitu, joten näiden kassojen vastuut eivät olekaan käytännössä nousseet niin suuriksi. Tietysti myös sitten jonkun Nokian osakkeiden arvon nousu, mutta niin kuin on näinä päivinä huomattu myös arvojen lasku, saattaa sekä nostaa kassojen arvoa mutta myös yhdessä hetkessä arvoa tuoda alaspäin.

Kun valiokunta tavallaan lopputyönään tämän syksyn osalta tämän sinänsä yksityiskohdiltaan vaikean lainsäädännön sai käsiteltäväkseen, se ei kaikilta osin voinut olla täysin varma siitä, että mitä esimerkiksi eläkesäätiöiden ja eläkekassojen taseiden valmistumisen yhteydessä käytännössä tulee näiden arvojen osalta tapahtumaan, mikä tulee olemaan säätiöiden ja kassojen tilanne. Lakihan astuu voimaan tämän kuukauden viimeisenä päivänä, eli juuri sinä päivänä, kun taseet rakennetaan loppuvaiheessa.

Tämän takia valiokunta lähti siitä, että asiaan palataan helmikuussa. Valtiopäiväjärjestyksen sallimissa puitteissa valiokunta tulee käymään ministeriön kanssa tilannetta läpi. Tähän valiokunnan mietintöön, tähän selvitykseen liittyen on myös tehty ponsi, tässä monisteessa sivujen 4 ja 5 vaihteessa, jossa lähdetään siitä, että tähän toimintapääomaan liittyvät selvitykset, joilla taattaisiin se, että kassat ja eläkesäätiöt todella pystyvät vastaamaan niistä velvoitteistaan, joita eläkkeet tulevat merkitsemään myös sellaisissa tapauksissa, että jonkun onnettomuuden seurauksena jostakin eläkesäätiöstä vastuut yhdellä kertaa saattavat laajemmin laueta. Näiden selvitysten pitäisi olla valmiina tämän ponneksi tehdyn eduskunnan vastaukseen hallitukselle tulevassa lausumassa aikamääräisesti siten, että tarvittavat selvitykset lakiehdotuksineen eduskunnalle on tehtävä toukokuun 1996 loppuun mennessä.

Toisin sanoen sosiaali- ja terveysvaliokunta on nyt ottanut asiakseen seurata niin eläkesäätiöiden ja eläkekassojen toimintaa kuin myös sitä, että mitä suuremmista vastuista ja eläkeläisten määristä vastaavissa työeläkeyhtiöissä tapahtuu. Hyvin arvokasta minusta on tässä työssä, sen vielä korostan, on se, että valiokunta on voinut tehdä nämä kaikki linjauksensa ja muutoksensa yksimielisesti. Toisin sanoen oppositio on tässä ollut, kuten aika monissa muissakin tapauksissa, harkitseva ja viisas, niin kuin hallituspuolueidenkin edustajat ovat pyrkineet olemaan.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari sanoi äskeisessä puheenvuorossaan, että tämän asian käsittely sujui suuren yksimielisyyden vallitessa. Hän tarkoitti sillä ilmeisesti valiokuntaa sen takia, että valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden kannat eivät kyllä olleet lainkaan yksimielisiä, vaan itse asiassa erittäin erimielisiä. Voi sanoa, että sosiaalivaliokunta, joka on muutenkin ollut aika työllistetty ja joutunut tekemään kohtalaisen isoja ratkaisuja, kuvitteli voivansa levätä sen jälkeen, kun oli saanut budjettilait valmiiksi. Mutta kaikkea kanssa. Tuli erittäin riidanalainen laki, jossa on kysymys erittäin isoista taloudellisista kysymyksistä. Kuten sanottu, näiden säätiöiden ja kassojen vastuut ovat siinä 55 miljardia markkaa tai jotain sinne päin.

Kun asioita käsiteltiin, niin todellakin siinä on ikään kuin kaksi hyvää asiaa, jotka lyövät korville toisiaan. Toisaalta on eläkeläisten turvallisuus, se, että eläkerahat ovat varmasti turvassa eikä niiden suhteen ole pienintäkään epäilystä, ja toisaalta on eläkepolitiikan hinta. Jos halutaan maksimaalista turvallisuutta, niin hinnasta tulee aika korkea, jos halutaan halpaa eläkepolitiikkaa, niin siinä voi sitten käydä niin, että joku jää kokonaan ilman eläkettä.

Hallituksen esitys noudattelee aika paljon turvallisuuspainotteisuutta sillä tavoin, että eläkekassojen ja -säätiöiden elämä olisi tullut aika kalliiksi. Sillä olisi taattu se, että kaikki ne kassat ja säätiöt, jotka tämän lain säätämisestä selviävät hengissä, pystyvät kyllä sitten sen jälkeen maksamaan eläkkeitä. Mutta ehkä aika moni niistä olisi mennyt nurin tai joutunut hakeutumaan eläkeyhtiöiden, sellaisten kuin Ilmarinen, Eläkevarma ja Eläkesampo, asiakkaiksi. Eikä tarvita kuin aimo annos suomalaista vainoharhaisuutta, että saattaisi kuvitella, että osittain tämä saattoi joidenkin tarkoituksena ollakin ja tällä tavalla ikään kuin vahvistaa eläkeyhtiöitä. Valiokunta otti kuitenkin sen kannan, että meistä tällainen hajautettu eläkejärjestelmä on hyvä ja siihen liittyvä ikään kuin hajautettu sijoitusvalta on myös ihan hyvä suomalaiselle taloudelle, ja sen takia tätä lakia muutettiin aika paljon.

Valiokunta joutui tässä ottamaan aika suuren vastuun, ja on ehkä absurdilta tuntuvaa, että joukkio, jolla ei nyt ehkä juuri tämän asian käsittelyyn ole niitä parhaita valmiuksia, joutuu halkomaan suurten asiantuntijoiden välistä riitaa. Ainakin itse olin aika epävarma siitä, mitä teimme. Tietysti hyvin suuresti lohduttaa, että meidän epävarmuuttamme ei tämä suuri sali ollenkaan jakanut, vaan sen enempää mukisematta otti vastuun itselleen, josta me tietysti valiokunnassa olemme tyytyväisiä, että tämän jälkeen vastuu on jaettu.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaara kertoi tuossa, miten tämä asia valiokunnassa eteni. Minusta tämän asian käsittely oli tyyppiesimerkki siitä, miten liian kiireisesti liian isoja asioita pitää valiokunnissa käsitellä.

Toivon, että jatkossa, jos näin isoja ristiriitaisia asioita tulee, pystyttäisiin asiantuntijalausunnoissa heti alusta lähtien selvästi tuomaan esille ne ongelmat, mitä näihin asioihin liittyy.

Ed. Hyssälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, kuten ed. Soininvaara totesi, niin tässä oli hyvin isosta ja merkittävästä asiasta kysymys. Pystyimme kuitenkin käsittelemään sitä yksimielisyyden vallitessa. Nyt kuitenkin korostuu eläkkeensaajan ja sitä kautta myös kansanedustajan vastuu tässä valvontakysymyksessä. Eläkkeensaajallahan tietenkin tässä on sikäli paljon pelissä, miten tämä vastuu on hoidettu, ja myös kansanedustajalla, joka joutuu näitä päätöksiä tekemään. Kovasti peräänkuulutettiin valiokunnassakin kontrollia ja valvontaa, mitä tulee eläkesäätiöihin ja näihin vakuutuskassoihin. Vastauksena saimme, että se nyt on kohtuullisen hyvin hoidettu. Mutta vieläkään en ainakaan henkilökohtaisesti tullut kovin vakuuttuneeksi siitä, että se olisi optimaalisesti hoidettu. Jatkossa näihin asioihin varmaan joudumme valiokunnassa palaamaan ja kiinnittämään entistä suurempaa huomiota.

Kuten ed. Soininvaara totesi, niin asiantuntemus näissä ei varmasti ehkä omalta kohdaltani sanoen ollut kovin hyvä, kun siellä asiantuntijat olivat kovin erimielisiä. Mutta kuten sanottu, ehkä tähän palataan ja tehdään jatkossa parempaa päätöksentekoa.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre: Arvoisa puhemies! Arvostan kovasti sitä, että valiokunta pystyi tekemään tästä yksimielisen mietinnön. Valvonta kassojen ja säätiöiden osalta on ihan selvä. Se kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusvalvonnan piiriin. Mielestäni ei ole syytä epäillä, etteikö se toimisi ihan kunnolla tällä hetkellä.

Sosiaali- ja terveysministeriö oli tehnyt, voi sanoa, tiukemman esityksen, mutta muutos, jonka valiokunta teki, tehtiin yhteistyössä ministe-

riön kanssa. Me saatoimme katsoa tätä asiaa hieman avarakatseisemmin. Mutta kyllä meidän lähtökohtamme on se, että vakuutetun asema on turvattava ja siinä mielessä kassojen ja säätiöiden osalta on hieman tiukemmat vaatimukset kuin työeläkeyhtiöiden hoitaman eläketurvan osalta, jossa on työeläkeyhtiöiden yhteisvastuu erittäin tärkeä periaate, joka turvaa vakuutetun aseman. Mutta tämä mietintö on hyvä ja tältä pohjalta on ihan hyvä tässä asiassa jatkaa.

Tämän lain säätämiseen ei mitään dramatiikkaa liittynyt. Tämä oli ihan normaalia eläkesäätiölain korjaamista ajan tasalle, kun edellinen laki oli 50-luvulta ja vakuutuskassalakiin nuo muutokset oli jo aikaisemmin tehty.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vain vastaan ed. Huotarin puheenvuoroon. Tässä ideana meillä todellakin oli, että toukokuun loppuun mennessä, kun valmistuu vieressäni istuvan varapuhemies Louekosken selvitykset työeläkejärjestelmän tulevaisuudesta, tämä olisi tiedossa, kun hallitus toivottavasti tässä aikataulussa ensi keväänä nämä lakiesitykset saa, ettei kävisi juuri sitä, mitä ed. Huotari tämänkin asian osalta toi esille, että eduskunnalle ja sen valiokunnalle jää pari viikkoa aikaa ottaa kantaa siihen, mitä on vuosikausia valmisteltu. Vaikka kansanedustajat ovatkin hyvin viisaita ja fiksuja, niin joskus voi tehdä jopa kansanedustaja virheitä. Tässä mielessä, kun täällä nyt on myös virkamiesvalmistelijoita paikalla, tämä tulkoon todetuksi.

Kaiken kaikkiaan vielä haluan korostaa sitä, että tämä on yksi asiakokonaisuus ja työeläkeyhtiöt yksi tärkeimpiä asioita, joita tämän yhteiskunnan sosiaaliturvassa on. Se 200 miljardia on iso raha. Se on yhtä paljon kuin valtion budjetti, yhtä paljon melkein kuin palkkasumma vuodessa. Jos siinä alkaa tulla ongelmia, sitten on todella ongelmia. Nämä muut asiat tähän verrattuna ovat sittenkin rahoituksen osalta paljon pienempiä kysymyksiä.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Haluan tavallaan jatkaa siitä, mitä ed. Skinnari sanoi. Jollakin tavoin kyllä kohtuuttomaan asemaan valiokunta tässä asetettiin sillä, että käsittelyaika jäi näin lyhyeksi. Se, että emme voineet siirtää sitä ensi vuodelle, johtui siitä, että tässä laissa sallitaan se — edustajat ovat ehkä lukeneet lain läpi — että eläkekassoista voidaan siirtää emoyhtiölle ylikatetta. Kun tässä vuodenvaihde on tulossa ja tilinpäätöksiä, oli eräitä yrityksiä, jotka ainakin kuvittelivat, että voisivat siirtää kovastikin tätä ylikatetta itselleen ja sen takia tällä oli kiire. Heti, kun me saimme mietinnön valmiiksi, tämä kiire näytti torstain ja perjantain välisenä yönä poistuvan. Tässä suhteessa tällä lailla ei enää olisi kiirettä, mutta tulipa nyt tehdyksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Hallituksen esitykseen n:o 187 sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Mainittu lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Hallituksen esitykseen n:o 187 sisältyvät toinen ja kolmas lakiehdotus sekä hallituksen esitykseen n:o 188 sisältyvä lakiehdotus katsotaan hyväksytyiksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 86/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 13/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 13.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 5)—8) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä ovat valtion paikallishallinnon uudistamista koskevat hallituksen esitykset poliisi-, ulosotto- ja syyttäjätoimen sekä rekisterihallinnon järjestämisestä. Nämä erillislait muodostavat yhdessä vuonna 1992 paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain kanssa kihlakuntauudistuksen lakiperusteisen normipohjan. Tähän kokonaisuuteen liittyy myös hallituksen esitys laiksi nimittämisestä kihlakunnan virastojen ja kihlakuntien erillisten virastojen eräisiin virkoihin.

Valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain perusteella maa on jaettu sen eri alueiden olosuhteet huomioon ottaen kihlakuntiin. Kihlakuntia on kaikkiaan 95, ja ne ovat kooltaan ja väestömäärältään erilaisia. Kihlakuntia muodostettaessa on kuultu niin kuntia kuin lääninhallituksia.

Paikallishallintolain mukaan hallinnon uudistamisen tavoitteena on parantaa palvelujen laatua ja kansalaisten oikeusturvaa, turvata palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus maan eri osissa. Tavoitteena on lisäksi luoda edellytykset toimintojen kokoamiselle yhteen, päätösvallan siirtämiselle paikallistasolle ja palvelujen taloudelliselle tuottamiselle.

Hallintovaliokunta toteaa, että käsittelyssä olevat hallituksen esitykset eivät välttämättä takaa uudistuksen tavoitteiden toteutumista kaikilta osin ns. puitelain perustelujen mukaisella tavalla. Valiokunnan mielestä lakiehdotukset muodostavat kuitenkin toteuttamiskelpoisen ratkaisumallin ja vasta käytäntö osoittaa, miten uudistus lopulta on onnistunut. Tästä syystä kihlakuntauudistuksen toimeenpanoa onkin tarkkaan seurattava.

Arvoisa puhemies! Valtion paikallishallinnon uudistamisessa on kysymys vaikeasta ja ehkä vaikeasti hahmotettavastakin asiasta. Vaikeutta on toisaalta hahmottaa kihlakuntauudistusta kokonaisuutena ja toisaalta hahmottaa uudistus yksityiskohdittain. On todettava, että jokaisessa maakunnassa ja jokaisessa kihlakunnassa olosuhteet ja toimintaympäristö ovat tavalla tai toisella erilaisia. Tämän vuoksi hallintovaliokunta on asiantuntijakuulemisessaan pyrkinyt saamaan mahdollisimman oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista maan eri osissa. Erityisesti on kuultu asiantuntijoita niiltä alueilta, missä uudistuksen toteuttaminen on kaikkein ongelmallisinta puitelaissa asetettuja tavoitteita ajatellen.

Oma arvioni on, että hallintovaliokunta on kyennyt näkemään sekä uudistuksen kokonaisuuden että yksityiskohdat sen osina. Valiokunta toteaa, että uudistuksen toimeenpanon selkeänä lähtökohtana on valtion paikallishallinnon järjestäminen poliisi-, ulosotto- ja syyttäjätoimen osalta kihlakunnittain. Tämä ei luonnollisestikaan voi tarkoittaa vain muodollista hallinnon järjestämistä, vaan kysymys on nimenomaan myös tehtävien hoitamisesta kullakin toimialalla kihlakunnittain. Puitelain perusteella tehdyssä kihlakuntajaossa on olosuhteista johtuen tosiasiallisesti muodostettu kuitenkin myös sellaisia kihlakuntia, jotka eivät pysty toimimaan täysin itsenäisesti. Tämän vuoksi kihlakuntauudistuksen kokonaisuus huomioon ottaen tarvitaan välttämättä myös osittaista yhteistoimintaa. Hallintovaliokunta korostaa samalla, että yhteistoiminnalla ei kuitenkaan saa luoda kihlakuntajaotuksen mitätöiviä suurpiirejä, vaan tehtävät on hoidettava järkevästi ja käytännöllisesti kihlakuntajaon puitteissa.

Kihlakuntauudistuksen toteutuksessa hallintovaliokunta pitää lähtökohtana sitä, että jokaisessa kihlakunnassa on ainakin poliisipäällikön virka. Mikäli tällaisen viran perustaminen ei ole järkevää, on eräänä ja mielestäni kuitenkin erittäin harvoin käyttöön tulevana vaihtoehtona joko kihlakuntajaon harkittu ja huolellisesti valmisteltu uudistaminen yhteisymmärryksessä alueen kuntien ja lääninhallituksen kanssa tai toisena vaihtoehtona ns. nimismiesjärjestelmän soveltaminen.

Hallinto- ja lakivaliokunnissa syntyneen ratkaisumallin mukaisesti mahdollisuus nimismiesjärjestelmän toteuttamiseen erityisistä syistä ulottuu nyt koko maahan. Hallituksen esityksissä mahdollisuus nimismiehen viran perustamiseen on rajattu Lapin läänin alueelle. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta on päätynyt ehdottamaan poliisihallintolain muuttamista siten, että valtioneuvoston yleisistunto voi erityisistä syistä ottaen huomioon kihlakunnan harvan asutuksen, pitkät etäisyydet, hankalat kulkuyhteydet, kieliolot tai muut niihin rinnastettavat perusteet päättää, että kihlakunnanvirastoon perustetaan nimismiehen virka poliisi- ja ulosotto-osastojen päälliköiden tehtävien hoitamista varten. Valiokunnan ehdottamassa muodossa nimismiehen virkaan tulisivat kuulumaan vain aivan poikkeuksellisesti syyttäjän tehtävät.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan asiantuntijakuuleminen osoitti, että valtion paikallishallinnon järjestämistä ja hoitamista puitelain edellyttämällä tavalla kihlakunnittain pidetään erittäin tärkeänä. Onkin todettava, että mietintöihin sisältyvä, valiokunnissa hyväksytty, siis myös lakivaliokunnassa hyväksytty, kompromissimalli ei varmaankaan kenenkään näkökulmasta ole kaikkein paras ratkaisu. Se on kuitenkin kokonaisuuden kannalta paras saavutettavissa ollut vaihtoehto. On kuitenkin myös syytä todeta, että itse pidän selkeästi parhaana vaihtoehtona puitelakiin perustuvan, maan eri alueiden olosuhteet huomioon ottavan yhtenäisjärjestelmän toteuttamista.

Hallinnon järjestämisessä on korostettava asianmukaisella tavalla kansalaisen näkökul-

maa. Oikein toteutettuna yhtenäisjärjestelmä merkitsisi, kuten myös edellisen eduskunnan hallintovaliokunnassa yksimielisesti arvioimme, sekä palvelujen saatavuuden että niiden korkean laadun turvaamista. Tähän malliin ei kuitenkaan ollut mahdollista päästä, vaan on jouduttu tyytymään kompromissiratkaisuun, joka mahdollistaa kihlakuntauudistuksen toteuttamisen järkevällä tavalla puitelain edellyttämässä aikataulussa. Uudistuksen toteutuksen onnistuminen jää lopulta paljon soveltavan hallinnon vastuulle.

Arvoisa puhemies! On paikallaan todeta painokkaasti myös se, että kihlakuntauudistuksessa on ollut itse asiassa hyvin vähän tosiasiallisia puoluepoliittisia ongelmia. Useaan kertaanhan on voitu käytännössäkin todeta, että paikallishallinnon järjestämisessä on varsin laaja poliittinen yhteisymmärrys. Tästä poliittisen tahdon olemassaolosta on mielestäni hyvänä osoituksena muun muassa puitelain säätäminen sekä hallintovaliokunnan viime kaudella antamat yksimieliset mietinnöt.

Ilmeisesti valtion paikallishallinnon uudistuksessa on pulmallisinta ollutkin kahden keskeisen ministeriön keskinäinen kädenvääntö, mikä on näkynyt myös uudistuksen valmistelussa. Ministeriöiden virkamiesten rooli on tosiasiassa ollut tässä suhteessa niin edellisen kuin nykyisenkin eduskunnan aikana erittäin merkittävä, mutta ei välttämättä myönteinen uudistuksen kokonaisuuden kannalta. Uskon tulkitsevani hallintovaliokunnan näkemystä, kun totean, että asian eteenpäinviemisessä tasapainottavana tekijänä on ollut apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, jonka asiantunteva, asiallinen ja rakentava esiintyminen uudistuksen eteenpäinviemisessä on ollut ratkaisevaa.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta päätyikin omalta osaltaan valtion paikallishallintoa koskevista hallituksen esityksistä antamissaan mietinnöissä yksimieliseen ratkaisuun seuraavien keskeisesti vaikuttaneiden perusteiden vuoksi: 1) Poliisihallintolakiin kirjattiin lakitekstiin, että jokaisessa kihlakunnassa on poliisipäällikkö, joka johtaa paikallista poliisilaitosta. 2) Nimismiesjärjestelmän perustelut hyväksyttiin poliisihallintolaissa esitetyllä tavalla. Näiden ratkaisujen jälkeen olin myös omalta osaltani valmis luopumaan niistä useista korjausvaatimuksista, joita valiokunnan käsittelyn yhteydessä esitin.

Kansalaisten kannalta keskeisen valtion paikallishallinnon järjestämisessä mahdollisimman hyvä lopputulos on sittenkin tärkeintä. Tämä on ollut hallintovaliokunnan tavoitteena ja toivottavasti tämä on ohjenuorana myös soveltavan hallinnon osalta, jonka vastuulle, kuten aiemmin totesin, jää lopulta paljon. Kysymys on palvelujen saatavuudesta ja laadusta sekä kansalaisten oikeusturvasta ja tasapuolisesta kohtelusta.

Mietinnössään hallintovaliokunta toteaa, että syyttäjän ja ulosottomiehen tehtävien ymmärtäminen riittävän syvällisesti edellyttää, ettei syyttäjä ja ulosottomies voi hoitaa tehtäväänsä kovin etäältä kansalaisiin nähden. Tämä seikka on nykyisessä nimismiesjärjestelmässä mielletty varsin hyvin. Ongelmia on sen sijaan voitu havaita erillisorganisaatioiden suhteen.

Entä mitä tulee valtion paikallishallinnon tuottamien palvelujen laatuun ja kansalaisten oikeusturvaan? Nämä sinänsä erittäin tärkeät seikat voidaan asianmukaisesti toteutetussa nimismiesjärjestelmässä turvata yhtä lailla kuin erillisorganisaatiossa. Eri sektorien tietämys ja laaja näkemys tukevat myös toisiaan. Myös tässä mallissa on virkamiehiltä voitava vaatia korkeaa ammattitaitoa. Näihinkin tehtäviin varmasti löytyy edellytykset täyttävät henkilöt niin kuin muihinkin yhteiskunnan vaativiin tehtäviin.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on sisällyttänyt yksimieliseen mietintöönsä perustelulausuman. Siinä valiokunta edellyttää, että hallitus huolehtii kihlakunta-uudistuksen toimeenpanon tarkasta seurannasta. Erityisesti on tällöin otettava huomioon eri toimialojen palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus maan eri osissa samoin kuin poliisi-, ulosotto- ja syyttäjäntehtävien järjestäminen ja hoitaminen kihlakunnittain. Lisäksi on otettava huomioon yhteistoiminnan laatu ja laajuus, eri toimialojen yhteistoiminta-alueiden keskinäinen alueellinen yhteneväisyys ja yhteisen avustavan henkilöstön riittävyys. Valiokunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle kihlakuntauudistuksen toteutumisesta selonteon vuoden 1999 loppuun mennessä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtajana haluan esittää kiitokset hallintovaliokunnalle sen rakentavasta ja asiallisesta ja loppuvaiheessa myös ripeästä työskentelystä. Hallintovaliokunta ehdottaa, että kihlakuntauudistukseen liittyvät, valiokunnan valmistelevasti käsittelemät lakiesitykset hyväksyttäisiin valiokunnan ehdottamin muutoksin ja kannanotoin.

Ed. L a x : Arvoisa rouva puhemies! Fru talman! Paikallishallinnon uudistus, myös kihlakuntauudistukseksi kutsuttu, on erittäin tärkeä ja periaatteellisesti varsin merkittävä asia. Se

koskee suoraan noin 12 000:ta viranomaisten palveluksessa olevaa henkilöä, kun nykyisistä noin 230 poliisipiiristä sekä erinäisistä muista viranomaisista muodostetaan noin 90 kihlakunnanvirastoa.

Uudistusta on valmisteltu vuosia, siitä on riidelty ja se on ollut viime metreille saakka kiihkeän lobbauksen kohteena. Riidat ja painostustoimet johtuvat ennen kaikkea siitä, että uudistuksen tavoite, voimavarojen kokoaminen ja uudelleenjärjestely nykyistä suurempiin viranomaisyksiköihin siten, että saataisiin muun muassa päätoimiset, pätevät ja tasaisemmin työllistetyt poliisi-, syyttäjä- ja ulosottoviranhaltijat, johtaa väistämättä perinteisen nimismiesjärjestelmän purkamiseen. Tehtävien lisääntyminen, asioiden vaikeutuminen ja ennen kaikkea ihmisoikeussopimusten myötä kehittyneet oikeusturvaperiaatteet johtavat siihen, että poliisihallinto on erotettava lainkäyttötoiminnasta eli syyttäjäntoimesta ja ulosotosta.

Arvoisa puhemies! Esittelypuheenvuoroni tarkoitus on valottaa nimenomaan lakivaliokunnan näkökulmia sen toimialaan kuuluvien syyttäjä- ja ulosottoviranomaisia koskevien säännösten osalta.

Sekä syyttäjä- että ulosottotoimen nykyinen organisaatio ja syyttäjiä ja ulosottomiehiä koskeva oikeusnormisto on hajanainen. Paikallisia syyttäjiä ovat kaupunginviskaali, nimismies ja apulaisnimismies, ulosottomiehiä kaupunginvoudit ja nimismiehet. Kaupunginviskaalit ja -voudit ovat hallinnollisesti oikeusministeriön alaisia, mutta nimismiehet ja apulaisnimismiehet, jotka ovat myös poliisiviranomaisia, ovat sisäasiainministeriön hallinnon alaisia.

Kuten jo totesin, syyttäjäntoimi ja ulosotto ovat vallitsevan käsityksen mukaan lainkäyttöä. Syyttäjät ja ulosottomiehet ovat siten lainkäyttötehtäviä hoitavia itsenäisiä viranomaisia. Ottaen tämän huomioon hallituksen esityksissä on asetettu hallinto-organisaation kehittämisen ensisijaiseksi tavoitteeksi oikeusturvallisuuden ja -varmuuden lisääminen. Tavoitteena on totta kai myös toteuttaa paikallishallintolaissa asetetut muut päämäärät, joista hallintovaliokunnan puheenjohtaja ed. Väistö jo tässä totesi tärkeimmät oman valiokuntansa näkökohdat.

Hallituksen esityksissä omaksutulla tavoitteenasettelulla saadaan aikaan oikeusturvan kannalta tarpeellinen poliisitoimen ja syyttäjän tehtävän sekä toisaalta myös poliisitoimen ja ulosottotoimen eriyttäminen. Lakivaliokunta pitää hallituksen esitysten perusrakennetta lähtökohdiltaan oikeana, koska ehdotettujen säännösten perusteella voidaan luoda sellaiset paikallistason syyttäjä- ja ulosottoviranomaiset, joilla on alan erityisosaaminen. Näistä lähtökohdista tarkasteltuna myös esitykseen sisältyvä nimitysvallan järjestely sekä laintasoiset säännökset pätevyysvaatimuksista ja työjärjestyksestä ovat asianmukaisia.

Valiokunta päätyi laajan asiantuntijakuulemisen jälkeen puoltamaan hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä eräin muutoksin. Asiantuntijoiden lausunnoissa tuli korostetusti esiin huoli siitä, että palvelut huononevat paikallishallintouudistuksen vuoksi.

Tämän vuoksi lakivaliokunta järjesti perinteisen asiantuntijakuulemisen päätteeksi paneelityyppisen keskustelun, jossa Sisä-Savon kuntayhtymän toimitusjohtaja esitti epäilyksensä uudistusta kohtaan, oikeusministeriö kertoi konkreettiset suunnitelmat ulosotto- ja syyttäjäntoimen järjestämisestä Sisä-Savon alueella ja sisäasiainministeriön puolesta lääninpoliisineuvos Risto Tiainen kertoi kokemuksista ja näkemyksistä, joita Kuopion läänissä on jo useiden vuosien ajan saatu yksiköiden organisoinnista ja niiden tuottamien palvelujen hajauttamisesta suurentuneissa yksiköissä, jotka ovat yhtenevät kihlakuntajaon kanssa.

Rouva puhemies! Kun Tiaisen lausunto oli poikkeuksellisen iskevä ja valaiseva, haluan tässä lainata siitä muutamia otteita. Tiainen aloittaa kysymyksellä "Mitä ovatkaan palvelut?" ja vastaa seuraavasti: "Uudistuksen ympärillä käydyssä keskustelussa on häirinnyt muun ohella se, että palveluista on puhuttu vain tietynlaisena möhkäleenä purkamatta sen sisältöä. Kun lähtökohdaksi selkeästi otetaan kansalaisten palveluodotuksiin vastaaminen, olennaiseksi kysymykseksi nousee, ketkä suoranaisen ensilinjan palvelun kuntalaisille antavat. Nykyisen johtamiskäsityksen mukaan yksikön johtaja keskittyy johtamiseen, ei enää yksittäisten suoritteiden tekemiseen muuta kuin poikkeustapauksissa. Tällöin välttämättä nousee ensisijalle palveluverkon tiheys, näissä palvelupisteissä toimivat poliisimiehet, avustavat ulosottomiehet sekä toimistohenkilöstö eri toimialoilla. Kehittyneet atk-järjestelmät mahdollistavat helposti toimintojen hajauttamisen. Tällaisesta ajattelusta lähtien päällikkövirkojen määrä ei uudistuksessa nousekaan päällimmäiseksi."

Tiainen jatkaa: "Kuopion läänissä on viime vuosina määrätietoisesti yhdistetty nimismiespiirejä, joiden toimialaan on siis kuulunut kol-

me kihlakuntavirastojen tulevasta neljästä toimialasta. Päällikköverkosto on harventunut, mutta palvelupisteet ovat säilyneet entisellään. Palvelutoimistolain periaatteiden mukaisesti palveluja kunnissa on pystytty jopa parantamaan. Selkeänä esimerkkinä läänistä on Varpaisjärven kunta, jossa nyt palvelutoimistossa on työvoimahallinnon palvelut sekä verohallinnon palvelut, joita jälkimmäisiä ei koskaan ollut ollutkaan.

Lääninhallitus on selkeästi lähtenyt siitä, että jokaisessa kihlakunnassa on poliisipäällikön virka. Edellä mainitut syyt voivat johtaa siihen, että kolmella muulla toimialalla joudutaan yhteistoimintaan. Kun lääninhallituksella on mahdollisuus päättää kihlakunnanvirastojen toimipisteistä, palvelut kuntalaisille voidaan säilyttää entisenlaisina ja jopa niitä parantaakin, kun esimerkiksi rekisterihallinnon toimipisteitä saadaan nykyistä merkittävästi enemmän. Palvelutoimistoissa voidaan kansliahenkilöstön työllisyys omalla paikkakunnalla turvata varsin hyvin palveluja laajennettaessa."

Tiainen sanoo myös palvelujen laadusta ja oikeusturvasta seuraavaa: "Kaikki ns. erillislait turvaavat laatu- ja oikeusturvavaatimukset, kun toimintojen johdon osalta päästään itsenäisyyteen ja päätoimisuuteen. Lex Lapin laajentamisessa koko maahan näen ilmeisenä vaarana sen, että entisen tyyppinen sivutoimisuus vain jatkuu. Jokaisella toimialalla tulee vihdoin päästä rohkeaan delegointiin osaavalle henkilöstölle. Kun joskus erityisosaamista vaativissa tapauksissa tarvitaan yksikön johdon ratkaisua hajautetun mallin mukaan järjestetyssä yksikössä, hänen tulee tarpeen mukaan lähteä liikkeelle yksikön hallinnollisesta keskuspaikasta." Näin kuulemma myös tapahtuu. "Oikeusturvan kannalta on itsestäänselvää, että toimintojen eriyttäminen sitä parantaa."

Lopuksi Tiainen lausuu palvelujen saatavuudesta: "Edellä on jo esitetty käsitys siitä, ketkä tuottavat palvelut kansalaisille: poliisimiehet, avustavat ulosottomiehet ja toimistohenkilöstö. Johtaja vain harvoissa poikkeustapauksissa tekee yksittäisiä suoritteita erityisosaamista vaativissa asioissa. Johtaja johtaa yksikköään eli suunnittelee, organisoi, rekrytoi, kouluttaa, kannustaa, valvoo ja hoitaa henkilöstöasiat ja suhteet sidosryhmiin jne., päätoiminen työ siis. Tältä pohjalta lähtien ja ottaen huomioon monien kompromissien summana syntyneen kihlakuntajaon synnyttämät toiminnallisesti liian pienet kihlakunnat on perusteltua sekä ulosotto- että syyttäjätoimessa johdon osalta päättyä yhteistoimintaan."

Näin siis Kuopion läänin lääninpoliisineuvos Risto Tiainen. Hän siis myös korostaa lakivaliokunnan perusajatusta siitä, että palvelurakenteesta puhuttaessa on välttämättä erotettava toisistaan toisaalta palvelujen laatu ja oikeusturva ja toisaalta yleisöpalvelut. Tämä näkökulma on myös muodostanut vedenjakajan lakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan käsityksissä. Valiokuntien tavoitteet sinänsä, toimivan kihlakuntauudistuksen aikaansaaminen, ovat olleet yhtenevät mutta näkökulmat jossain määrin toisistaan poikkeavat. Tiivistän lakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan näkemysten yhtenevyydet ja eroavuudet tärkeimpien osatekijöiden osalta seuraavasti.

Ensin aivan yleisesti.

Hallintovaliokunta korostaa hallinnon läheisyyttä ja yksityisen kansalaisen näkökulmaa aluepoliittisista lähtökohdista. Lakivaliokunta puolestaan korostaa sitä, että ulosottotoimi ja syyttäjän tehtävät eivät ole hallintoa vaan lainkäyttöä. Lainkäytössä on ensisijaisena yksittäisen kansalaisen oikeusturvan varmistaminen. Sen vuoksi poliisitoimi, syyttäjäntoimi ja ulosotto on pidettävä toisistaan erillään.

Myös lakivaliokunta pitää tarpeellisena yleisöpalvelujen riittävää alueellista tarjontaa. Tässä lakivaliokunta lähtee kuitenkin siitä tosiasiasta, että ulosoton asiakkaista velkojat yleensä lähestyvät ulosottomiestä postin tai sähköpostin välityksellä ja velalliset mieluummin kaikkoavat kuin tulevat maksamaan erääntyneitä laskuja. Syyttäjän palveluita ei myöskään yleensä pyydetä, vaan syyttäjä tapaa asiakkaansa eli syytetyt käräjillä. Sikäli kuin syyttäjä toimii asianomistajan puolesta, paperit tulevat syyttäjälle yleensä poliisin välityksellä jo poliisikuulustelussa annettuina valtakirjoina tai haastemiehen saamina.

Toiseksi kiinnitän huomiota eri piirijakojen yhteensovittamiseen.

Valtioneuvoston vahvistamat käräjäoikeuspiirit ja kihlakuntajako poikkeavat toisistaan. Valiokunnan saamien alustavien aluejakosuunnitelmien mukaan myös yhteistoiminnassa olevien ulosottopiirien, syyttäjäpiirien ja poliisipiirien alueet eroavat paikoin huomattavastikin toisistaan. Näiden järjestämisen osalta lakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan kanta on yhteneväinen. Suunnitelmat eivät ole tarkoituksenmukaisia. Piirijaot on sovitettava yhteen.

Taustalla on tosiasia, että kihlakunnat on muodostettu poliittisin perustein eikä siten, että

jaon perusteena olisivat sellaiset asia- ja asukasmäärät, jotka ovat tarpeen, jotta kihlakuntaan voitaisiin perustaa päätoimiset poliisipäällikön, kihlakunnan syyttäjän ja kihlakunnan voudin virat. Hallintovaliokunnan nyt selvästi esittämä peruslähtökohta, että jokaiseen kihlakuntaan on sijoitettava oma poliisipäällikkö, vaikkapa sitten kihlakuntajakoa tarkistamalla, on lakivaliokunnan mielestä hyvä perusta koko kihlakuntauudistukselle.

Kolmantena asiana mainitsen toimintojen hoitamisen yhteistoiminnan avulla.

Hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan lähtökohdat ovat samat. Aina kun kihlakunnan työmäärä riittää työllistämään yhden päätoimisen virkamiehen, sellainen on kihlakunnassa oltava. Sen jälkeen käytetään hyväksi yhteistoimintaa. Tältä osin on kuitenkin pieniä eroavuuksia siinä, että hallintovaliokunta nimenomaisesti pitää välttämättömänä myös omaa kihlakunnansyyttäjää. Lakivaliokunta on tarkoituksella jättänyt lausumatta asiasta, koska tulossa olevat rikosprosessi- ja hovioikeusmenettelyuudistukset tulevat vaikuttamaan tähän asiaan. Nämä uudet prosessisäännökset ovat välttämättömiä uudistuksia, jotta Suomi voisi poistaa Euroopan ihmisoikeussopimukseen esittämänsä varauman. Uudistukset ovat realiteetteja, jotka myös on otettava huomioon syyttäjien sijoituksessa. Lakivaliokunta katsoikin asianmukaiseksi siirtää kannanoton syyttäjien sijoituksen osalta myöhempään ajankohtaan.

Lopuksi nimismiehen virasta. Lakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat samaa mieltä siitä, ettei paikallishallintouudistukseen sisällytettyä poikkeuksellista mahdollisuutta nimismiehen viran perustamiseen voi hallituksen esityksessä mainituilla perusteilla rajoittaa vain Lapin lääniin. Sen vuoksi tätä koskevaa säännöstä esitetään muutettavaksi. Hallintovaliokunta näyttää pitävän nimismiehen viran käyttöalaa jonkin verran laajempana mahdollisuutena kuin lakivaliokunta, joka lausumassaan peruslähtökohtiinsa viitaten edellyttää, että nimismiehen virkojen perustamisessa noudatetaan suurta pidättyvyyttä siten, että perustamiseen ryhdytään vasta, kun on selvitetty, että kihlakunnanvirastossa käsiteltävien syyttäjä- ja ulosottoasioiden määrä on vähäinen ja ettei syyttäjä- ja ulosottotoimen hoidon järjestäminen yhteistoiminnassa ole tarkoituksenmukaista.

Pienistä painotuseroista huolimatta lakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan mietinnöt antavat nyt mahdollisuuden kihlakuntauudistuksen käytännön toteutukselle. Kihlakunnanvirastojen yksiköiden suhteet ylempiin viranomaisiin ja virastojen päälliköiden keskinäiset toimivaltasuhteet on vihdoin riittävän selkeästi määritelty. Mikäli hallintoportaassa on yhteistyökykyä ja halua riittävästi, uudistus tulee onnistumaan. Jos kuitenkin halutaan riidellä, se tietysti onnistuu sekin suomalaisella luonteella ja haittaa uudistusta. Kaiken kaikkiaan uskon kuitenkin siihen, että nyt kun eduskunta selkeästi liputtaa uudistuksen puolesta, se myös onnistuu kentällä.

Haluan myös osaltani kiittää lakivaliokunnan jäseniä erittäin tehokkaasta ja asiallisesta työskentelystä tämän vaikean asian eri vaiheissa.

Sisäasiainministeri E n e s t a m : Arvoisa rouva puhemies, fru talman! Valtion paikallishallintoa on pyritty Suomessa uudistamaan jo yli kahden vuosikymmenen ajan. Kokoamista on yritetty milloin laveammalta milloin kapeammalta pohjalta. Tuloksiin eri juurikaan ole päästy.

Nyt eduskunnan täysistuntokäsittelyyn tulevaa paikallishallintoreformia voidaan täydellä syyllä luonnehtia historialliseksi. Kahden edellisen eduskunnan aikana uudistuksen voimaansaattaminen kilpistyi kalkkiviivoilla. On reilusti tunnustettava, että aiemmilla käsittelykierroksilla luotiin vahva tietoperusta ja myönteinen ilmapiiri. Siitä osoituksena on se laaja yksituumaisuus, jonka turvin erikoisvaliokunnat ovat kyenneet valmistamaan mietintönsä perustavoitteissa pitäytyen ja toivotun aikataulun puitteissa.

Nykyisen hallituksen aloitettua työnsä sovittiin kuluvan vuoden kesäkuussa paikallishallintouudistuksen peruslinjauksista. Uudistus nojautuu eduskunnan jo aiemmin hyväksymään puite- ja suunnittelulakiin. Erillisvirastojen lukumäärää on hieman lisätty ulottamalla järjestelmä niihin muutamiin suurimpiin kaupunkeihin, joissa erilliset poliisi-, syyttäjä- ja ulosottolaitokset ovat osa kaupunkien hallintoperinnettä ja kulttuuria. Valtaosaan maata perustetaan kihlakunnanvirastot, jotka, niin uskon, kykenevät voimavaroiltaan vahvistuneina tuottamaan entistä parempia ja laadukkaampia lähipalveluja kaikilla toimintasektoreilla.

On välttämätöntä, että eri sektoreiden hallintorakenteet mukaan lukien kihlakuntien välinen yhteistyö saatetaan perusosiltaan mahdollisimman suuressa määrin yhdenmukaisiksi. Juuri tähän seikkaan on kiinnitetty erityistä huomiota valmisteltaessa toimialalakiesityksiä. Mielihyvällä on todettava, että asioista on voitu neuvo-

tella ja sopia hyvässä yhteistyössä sisä- ja oikeusministeriöiden välillä. Valmistelua onkin kautta linjan leimannut yhteinen tahto pitkään vireillä olleen uudistushankkeen läpiviemiseksi. Tämä tosiseikka on rohkaisevaa ajatellen jatkovalmistelua ja varsinkin henkilöstön joustavaa yhteiskäyttöä tulevissa virastoissa.

Poliisitoimen osalta paikallishallintouudistuksesta on vuosien varrella muodostunut tietyllä tavalla kohtalonkysymys. Aivan toisenlaisissa oloissa muotoutunut poliisipiirijaotus on nimittäin taloudellisen laman vuosina synnyttänyt vakavia esteitä järkevälle, tehokkaalle ja taloudelliselle poliisitoiminnalle. Näin on tapahtunut nimenomaan paikallistasolla, joka kuitenkin muodostaa keskeisen osan poliisin toiminnasta ja toiminnan tuloksista.

Siirtyminen 231 poliisipiiristä 95 paikallistason toimintayksikköön parantaa ratkaisevasti poliisin edellytyksiä huolehtia yhteiskunnallisesta perustehtävästään. Keskittämällä hallinto-, tuki- ja ylläpitotoimintoja vapautetaan voimavaroja varsinaisten turvallisuustehtävien hoitamiseen kenttätasolla. Tarkoituksena onkin hajauttaa uudessa järjestelmässä kenttätoimintaa siten, että poliisimiehet aluevastuun pohjalta pystyvät yhdessä muiden viranomaisten kanssa puuttumaan riittävän aikaisessa vaiheessa rikollisuuden taustatekijöihin. Näin luodaan suomalaista lähipoliisitoimintaa, joka tähtää ihmisten arkielämää häiritsevän massarikollisuuden ennalta estämiseen.

Paikallishallintouudistus astuu voimaan 1. joulukuuta 1996. Vaikka tällöin siirrytään suurempiin hallinnollisiin yksiköihin poliisi tulee edelleen säilyttämään palvelupisteensä kaikissa nimismiespiirien nykyisissä toimintayksiköissä. Niissä on siten myös tulevaisuudessa mahdollista hoitaa ajokortti-, passi- ja muita lupa-asioita. Poliisi on lisäksi valmis antamaan sen toimialaan kuuluvia lupapalveluja tarvittaessa myös eri viranomaisista koostuvissa yhteisissä palvelutoimipaikoissa.

On ymmärrettävää, että nimenomaan poliisiorganisaation uudelleenjärjestelyt herättävät kunnissa ja kuntien asukkaissa suurta mielenkiintoa. Tilastoidun rikollisuuden ohella myös ihmisten turvallisuudentunteelle on annettava oma arvonsa. Sen vuoksi poliisin pitää organisaatiotaan uudistamalla tulla entistä lähemmäksi asukkaita. Organisaatiolle on annettava kasvot. Pidänkin varmana, että uudessa hallintomallissa poliisi näkyy enemmän. Suuremmissa yksiköissä on lisäksi mahdollista erikoistua ja käyttää paremmin hyväksi myös teknologian suomia mahdollisuuksia.

Hallintovaliokunta ehdottaa poliisin hallintolaista antamassaan mietinnössä eräitä muutoksia hallituksen esitykseen. On varmasti paikallaan, että valtioneuvostolle luodaan lainsäädännölliset edellytykset harkita uudistuksen päälinjasta poikkeavien päällikkö- ja johtamisjärjestelyjen toteuttamista muuallakin kuin Lapin läänissä. Erityisesti harva asutus, hankalat kulkuyhteydet tai kielelliset syyt voivat vaatia lakiin ehdotettavaan poikkeussäännökseen turvautumista. Ensisijaisesti asioiden hoito on tietenkin järjestettävä jo koetelluilla yhteistoimintajärjestelyillä niissä tapauksissa, joissa poliisiyksiköt eivät kykene itsenäisesti selviytymään kaikista tehtävistään.

Sekä hallinto- että lakivaliokunta ovat kiitettävästi paneutuneet koko turvallisuuden toimialan kannalta keskeisiin lakiesityksiin. Erityisen arvokkaana pidän sitä tapaa, jolla valiokunnat ovat kantaneet huolta poliisipalvelujen tasosta maamme reuna-alueilla ja suurten keskusten ulkopuolella. Sama koskee luonnollisesti myös vaatimusta palvelujen ja asioiden käsittelyn turvaamisesta kaksikielisillä alueilla molemmilla kielillä. Mietintöihin kirjatut kannanotot ovat osaltaan ohjaamassa tulevien hallintopäätösten valmistelua. Poliisihallinnolle on suoranainen elinehto toimia yhteistyössä kuntien kanssa. Kuntien kuuleminen korostuu silloin, kun organisaatiorakenteita ryhdytään paikallistasolla tarkistamaan.

Rouva puhemies! Eduskunta on viime vuosina monin eri ratkaisuin parantanut poliisin toimintaedellytyksiä. Meillä on uusi ja kansainväliset velvoitteet täyttävä toimivaltuussäännöstö. Taloudelliset ja henkilöstövoimavarat on vuotuisin budjettipäätöksin onnistuttu pitämään kaikesta huolimatta kohtuullisella tasolla. Piakkoin lopullisesti hyväksyttävä paikallispoliisin organisaatiouudistus on jälleen yksi merkittävä lenkki kehittämisen ketjussa.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos asiat olisivat näin, kuten kahden valiokunnan puheenjohtaja ja arvoisa ministeri totesivat, nimenomaan tulevaisuudessa, hyvä on. Mutta minä rohkenen epäillä erittäin suuresti niitä perusteluja, joita esitettiin.

Ensinnäkin toteaisin arvoisalle ministerille, että jo yhteistoiminta-alueet, jotka on perustettu nimismiespiireihin, ovat toimineet erittäin hyvin. Tällä uudistuksella ei millään tavoin saada tehostettua sitä toimintaa, jota siellä on. Uskallan väit-

tää, että vaikka luvataan, että palvelupisteet säilyvät, me olemme nähneet vuosien saatossa, millä tavoin tilanne on kehittynyt. Kun joku henkilö lähtee eläkkeelle tai muuta vastaavaa, sen jälkeen paikka suljetaan.

Arvoisa puhemies! Mitä ministeri totesi siitä, että on pystytty budjettipäätöksin hoitamaan, että taloudelliset resurssit ovat riittävät, toteaisin vain, että kun liikkuu maakunnissa ja käy keskustelemassa ihmisten kanssa, eihän poliiseja voida pitää kuin päivällä työvuorossa, kun ei ole määrärahoja viikonloppu- ja haittatyökorvauksiin.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Enestamin puheenvuoro henkii hyvää tahtoa ottaa huomioon nyt se, mikä erityisesti hallintovaliokunnan mietinnössä on sanottu, ja minusta se on kaikki hyvää, mitä ministeri näiltä osin sanoi. Haluan vielä kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että hallintovaliokunta mielestäni avasi omilla pienillä tarkistuksilla lakipykälätekstiin ja mietinnössäkin varsin vähäisillä tarkistuksilla nyt tosiasiallisen mahdollisuuden siihen, että paikallishallinnon puitelain mukainen idea kenties voidaan käytännössä toteuttaa. Toivon, että se voidaan käytännössä toteuttaa.

Hallituksen alkuperäinen esitys kulki mielestäni aivan rajamailla sen kanssa, oliko se edes sopusoinnussa voimassa olevan puitelain kanssa. Mutta, mitä hallintovaliokunta pieniä tarkistuksia erityisesti mietintöön on kirjoittanut, myös minä toivon, että se avaa mahdollisuudet sille, että valtioneuvosto, sisäministeriö ja oikeusministeriö ottavat huomioon valiokunnan sanoman ja käytännössä päästään siihen, että pääsääntöisesti yhtenäisvirastoidealle rakentuva kihlakuntauudistus voidaan toteuttaa ja toteuttaa niin, että kihlakuntien lukumäärä voisi säilyä kutakuinkin ja ihan mielellään täsmälleenkin mutta ainakin kutakuinkin niin suurena kuin se tällä hetkellä on.

Sisäasiainministeri Enestam: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vistbackalle haluaisin todeta, että on turhan ennenaikaista julistaa tuomiota uudistukselle, jonka toteuttamisesta ei tiedetä vielä yhtään mitään. Tahto on hyvä, ja tällä tavalla on tarkoitus nyt viedä asioita läpi kuin omassa puheenvuorossani totesin.

Mitä taas poliisin resursseihin tulee, on kuitenkin annettava tunnustus sille, että ei edellinen eikä myöskään tämä hallitus ole joutunut vähentämään virkoja siinä suhteessa kuin alun perin oli tarkoitus.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Olen ollut kolmen eduskunnan aikana viemässä eteenpäin kihlakuntauudistusta, ja täytyy todeta, että kun yleensä pitkän käsittelyn aikana lainsäännökset hioutuvat, jalostuvat, tämä lakikokonaisuus on kulkenut koko ajan alaspäin ja aivan viime metreillä romahtanut ja luhistunut totaalisesti käsittämättömällä tavalla siitä huolimatta, että on niin kauniita puheita tämän asian puolesta pidetty.

Haluan kuitenkin todeta heti kärkeen sen, että ei minulla sellaisenaan ole mitään vastaan kihlakuntauudistusta. Mutta se kehityskulku, joka näiden lakien muotoilussa eduskunnassa on tapahtunut, on aivan uskomatonta ja myös lopputulos tässä vaiheessa uskomaton ja tulevaisuus vielä uskomattomampi, kun mennään tästä eteenpäin.

Edellisen eduskunnan alussa hyväksyttiin lepäämässä ollut puitelaki, jonka mukaan kihlakuntia piti Suomeen tulla 95 ja kihlakuntien sisään piti muodostua eräissä tapauksissa erilliset virastot ulosotto-, syyttämislaitos- ja poliisihallintoa varten, eräissä taas ja valtaosassa näille toiminnoille piti tulla kihlakunnanvirastossa erilliset osastot. Sen palveluverkoston, joka muodostuu nykyisin nimismiespiirien kanslioista, piti jäädä, ja erityisen tärkeä puitelain sanoma oli se, että palveluja ei nykyisestä heikennetä vaan nämä palvelut halutaan saada pysymään vähintään samanlaisina, niin lähellä ihmisiä kuin nykyisinkin.

Siinä vaiheessa, kun puitelakia käsiteltiin ja näistä asioista keskusteltiin, oli itsestäänselvä asia, että sosialidemokraateilla ja ehkä myös kokoomuksella, erityisesti sosialidemokraateilla, joiden mielestä kaikki suuri on mahdollisimman kaunista, oli selkeänä tarkoituksena tulevaisuudessa romuttaa puitelain tarkoittama 95 kihlakunnan järjestelmä yhdistelemällä niitä siten, että lopputulos tulevaisuudessa on 40 kihlakuntaa. Näin tulee myös tulevaisuudessa tapahtumaan, koska tämä laki ilman muuta hyväksytään sellaisena kuin sosialidemokraatit ovat halunneet.

Edellisen eduskunnan aikana asia oli lakivaliokunnassa edellisen hallituksen esityksen pohjalta. Totean, että juuri sosialidemokraattien tarkoittamaan malliin johtava pykälä on se, jossa mahdollistetaan yhteistoiminta kihlakuntien välillä ja eräissä tapauksissa myös siten, että toinen

kihlakunta hoitaa toisen kihlakunnan alueella nämä toiminnot niin poliisi-, syyttäjä- kuin ulosottotoimenkin alueita. Se pykälä on juuri se, joka avaa sosialidemokraateille aikanaan mahdollisuuden viedä tätä eteenpäin ensin yhteistoiminnan nimissä, sitten toimintojen yhdistämisen nimissä ja viimein kihlakuntien yhdistämisen nimissä.

Edellinen hallitus teki tämän pykälän sellaiseksi, että tällaisessa yhteistoiminnan ja toimintojen siirtämisen päätöksenteossa lääninhallituksilla oli aloiteasema. Toisin sanoen tällainen olisi voinut tapahtua vain lääninhallituksen aloitteesta ja siinä olisi pitänyt kuulla myös kuntia, joita asia koskee. Keskusta ei hyväksynyt edellisen eduskunnan aikana edes tätä mallia, siis keskustan valiokuntaryhmä lakivaliokunnassa, vaan toimi niin kuin hallintovaliokunnan lausunnossa edellytettiin, että vielä kiristetään tätä pykälää ja sanotaan, että erityisistä syistä voidaan tällainen yhteistoiminta sallia, jos lääninhallitus sitä esittää.

Lakivaliokunnassa viime eduskunnan aikana, niin kuin ed. Väistö tietää, sitkeästi olimme valiokuntaryhmänä teidän lausuntonne pohjalta viemässä asiaa eteenpäin. Sosialidemokraatit näkivät asian mahdottomaksi toteuttaa tällaisena, tuskin edes sellaisena kuin hallitus oli esittänyt. Niinpä sitten kävi niin kuin lakivaliokunnassa yleensä, että asiat ajautuivat viimeisille päiville ennen päätöksentekoa ja ruuhkautuivat. Oli erinomainen mahdollisuus sosialidemokraateilla jarruttaa puhumalla tämä yli valtiopäivien ja saada asia raukeamaan. Näin ollen, kun tämä malli olisi silloisilla voimasuhteilla hallituksen taholta ollut mahdollista viedä sen mukaisena kuin hallitus oli esittänyt, että päätöksentekovalta yhteistyössä ja yhteistoiminnassa ja toimintojen siirtämisessä olisi ollut subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti lääninhallituksilla, tämä malli romuttui silloin tästä syystä. Sosialidemokraatit tuskin olisivat hyväksyneet edes hallituksen esitystä, saati sitä terästettyä mallia, jota lakivaliokunnassa keskustan valiokuntaryhmä esitti hallintovaliokunnan lausunnon pohjalta.

Kun nyt katsotaan, miten voimassa oleva hallitus, sosialidemokraattien ja kokoomuksen hallitus on tehnyt uuden esityksen asiasta, yhteistoimintaa varten päätösvalta on yksinomaan ministeriöllä eikä lääninhallitusta edes kuulla asiassa, kun aikaisemmin päätöksen liikkeellepano oli lääninhallituksilla. Nyt ei edes kuulla lääninhallitusta asiassa. Vain toimintojen siirtämistä koskevassa asiassa, jossa toinen kihlakunta määrätään hoitamaan toisen kihlakunnan alueella tehtävät, siinä tapauksessa lääninhallituksilla olisi ollut lausuntovalta mutta ei mitään muuta. Tämä mahdollistaa nyt sen, että poliittisella päätöksenteolla ministeriön taholta määrätään vaikka koko Suomi yhdeksi kihlakunnaksi. Silloin meillä on todella kaunista ja suurta, niin kuin ministerin tai lakivaliokunnan puheenjohtajan taholta sanottiin, että tällä asialla on kauniit kasvot tai jotenkin siihen malliin. Silloin se on tosi kaunis, kun on koko Suomi yhtenä kihlakuntana. Tämä on varmasti liioittelua, koska tuskinpa sosialidemokraatit pyrkivät muuta kuin 40 kihlakuntaan.

Me emme voineet hyväksyä lakivaliokunnassa tällaista asiaa, koska hallintovaliokunta viimeisiin tunteihin saakka sitkeästi piti kiinni siitä lausunnosta, jonka se oli antanut edellisen eduskunnan aikana, toisin sanoen että päätöksenteon liikkeellepano on kiinni lääninhallituksesta ja myös terästetysti siten, että vain erityisissä tapauksissa pykälää voidaan soveltaa yhteistoimintaan tai toimintojen siirtoon. Olimme lakivaliokunnassa, äänestytimme asiasta ja hävisimme tietysti äänestyksen. Laadimme vastalauseen, kunnes muutamaa tuntia ennen kuin vastalause piti jättää kuultiin, että hallintovaliokunnassa on tehty suuri historiallinen kompromissi. Toisin sanoen lakivaliokunnassakaan ei olisi syytä jättää olleenkaan vastalausetta tältä pohjalta, mitä olen nyt esitellyt.

Mikä se suuri kompromissi oli? Suuri kompromissi hallintovaliokunnassa oli se, että saatiin hallintovaliokunnassa poliisia koskevaan kohtaan kihlakuntauudistusta sellainen lausunto, että jokaisessa kihlakunnassa on oltava poliisipäällikkö. "Voi taivahan vallat", sanoo Kalle Päätalo kirjassaan Kunnan jauhot. Tämän voi Internetiin panna joko Kunnan jauhoilla tai Kalle Päätalolla, että löytyy sieltä. Nämähän ovat jo kihlakuntauudistuksessa tarkoitetussa lainsäädännössä. Jokaisessa kihlakunnassa on olemassa erilliset virastot, yksi niistä on poliisitointa hoitava, tai osastot kihlakunnanvirastossa, totta kai niillä on päälliköt. Mitä uutta tämä tällainen oli, että saatiin tällainen lausunto korostetusti tähän pykälään? Ei yhtään mitään merkitystä sillä ole.

Jos ajatellaan, että kihlakunta A määrätään esimerkiksi poliisitoiminnassa hoitamaan myös kihlakunnan B poliisitoimintoja, voidaan ajatella, että siitä huolimatta, että kihlakunta A hoitaa koko poliisitoiminnot, siellä istuu poliisipäällikkö kihlakunnassa B koppalakki päässä. Mitä merkitystä sillä asialla on? Ei yhtään mitään. Tämä asia myytiin halvalla ja sillä selvä. Nyt

sosialidemokraateilla on vahva tie, ensin siirrytään laajaan yhteistoimintaan, sen jälkeen siirretään toiminnat esimerkiksi kihlakunnasta B kihlakunnan A hoidettavaksi ja sen jälkeen sanotaan: Mutta tämähän on aivan turhaa, nyt on jo valtavan suuria yhteistoiminta-alueita, muutetaan 40 kihlakunnaksi, yhdistellään kihlakuntia tällä tavalla. Tämäkö sitten palvelee kansalaisten palvelutarpeita? Ei varmastikaan.

Minä olen jättänyt omissa nimissäni lakivaliokunnassa vastalauseen. Olen seurannut tarkasti niitä periaatteita, joita keskustassa seurattiin edellisen hallituksen aikana. Saattoi olla, että hallintovaliokunnan lausunto silloin romutti koko homman. Jos me olisimme pysyneet pelkästään hallituksen tarkoittamassa muodossa emmekä terästäneet tätä pykälää, se olisi saattanut mennä sosialidemokraattien taholta vielä silloin läpikin, mutta terästettynä ei missään tapauksessa. Näin ollen, rouva puhemies, pitää olla itselleen rehellinen ja seurata sitä periaatetta, joka oli silloin, eli pyrkiä estämään suurien kihlakuntien muodostaminen. Siitä on kysymys.

Hallintovaliokunnan poliisia koskevassa asiassa ei ole mitään uutta, se on jo laissa, mutta se on ikään kuin nostettu ylös näkyville, tummennetulle, ja sanotaan, että tähän tämä projekti. En minä mitään puoluepolitiikkaa puhu, minä puhun siitä, miten minä itse asian tässä tapauksessa näen. Tulevaisuus on se, että nykyiset nimismiespiirien kansliat hyvin nopeassa tahdissa lopetetaan, kihlakuntaan jää ehkä yksi tai kaksi palvelupistettä ja pääpaikka. Se on itsestäänselvää, että näin tulee tapahtumaan, 95 kihlakuntaa ja muutaman vuoden periodilla, jos sosialidemokraatit ja kokoomus ovat vallassa, 40 kihlakuntaa. Sen mahdollistaa juuri se, että tästä jouduttiin luopumaan. Totta kai jouduimme tähän poliittisten voimasuhteidenkin pakosta, emmehän me olisi tätä näkemystä missään saaneet lävitse.

Lopuksi, rouva puhemies, olen minuutilla ylittänyt sovitun ajan, minä yleensä pidän 5—6 minuutin puheenvuoroja, olkoon nyt tämän kerran. Tämä nimismiesjärjestelmä, joka on eräänlainen lohdutus, että joissakin piireissä nimismies hoitaisi, niin kuin tähänkin saakka, syyttäjä-, ulosotto- ja poliisitoiminnan. Kyllähän se jonkinlainen myönnytys on, mutta jos ajatellaan, miksi syyttäjä- ja poliisitoimi erotetaan toisistaan, niin se on eräänlainen oikeusturvakysymys, jossa katsotaan, että poliisi ja syyttäjä eivät voi olla sama henkilö, poliisin päällikkö ja syyttäjä.

Minä lähden siitä, että jos näin on mahdollista tehdä joissakin paikoissa Suomea, se on perustuslain vastaista. Kaikki kansalaiset ovat oikeushallinnon ja oikeuden edessä saman arvoisia. Ainakin teoriassa niissä paikoissa, missä nimismies hoitaa sekä poliisi- että syyttäjätointa, ja jos ajatellaan, mitkä ovat muutoksen perusteet, niin näin ei ole, vaan kysymys on oikeusturvan puutteesta tässä tapauksessa. Tämä on lainvastainen. Ei minulla mitään tätä taikka nimismiespiirijärjestelmää vastaan olisi, on se eräänlainen perääntaminen sekin. Mutta tärkein asia on ollut nimenomaan pykälä, joka mahdollistaa koko systeemin purkamisen sosialidemokraattien suurten etukäteishaaveiden perusteella, ja sitä minä olen vastustanut.

Rouva puhemies! Toisessa käsittelyssä tulen, vaikka tiedän raskaasti häviäväni asian, joka tapauksessa esittämään, että vastalause, joka on lakivaliokunnan mietinnössä, tulee tämän käsittelyn pohjaksi ensimmäisen lakiosuuden osalta. On minulla ainakin ed. Vistbacka, joka on luvannut kannattaa, hän on oikeamielinen mies.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kihlakuntauudistuksen toimeenpanossa on ollut ongelmia, ja tietysti aluejakojen muutokset kiihdyttivät kovasti tunteita. Ed. Aittoniemi hyvin ponnekkaasti syytti esityksen yhteydessä sosialidemokraatteja siitä, että ollaan hankittu väline, jolla voidaan romuttaa koko kihlakuntasysteemi ja päästä johonkin 40 kihlakunnan lopulliseen ratkaisuun. Aikamoista mörköjen maalailua.

Minä edustan sitä kantaa, että mikään hallinto ei kuitenkaan saa olla itsetarkoitus. Itse asiassa tähän aikaan kuuluu se, että on tällainen dynaaminen näkemys kaikkiin asioihin. Aika tulee tässäkin asiassa varmaan näyttämään, miten on viisasta menetellä. Nyt tarvitaan ennen muuta tietoa ja seurantaa siitä, miten nämä uudistukset tulevat käytännössä toimimaan.

Palvelujen tuottamisen kannalta ei ole kuitenkaan ykköskysymys, mikä on itsenäisten virastojen määrä, niin toivottavaa kuin varmasti olisikin, että johtajia on riittävästi. Mutta kansalaisen kannalta johtajien määrä ei ole yhtä tärkeää kuin se, että palvelut, jotka ovat välttämättömiä, ovat saatavilla tavalla tai toisella.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin, kun toteatte, että kolmen eduskunnan aikana aina on laki mennyt huonompaan, että ainakin nyt tänä aikana, kun nykyinen eduskunta on asiaa käsitellyt, hallituksen esityksestä tämä nyt tänne tullut

esitys on kyllä parannettu painos. Pelkäätte edelleen, että tulevaisuudessa tullaan kihlakuntien lukumäärää vähentämään. Mielestäni virhe on tapahtunut siinä, kun alun perin edellisen eduskunnan aikana on niin pieniä kuin 20 000 asukkaan kihlakuntia perustettu. Ei toki siellä riitä töitä kolmelle eri viranhaltijalle.

Kun, ed. Aittoniemi, pelkäätte sitä, ettei lääninhallituksia kuulla yhteistoiminta-alueista päätettäessä, vanhana virkamiehenä tiedätte aivan tarkkaan, että jos tällaisista yhteistoiminta-alueista päätetään, varmasti siinä vaiheessa myöskin lääninhallituksia kuullaan, vaikka sitä ei nimenomaan olekaan tässä lakiesityksessä kaupunginviskaalien ja ulosottomiesten, kaupunginvoutien kohdalla nimenomaan määritelty.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin myöskin sanoa ed. Aittoniemelle, että jollakin tavalla ihmettelen sitä kiukkua, että nyt kun on päästy tulokseen, se on harmillista. Minusta on valitettavaa, että tällaisia puheenvuoroja pidetään.

Esimerkiksi hallintovaliokunnan piirissä asiaa käsiteltiin todella perusteellisesti. Siinä ei ollut minkään osapuolen, ei minkään puolueen eikä kenenkään henkilön puolelta muuta kuin pyrkimystä hakea hyvä ratkaisu näissä olosuhteissa, niin hyvä kuin se on mahdollista. Siinä ei ketään pakotettu mihinkään, vaan sulassa sovussa haettiin tämä yhteisymmärrys.

Myöskin lakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan kohdalla haettiin yhteensopeutuvuuksia, parannettiin hallituksen esitystä sillä tavalla, että se tuli paremmin yhteensopivaksi. Kaikki ymmärsivät sen, että ei tämä ehkä ole paras ratkaisu, mikä on olemassa. Mutta jos haetaan parasta ratkaisua, sitä ei koskaan tavoitetakaan. Käsityksemme mukaan tämä tulee olemaan toimiva vaihtoehto. Näiden lakien paras puoli on nimenomaan siinä, että ne ovat joustavia lakeja ja ne antavat hallintopäätöksillä mahdollisuuden tehdä tarkoituksenmukaiset ratkaisut myöhemmin ja muuttaa, ilman että lakeja muutetaan, muuttuneiden olosuhteiden mukaan tätä. Tämän pitäisikin olla jatkuva prosessi, jota seurataan ja katsotaan, että vastaako se tämän ja tämän ajan tarpeita ja sillä selvä.

En usko, että eduskunta koskaan pystyy säätämään sellaista lakia, että koko Suomen maa hallinnollisesti osattaisiin jakaa juuri oikein sillä hetkellä ja että se olisi muutaman vuoden jälkeen myöskin sopiva ja paras ratkaisu. Tämä antaa joustavat puitteet. Tämä antaa järjen käyttöön mahdollisuuden, ei tosin pakota siihen.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron perussisältö henkii kyllä sitä ajatusta ja niitä tavoitteita, joita edellisen hallituksen näihin lakiesityksiin, sekä puitelakiin että myöskin erillislakeihin, sisältyi. Nyt on kuitenkin käynyt sillä tavalla, näin olen ymmärtänyt tämän hallituksen esitysten käsittelyn eduskunnassa, että tämän hallituksen esitykset katsottiin siinä määrin tosiasiassa puitelain reunoja ja ääriä koetteleviksi, että oli pakko yrittää korjauksia saada aikaan. Olen ymmärtänyt, että tämä on kompromissi, mikä tässä on aikaansaatu.

Ei tämä minunkaan mielestäni ole paras mahdollinen malli, ehdottomasti ei, mutta kompromissi, joka on joka tapauksessa parempi kuin Lipposen hallituksen alkuperäiset esitykset olivat. Voin myöhemmässä puheenvuorossani, jonka käytän, perustella sitä, millä tavalla tämä on parempi kuin alkuperäinen hallituksen esitys oli.

Mitä tulee ed. Karpion puheenvuoroon, jossa sanottiin, että viime vaalikaudella tehtiin virhe, kun niin pieniä kihlakuntia perustettiin, tekisi mieli kysyä, minkä päälle esimerkiksi niistä keskisuomalaisista kihlakunnista, joista päätös on olemassa, pitäisi ruksit laittaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Karpiolle totean sen, että vaikka laissa ei ole mainintaa lääninhallituksen ja asianomaisten kuntien kuulemisesta, voidaanhan niitä kuulla, eihän mikään sitä estä, mutta kyllähän se on yleensä ollut laissa. Niitä ja niitä kuultuaan jne. on lain pohjavire ja tarkoitus. Tästä se on tarkoituksellisesti pois, jotta ministeriö, jossa on aina poliittinen päätöksentekijä päällikkövirastossa ja edustajana poliittisessa valtioneuvostossa, pystyy raa'asti tekemään oman päätöksen, sanovat kunnat ja lääninhallitukset mitä hyvänsä.

Ed. Mikkolaa minä kehotan pitämään vain omista puheistaan huolen. Kyllä minä omista puheistani pidän huolen, ja minun puheitani valvoo eduskunnan puhemies eikä ed. Mikkola.

Mitä tulee kompromissiin tässä asiassa, mitä ed. Pekkarinen sanoi. Jos jostakin löytyisi sen kompromissin aineet — kompromissihan on se, että jokainen saa jotakin, edes vähänkin, mutta menettää myöskin. Kysyn, mitä tässä on kompromissista sellaisia aineksia, joissa on saatu jotakin? Poliisipäälliköiden virkojen nostaminen

tummennetulla ei ole mitään. Tämä asia on jo laissa. Totta kai poliisivirastolla päällikkö täytyy olla. Se on vain nostettu teennäisesti. On tiedetty, millä tavalla päästään teennäiseen kompromissiin. Ei tässä mistään kompromissista ole, ed. Pekkarinen, kysymys.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En pyytänyt puheenvuoroa, mutta haluan todeta ed. Aittoniemelle sen, että tässä kompromississa nimenomaan on parannusta tapahtunut. Oletteko varma siitä, mikäli ei olisi nimenomaan todettu, että jokaisessa kihlakunnassa on oltava poliisi, ja jos sitten ei tehtäviä ole, sitten perustetaan nimismiehen virka. Kyllä tämä minun mielestäni nimenomaan turvaa nykyistenkin kihlakunnanvirastojen aseman.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio osin vastasi myös minun puolestani. Kun luen uudet 6 ja 6 a §:t, kyllä näiden yhteissanoman luen sillä tavalla — kun kuuntelin ministerin puhetta, ymmärsin myöskin hänen tulkinneen samoin — että nämä pykälät aina takaavat sen, että jokaisessa kihlakunnassa on poliisitoimesta vastaava päällikkö, mikä ei suinkaan, ed. Karpio, olisi sen hallituksen alkuperäisen esityksen pohjalta ollut toteutuva asia. Tällä se varmistetaan.

Totta kai tähän liittyy se riski — ja siinä ed. Aittoniemi on oikeassa — että hallitus saattaa tavallaan tähän lakiesitykseen nojautuen sanoa, että näitä kihlakuntia on liian vähän ja valtioneuvosto vähentää kihlakuntia. Sitä kautta voidaan tavallaan vetää matto alta pois. Uskon, että kynnys kihlakuntajaotuksen merkittävään muuttamiseen on niin korkea, että kaiken kaikkinensa voidaan tätä taustaa vasten sanoa, että tämä kompromissi on parempi kuin se hallituksen alkuperäinen esitys. Näin minä ymmärrän tämän asian.

Ed. L ö v : Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Utvecklandet av den statliga lokalförvaltningen, den s.k. häradsreformen, i enlighet med ramlagen från 1992 går nu vidare i och med behandlingen av det aktuella lagpaketet om polisförvaltning, häradsåklagare, registerförvaltning och utsökningsfunktion.

Ramlagens intentioner är att medborgarnas rättssäkerhet förbättras samtidigt som servicens rättvisa fördelning i landet tryggas. Ämbetsverken kommer enligt lagen att ha separata linjeorganisationer. Denna uppdelning och specialisering förbättrar sannolikt yrkesskickligheten och därmed rättssäkerheten, speciellt när det gäller åklagarfunktionen.

Reformen innebär som huvudregel en sprängning av mångservicefunktionen länsmanskansli. I glesbebyggda trakter och på tvåspråkiga områden skulle samarbetsområdena för separata linjeorganisationer bli opraktiskt stora, dvs. fjärma sig från en smidig kontakt med folket och leda till slöseri med arbetstid och stora resekostnader.

När förvaltningsutskottet i sitt betänkande kunde enas om en omskrivning av 6 a §, så att regeringen kan besluta om inrättande av länsmanstjänst av särskilda skäl, kan opraktiska följder av reformen lindras om vilja finns. Ytterligare vill utskottet med en nyskrivning av 6 § trygga att varje härad har en egen polischef.

Utskottet säger också i sitt betänkande att vid bedömningen av eventuell länsmanstjänst skall man i första hand korrigera häradsindelningen framom att bilda otympliga samarbetsområden. I samarbetsparagrafen stadgas om inrikesministeriets skyldighet att höra häradsämbetena, kommunerna och länsstyrelserna innan beslut om samarbetsområden tas. Denna lokala självbestämmanderätt måste högaktas. Annars kommer lagreformen att uppfattas negativt.

Tack vare de ovan nämnda ändringarna till propositionen kan den lokala servicen sannolikt tryggas.

Arvoisa puhemies! Mikäli ministeriöt ottavat viisaasti huomioon lakiehdotusten muutokset, uudistus johtaa parempaan oikeusturvaan ja palveluun. Mahdollisuudet hyvään ratkaisuun ovat olemassa. Nyt on enää vain halusta kiinni. Hallintovaliokunta pyytääkin kihlakuntauudistuksen toteuttamisesta selonteon eduskunnalle vuoden 1999 loppuun mennessä.

Laki koskee ihmisiä läheisesti, joten palaute näin suuren ja historiallisen lakiuudistuksen seurauksista on tärkeä. Toivon, että ministeriöt hoitavat seurannan suurella vakavuudella. Toivon, että lait käsitellään eduskunnassa komplikaatioitta, jotta kyseiset virkamiehet saisivat riittävän työrauhan lakien voimaantuloon 1. joulukuuta 1996 asti.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Lakiesitykset valtion paikallishallinnosta ovat varsin perusteellisesti valmisteltuja. Käsitteliväthän jo kaksi edellistä eduskuntaa lakeihin liittyviä puitelakeja. Samoin niihin liittyvät erillislait olivat jo edellisen eduskunnan valmisteltavina, mutta

raukesivat kuitenkin silloisen vastustuksen johdosta. On siis nyt varsin kohtuullista, että tämä mittava lakipaketti tulee vajaan vuoden kuluttua voimaan ja jo vuosia kestänyt epävarmuus eri virkamiestenkin keskuudessa päättyy.

Hallituksen alkuperäinen esitys ei mielestäni tuomioinut riittävästi maan eri osien erityisolosuhteita, vaan siinä pyrittiin toteuttamaan paikallishallintouudistus saman kaavan mukaisesti ministeriön virkamiesten toivomalla tavalla. Valiokuntatyöskentelyn aikana kuultiin mittava määrä asiantuntijoita, ja osittain silläkin perusteella ovat valtion paikallishallintoviranomaiset saamassa suhteellisen hyvät lait, vaikka varmasti lähivuosina niihin tehdään myös lukuisia parannuksia.

Viittaan esimerkiksi voutien ja kihlakunnansyyttäjien nimittämismenettelyyn, missä aivan hyvin voitaneen tulevaisuudessa harkita nimittämisvallan siirtämistä esimerkiksi lääninhallituksille eli siis pois ministeriöstä ja oikeuskanslerinvirastosta. Samoin ministeriön rooli yhteistoiminta-alueista päätettäessä tuntuu turhankin juhlalliselta, aivan kuin päätöksiä ei kyettäisi tekemään riittävän hyvin asianomaisissa lääneissä.

Arvoisa puhemies! Minulla oli kunnia kuulua sekä laki- että hallintovaliokuntaan, ja tietysti aika ajoin oli tiettyjä vaikeuksia noudattaa johdonmukaisuutta kummassakin valiokunnassa. Kuten lakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Henrik Lax totesi, hallintovaliokunta painotti lausunnossaan nimenomaan hallinnon läheisyyttä ja kansalaisten näkökulmaa. Lakivaliokunnassa olivat päällimmäisinä asioina luonnollisesti lainkäyttö ja laillisuus sekä siihen liittyvä erikoistuminen.

Kaiken kaikkiaan kuitenkin on todettava, että lopputulos kahden eri valiokunnan lausunnoissa on varsin hyvä ja myös yhteneväinen. Valtion paikallishallinnon uudistamisen tavoitteena on luonnollisesti oltava kansalaisten oikeusturvan parantaminen, mikä sinänsä ainakin vaikeissa rikostapauksissa edellyttää niin poliisilta kuin syyttäjältäkin varsin pitkälle menevää erikoistumista, joten poliisin, syyttäjän ja ulosottomiehen tehtävien eriyttäminen on sinänsä aivan ymmärrettävää ja perusteltuakin.

Näin varmasti kuuluu olla suurissa asutuskeskuksissa ja paikoissa, joissa esimerkiksi etäisyydet ja asiointi eri paikkakunnilla eivät tuota kansalaisille kohtuutonta haittaa. Vaarana kuitenkin oli, että erikoistumista painotettiin hallituksen esityksessä liikaakin, jolloin esimerkiksi poliisin, syyttäjän ja voudin tehtävien hoitaminen saman viranomaisen toimesta ei olisi ollut mahdollista muualla kuin Lapin läänissä. Vaikka tehtävien hoito ns. yhteistoiminta-alueilla on tulevaisuudessa mahdollista, selvä parannus käsittelyn viime vaiheessa valiokunnissa oli se, että ns. Lex Lappia laajennettiin muuallekin maahan mahdolliseksi siten, että nimismiehen viran perustaminen on mahdollista toteuttaa alueella, missä muutoin ei eri osastojen päälliköiden täysi työmäärä ole esimerkiksi mahdollinen tai jos ei muutoin palveluiden riittävää ja tasapuolista turvaamista voida kansalaisille taata.

Monissa kunnissa on myös herättänyt huolta pelko paikkakunnan palvelutason huononemisesta, mikäli eri virastot siirretään jossain muualla kaukana sijaitsevaan kihlakunnanvirastoon. Tämän vuoksi on edelleen kehitettävä eri hallinnonalojen yhtenäisiä palveluyksiköitä, joissa kansalaisilla on mahdollisuus hoitaa asiansa esimerkiksi myös verotoimiston, työvoimatoimiston ja rekisterihallinnon piiriin kuuluvissa asioissa.

Arvoisa puhemies! Paikallishallintouudistus on varsin mittava uudistus, joka on herättänyt levottomuutta niin asianomaisten virkamiesten keskuudessa huolena omasta työpaikasta kuin kansalaistenkin keskuudessa huolena palvelutason huononemisesta. Tällöin ei ole haluttu tai osattu huomioida niitä monia parannuksia, mitä erikoistuminen esimerkiksi rikosten tutkinnassa aikaansaa aivan varmasti. Tämän vuoksi on paikallaan, että uudistuksen vaikutuksia seurataan tulevina vuosina erittäin tarkkaan ja vuoden 1999 loppuun mennessä annetaan eduskunnalle selonteko kihlakuntauudistuksen toteutumisesta ja siinä mahdollisesti ilmenneistä puutteellisuuksista.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakäsittelyssä muodostui vaikeimmaksi ja eniten puhuttavaksi asiaksi mahdollisuus nimismiehen viran perustamiseen kihlakunnanvirastoon siellä, missä alue on harvaanasuttu, etäisyydet ovat pitkät tai kieliolot ja muut niihin verrattavat olosuhteet vaativat. Asia ratkaistiin lopulta niin, että jää kussakin tapauksessa lopulta valtioneuvoston yleisistunnon harkintaan, milloin viran perustaminen on aiheellista. Saattaa tuntua ehkä liiankin tärkeältä, että harkinta jää viime kädessä valtioneuvoston tehtäväksi eikä ratkaisuvaltaa voida uskoa lääneissä oleville viranomaisille. Ehkä tämä tässä vaiheessa on tarpeellista, mutta siihenkin asiaan palattaneen varmasti viimeistään siinä vaiheessa, kun selonteko uudis-

tuksesta muutaman vuoden kuluttua annetaan eduskunnalle.

Valiokuntakäsittelyn vaiheessa oli luonnollisesti näinkin suuren asian tiimoilta monia eri mielipiteitä siitä, miten lakeja olisi kuulunut kehittää. Mutta lopulta löytyi kuitenkin yhteisymmärrys varsin pitkälle lähes kaikista asioista. On vain toivottava nyt, että tulevaisuudessa käytännön tasolla esimerkiksi nimismiehen viroista päätettäessä tai päätettäessä yhteistoiminta-alueista päättäjiltä löytyy tahtoa kuunnella myös kentän ääntä, sillä paikallistasolla ongelmat tunnetaan varmasti parhaiten.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio totesi, että kysymyksessä on suhteellisen hyvä lakipaketti, vaikka lähivuosina näihin on tehtävä parannuksia. Näin todellakin on, vaikka uudistus on melkoinen, kun 231 poliisipiiristä siirrytään nyt 95 syyttäjän ja poliisin toiminta-alueeseen.

Tähän jää kuitenkin merkittävä aukko, ja se on se, että syyttäjän toiminta-alueiden pitäisi olla yhdenmukaiset käräjäoikeuden tuomiopiirien kanssa. Näin valitettavasti ei vielä tapahdu, koska kuten sanoin, syyttäjän toiminta-alueita on 95, mutta käräjäoikeuden 69. Tähän jää 30 ongelmallista kihlakuntaa. Nämä erot täytyisi lähivuosina selvittää sisäministeriön ja oikeusministeriön neuvotteluissa, joissa asianomaiset kunnat olisivat mukana.

Haluan vielä todeta, että merkittävää lakiuudistuksessa on byrokratian vähenemisen kannalta se, että toimistotehtävistä jalkautetaan poliisimiehiä kenttätoimintaan, ilman että kustannukset lisääntyisivät. Tämän erityisesti haluan sanoa, ed. Aittoniemelle.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua aliarvioida ed. Karpion poliisialan tuntemusta, mutta totean, että tällä hetkellä poliisihallinnossa on erikoistuttu. Nimenomaan yhteistoiminta-alueilla on määrätty rikostutkinnasta vastaavat henkilöt jne. Siltä osin en näe, että tässä mitään suuria muutoksia tulee. Ehkäpä tämä pieni muutos, jonka lakivaliokunta sai aikaiseksi, muotoutuu sillä tavoin, että Lapissa ja ruotsinkielisellä alueella on nimismiehen virat. Mitä ilmeisimmin näin tulee tapahtumaan; tunnen jonkin verran käytäntöä myös Pohjanmaalta.

Eräs asia, jonka ed. M. Pohjola otti esiin, on nimenomaan se, että kun käräjäpiirien rajat ovat erilaiset kuin syyttäjäpiirien, siitä tulee ongelmia. Olen ollut syyttäjänä sellaisessa piirissä, joka kuului kahteen entiseen tuomiokuntaan, ja siinä vasta ongelmat tulee.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio totesi, että hänellä oli vähän vaikeuksia sovittautua kahden eri valiokunnan jäsenenä tähän uudistukseen siitä syystä, että näkökulmat olivat tähän erilaiset.

Arvoisa puhemies! Minusta on luonnollista, että näkökulmat poikkeavat. Ovathan vastuualueet näillä erikoisvaliokunnilla erilaiset, ja toisaalta tämä on myös rikkaus. Elävä elämähän on usein monimuotoisempaa kuin osaamme kuvitella.

Hallintovaliokunta on pitänyt tärkeänä, kuten juuri ed. Lax lakivaliokunnan puheenjohtajana myös totesi, sitä että tässä alueellisetkin näkökulmat tulevat riittävän painavasti esille sen ohella, että pyrimme tekemään mahdollisimman hyvän palvelun periaatteen tähän uudistukseen sisään ja se tulee mahdollisimman toimivaksi myös kokonaisuutena. Aluepolitiikkahan kuuluu hallintovaliokunnan alaan, ja tietysti tässä katsannossa me olemme katsoneet uudistusta myös siltä kannalta, että se toteuttaa puitelain henkeä.

Ed. Karpio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka totesi asiantuntemuksestani poliisin tehtävien suhteen. Tietysti on aivan selvää, että ed. Vistbackalla on aivan toinen näkökanta näihin asioihin kuin minulla, mutta toki minäkin olen hyvinkin monta vuotta seurannut poliisin toimintaa, jo kotoa saakka, hyvinkin läheltä. Tietysti erikoistumista tänä päivänä tapahtuu. Tietysti tälläkin hetkellä monissa tapauksissa poliisi joutuu käyttämään keskusrikospoliisin apua tiettyjen asioiden selvittämisessä, mutta olen myöskin sitä mieltä, että kihlakuntauudistus ja kihlakunnanvirastot ovat siinä mielessä parannus, että tässä voivat niin poliisi, vouti kuin myöskin viskaali erikoistua entistä enemmän tehtäviensä hoitamiseen.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Meillä on nyt käsiteltävänä vuosisadan uudistus. Ovathan nimismiesjärjestelmän alkulähteet, niin kuin on julkisessa sanassakin kerrottu, 1600-luvulla, ja nyt ollaan tämä kunniakas nimismiesjärjestelmä siirtämässä historiaan ja erityisviranomaiset, tehtäväänsä erityisesti perehtyneet kolme virkamiestä: ulosottomies, syyttäjä ja poliisipäällikkö, toimivat itsenäisinä. Siis tehtävät eriy-

tetään mutta virastot kuitenkin yhdistetään, puhutaan yhtenäisvirastosta.

Ei ole mikään ihme, että nimenomaan nimismiehet ovat koko uudistusta periaatteessa eniten vastustaneet. Onhan nimismies piirissään herra ja hidalgo ja pitää kolmea voimakasta valtion kahvaa hallussaan. Sen vuoksi muun muassa kuntien lähetystöjä tähänkin taloon on tullut ja aina poikkeuksetta mukana nimismies. Kun oli selitetty meidän taholtamme, että palvelut eivät tule huonontumaan, sitä ei tulla sallimaan, vielä kaikkien muiden perustelujen jälkeen todettiin kunnallismiesten taholta, että jos nimismiesjärjestelmä poistuu, ainoa lakimies kunnasta poistuu. Kuka hoitaisi sen jälkeen avioerot ja muut pienemmät prosessit, perunkirjoitukset ja muut? (Ed. Rantanen: Jospa ne vähenisivät!) — Jospa ne todella vähentyisivät, niin kuin ed. Rantanen totesi.

Erityisen hyvänä näen tässä lakiesityksessä sen seikan, että syyttäjät ja poliisipäälliköt eli poliisin esitutkintaa johtavat henkilöt ovat eri henkilöitä. Me olemme todennäköisesti viimeinen EU-maa, joka on siirtymässä vasta nyt erillisjärjestelmään. Länsimaisessa oikeuskäytännössä on tavanomaista, luonnostaan syntyvää, että näin on, koska syyttäjä on lainkäyttäjä, kun sen sijaan poliisipäällikkö on hallintomies. Syyttäjä harkitsee, onko jotakin henkilöä tai tahoa syytettävä, mutta sen sijaan hallintomenettely on suoritusta. Esitutkinta on suoritusta, vaikka se on hyvinkin pitkälle menevää, jopa tiedettä lähestyvää, niin kuin muun muassa ed. Aittoniemi kouriintuntuvasti on takavuosina esittänyt tältä alalta näyttöä.

Edelleen näen erinomaisen hyvänä, että ulosottoasioissa asiantuntemus lisääntyy. Olen itse ollut vt. nimismiehenä ja täytyy todeta, että heikoissa kantimissa ovat olleet sillä kertaa niiden parin pitäjän ulosottoasiat. Onneksi oli kuitenkin poliisikonstaapeleita, jotka olivat perillä niistä vaikeista kysymyksistä, varsinkin kun lainsäädäntö on vanhentunut ja tieteisoppiin turvaudutaan.

Haluan kuitenkin esittää kaiken tämän ylistyksen jälkeen hieman kritiikkiäkin tämän asian käsittelystä jne. Täytyy sanoa, että itsekin osallistuin kompromissin tekoon ja olen sitä, en nyt katunut, mutta pitänyt huonona menettelynä, että tehdään kompromissi, jotta syntyisi kompromissi. Itse asia on jossain määrin vesittynyt.

En alun alkaenkaan pitänyt hallituksen esityksessä siitä, että Lapin läänissä annettaisiin erityisperusteilla mahdollisuus säilyttää nimismiesjärjestelmä, perustaa siis nimismiehen virat. En sen vuoksi sitä vierastanut, että taas saamelaisia sorretaan sikäli, ettei uudistusta toteutetakaan heidän alueellaan, kun tiedetään ja muistetaan, että peruskoulu- ja kansanterveysjärjestelmien uudistukset lähtivät voimaan nimenomaan Lapin läänistä käsin. Mutta tehtiin kompromissi, jossa edelleen vesitettiin tämän uudistuksen mahdollisuuksia, eli joka puolella Suomea on mahdollista eräillä perusteilla pysyä nimismiesjärjestelmässä. Ne on lueteltukin: harva asutus, pitkät etäisyydet, hankalat kulkuyhteydet, kieliolot ja vieläpä jotain muutakin, mitä vain vilkas mielikuvitus saattaa keksiä. Mielestäni lain olisi pitänyt olla samanlainen koko maassa ilman tällaisia harkinnanvaraisia ehtoja eli koko programmi toimeen, kun näin mittavasta uudistuksesta on kysymys.

Yhdestä asiasta olen kuitenkin tyytyväinen, nimenomaan siitä, että lakivaliokunta pani mietintöönsä ponnen, jossa se totesi, että tätä kompromisseerattua pykälää eli nimismiesjärjestelmän perustamista tai pysyttämistä harkittaessa on oltava hyvin pidättyväisiä ja tämä voisi tulla kysymykseen ainoastaan lähinnä silloin, kun on hyvin vähän ulosottoasioita siinä piirissä eikä yhteistoiminnan osalta päästä järkeviin ratkaisuihin eri kihlakuntien välillä.

Sitten olisin todennut, kun täällä ovat jotkut puhujat sanoneet, että asian käsittely on nyt ja jopa aikaisemminkin ollut puhdasta, steriiliä politiikasta, että näin ei suinkaan ole asianlaita. Porvarihallituksen aikana sallittiin ainoastaan kolme erillisvirastoa ulosottotoimen osalta, mutta tässä on hallitus lähtenyt oikealle linjalle eli lisännyt noin kymmenellä ulosottotoimen erillisvirastojen määrää. Nimenomaan niissä virastoissa on juuri yksi tämän lakiesityksen pyrkimys toteutettu jo vuosia, vuosikymmeniä. Minkä takia se hyvin toimiva järjestelmä suuremmilla paikkakunnilla tavallaan romutettaisiin ja alistettaisiin toisenlaisiin järjestelmiin?

Sitten on vielä todettava, että politiikan makua oli, kun oli erittäin tehokas, tarmokas, ahkera sisäasiainministeri porvarihallituksessa, nykyinen kansanedustaja Pekkarinen. Hän todella järjesti kihlakuntien piirijaon tarkoituksenmukaiseksi harkitsemallaan tavalla.

Oikeusministeriössä, jossa oli myös entisen sisäministerin kanssa saman puolueen edustaja ministerinä, tehtiin käräjäoikeuksien piirijako aivan eriskummallisella tavalla, johon joudutaan väistämättä myöhemmässä vaiheessa palautumaan. (Ed. Vistbacka: Kuka oli ministerinä?) —

Saman puolueen edustaja, (Ed. Vistbacka: Ei pidä paikkaansa!) — Jäätteenmäki. (Ed. Vistbacka: Tarja Halonen!) — Jäätteenmäki viime kaudella. Ed. Vistbacka kai muistelee neljä vuotta siitä taaksepäin ollutta aikaa. Nimenomaan keskustalaisen ministerin aikana käräjäoikeuksien tuomiopiirit ratkaistiin. Kyllä niissä jatkuvasti on ollut politiikan makua.

Vielä olisin ihmetellyt erästä asiaa, että uudistuksessa ja myös muun muassa hallintovaliokunnan kannanotossa ja sen vastalauseissa korostetaan lääninhallituksen suurta merkitystä, kun kuitenkin samanaikaisesti tiedetään, että valtakunnassa lähitulevaisuudessa tulevia suuria uudistuksia on lääninhallitusjärjestelmän paneminen valinkauhaan ja muotouttaminen uudella tavalla. Minkä takia sellaiselle hallintoelimelle, jonka tulevaisuudesta ei tiedetä ja jolle kuuluvista tehtävistä ei tiedetä, sisällytetään tässä erityislaissa lisätehtäviä tai ainakin pyritään sisällyttämään? Siitä sanotaan, että tarpeen on paikallistuntemus ja verrataan läheisyysperiaatteeseen, joka EU:ssa on tärkeä. Siitähän ei toki voi olla kysymys. Tiedän kokemuksesta ja muutenkin, miten hyvin lääninhallituksessa kunkin kunnan asiat vähänkin suuremmassa läänissä tunnetaan. Kyllä se aika lailla lite vähän on.

Loppupuolella olisin vielä palannut palvelujen huonontamisasiaan. Olisi melkeinpä hyvä, vaikka se on toistettu molempien valiokuntien mietinnöissä, että tehtäisiin eduskunnassa sitä koskeva ponsi, että tämä järjestelmämuutos ei saa huonontaa palveluja, jollakin sopivalla sanamuodolla, jonka laatimiseen mestareita tässä talossa varmaan löytyy.

Kyläpoliisijärjestelmä, jos se vielä jossakin on, tulee säilyttää. Avustavan ulosottomiehen toimipiste täytyy säilyttää. Syyttäjän palveluja harva kansalainen hakee. Paremminkin ne asiakkaat syyttäjälle noudetaan, joten siihen tuskin sana "palvelu" erityisen hyvin sopiikaan.

Kaiken lopuksi olisin todennut, että nimismiesjärjestelmää on uudistettu nyt tai ollaan uudistamassa noin 300—400 vuoden jälkeen sen syntymästä. Mutta hyvin vanhoja lakeja on muitakin. Lakivaliokunta toteaa mietinnössään, että ulosottolaki on noin sata vuotta vanha. Sen kokonaisuudistus pitäisi todella, ei panna alulle, nähtävästi se on pantu alulle jo vuosia sitten, vaan pitäisi mahdollisimman pian tuoda eduskunnan käsiteltäväksi ja hyväksyttäväksi. Toinen on siihen liittyvä konkurssisääntö, tarvitaan uusi konkurssilainsäädäntö, koska nykyinen niin ikään on sata vuotta vanha. Rikoslainkin, joka eräin tärkein osin on toki uudistettu, sata vuotta vanhojen säännösten uudistaminen kaikkien lukujen osalta olisi mitä pikimmin suoritettava.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki totesi aivan oikein, että nimismiesjärjestelmän ylläpitämä syyttäjän ja poliisin yhteys on ollut Suomessa ehkä ainoana Euroopan maana ja laajemmaltikin olemassa. Juuri tämän olen itsekin todennut puheenvuorossani, että sen jättäminen tietyllä tavalla elämään, vaikka se on positiivinen asia niiden näkemysten pohjalta, mitä minä ajattelen, on joka tapauksessa tietyllä lailla ihmisoikeuksien tai perusoikeuksien vastaista.

Mutta ed. Vähänäkki, minulla on vahva näkemys, että ei ole tarkoituskaan perustaa ainoaankaan suomalaiseen kihlakuntaan nimismiehen virkaa. Tämä on varmistettu sillä, että valiokunnan mietinnössä on asetettu äärettömän tiukat kriteerit juuri siinä tarkoittamassanne perustelulausumassa, niin tiukat kriteerit nimismiesjärjestelmän ylläpitämisestä poikkeustapauksessa, että sellaisia ei Suomeen tulla perustamaan. Annoitte siinä periksi kuin suurena lahjana poliittiselle vastapuolelle tietäen, että tämä ei tule toteutumaan, aivan samalla tavalla kuin poliisipiiripäällikön nostaminen tummennetuilla kirjaimilla ylös on jo muuten olemassa oleva asia. Toinen kompromissi vedettiin tavallaan höplästä. Näin se on.

Mitä tulee politiikkaan, politiikkaahan tämä on ollut enemmän kuin mikään, koko järjestelmä, eikä käytännön asioita koko kihlakuntauudistus. Se on ollut mitä kovimmalla tavalla pelkästään puoluepolitiikkaa.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkille toteaisin erillisvirastoista, että niitähän tulee esityksen mukaan 13 ja niissä käsiteltävien asioiden määrä on suurempi kuin muissa kihlakunnanvirastoissa yhteensä. Tietysti erillisvirastoissa suurilla paikkakunnilla noudatettava putkimalli on aivan perusteltuakin. Näyttää siltä, että erillisvirastojärjestelmä menee täällä aivan keskustelutta läpi.

Totesitte lääninhallituksista ja sanoitte, että kun niiden tulevaa asemaa ei edes tiedetä niin minkä takia niille annettaisiin lisätehtäviä, ja että

painotetaan lääninhallitusten asiaa. Tietysti niin voi olla, että lääninhallitusten asemaa ja tulevaisuutta ei välttämättä tiedetä, mutta ainakin oma käsitykseni on se, että niillä tulee olemaan asema ja niille voidaan tässäkin kihlakuntavirastojärjestelmässä myös tiettyjä tehtäviä sälyttää enemmän, niin kuin myös ed. Aittoniemi on todennut.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki puuttui myös aika voimakkaasti palvelujen säilyttämiseen ja säilymiseen. Käytännössä tiedetään jo, että silloin kun nimismiespiirit lähtivät yhteistoimintaan, etäisyydet nimenomaan yhteistoimintaalueilla pitenivät. Jos käytetään hyväksi niitä mahdollisuuksia, mitä ymmärtääkseni valiokunnan mietinnössä on todettu, eli osa asioista voidaan hoitaa yhteistoiminnassa jopa eri kihlakunnanvirastojen välillä, niin silloin esimerkiksi hälytysajossa etäisyys saattaa olla lähes 200 kilometriä. Mielestäni tuntuu hieman epäoikeudenmukaiselta se, että ihmiset, jotka asuvat harvaan asutulla seudulla, joutuvat odottamaan apua hyvin pitkään. Kun esimerkiksi pääkaupunkiseudulla lääkäriambulanssi tulee paikalle välittömästi, niin että vaikka puukko on iskeytynyt sydämen läpi, henkilö pelastetaan, mutta maaseudulla pienemmänkin rikoksen uhrilta henki lähtee.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä on näin synkän oloista, niin en voi välttää puuttumasta ed. Vähänäkin puheeseen niiltä osin, kun hän kertoi turvautuneensa poliisikonstaapelien lakitietoon ollessaan vt. nimismiehenä. Muistuttaisin, että vanhassa kruununmiesten ohjesäännössä sanottiin nimenomaan, että vanhentuneet lakikirjat tulee antaa poliisikonstaapeleille, joten — kaikessa ystävyydessä — vt. nimismiehen piirissä ovat olleet asiat silloin aika huonolla tolalla.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki totesi, että pitäisi painavasti nyt saada sanottua, etteivät palvelut saa heiketä. Tämä on ollut lähtökohta, ja ed. Vähänäkki, ymmärrän niin, että tähän on liittynyt politiikkaa, mutta ei välttämättä puoluepolitiikkaa. Kaikki ne henkilöt, jotka eri kihlakuntien alueilta ovat olleet kuultavina, ovat kantaneet yhteistä huolta poliittisesta katsantokannasta riippumatta siitä, että palvelut heidän alueellaan ja heidän kihlakunnassaan säilyvät. Minusta se on luonnollista. He kantavat huolta siitä, että oman alueen palvelut säilyvät. Tähän ei siis minusta asiantuntijakuulemisen perusteella ole sisältynyt sellaista puoluepolitiikkaa, jota muun muassa ed. Vähänäkki täällä arvioi olevan.

Ed. Vähänäkki totesi, että nimismiesjärjestelmä pitäisi rajoittaa Lappiin. Totean, että ainakin hallintovaliokunnassa asiantuntijat myös monista muista maakunnista katsoivat, että heillä on sellaisia tarpeita, että tätä mallia tarvitaan. Totean, että myös maaherra Eva-Riitta Siitonen korosti, että Uudellamaallakin on sellainen tilanne, että täälläkin tällainen malli tarvitaan, jotta palvelut voitaisiin järjestää ja jotta niitä ei heikennetä, kuten ed. Vähänäkki aivan oikein korosti.

Erillisvirastojahan tulee nyt 13. Niitä oli edellisen hallituksen esityksessä viisi, kuten puitelaki edellytti. Ed. Vähänäkki totesi, että niitä oli silloin kolme. Niitä oli viidessä kaupungissa.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki moitiskeli lääninhallitusten asiantuntemusta. Varmasti on niin, että isoissa lääneissä asiantuntemus ei ole ihan niin hyvä kuin se voisi olla ja mitä se on pienissä ja keskisuurissa lääneissä. Siitä huolimatta on kommentoitava ed. Vähänäkin suurläänihanketta, jota sosialidemokraatit näyttävät jääräpäisesti ajavan eteenpäin. Kyllä se johtaa päätösvallan etääntymiseen. Vielä huonompi malli olisi se, että kaikki päätösvalta siirrettäisiin Helsinkiin, mitä tuntui ed. Vähänäkki ajavan. Kyllä kuitenkin läänissä, vaikka isommassakin, oman alueen tuntemus, yhteistyökuvioiden rakentaminen ja tarpeiden näkeminen on tehokkaampaa, parempaa ja lähempänä kansalaisia kuin Helsingin ministeriöissä. Tässä mielessä olen ed. Vähänäkin kanssa hyvin eri mieltä.

Mitä tulee Lappi-pykälän laajentamiseen, siihen jäi aika korkea kynnys, mutta siitä huolimatta pykälä on ehdottomasti askel parempaan suuntaan, enkä usko siihen, mitä ed. Aittoniemi sanoi, että pykälä jää kuolleeksi. Tämä on pantava täytäntöön. Uskon, että aika monella alueella kuitenkin näin tapahtuu. Vaihtoehto olisi ollut paljon huonompi, koska hallituksen esitys tältä osin oli todella huono.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tyydyn vastaamaan vain ed. Väistön vastauspuheenvuoroon eräin osin, koska muut vastauspuheenvuorot olivat lähinnä politiikkaa taikka poliisikaskuja.

Ed. Väistö oli kai ymmärtänyt väärin, että olisin ollut Lappi-asiassa alkuperäisen hallituksen esityksen takana. Olin sitäkin vastaan ja samoilla perusteilla, että minkä takia hyvä, laaja ja merkityksellinen uudistus vesitetään. Kyllä Lapissa tarvitaan yhtä lailla erityisesti tehtäväänsä paneutuvia ja kouluttautuneita henkilöitä, niin kuin tehtävien eriyttäminen nimenomaan osoittaa.

Kun vielä hallintovaliokunta pani lausuman, että mikäli edellytyksistä harva asutus, hankalat kulkuyhteydet, pitkät etäisyydet tai kieliolot yksikin löytyy, hallintovaliokunnan mielestä on perustettava nimismiehen virka tai harkittava sitä. Jos pitkät etäisyydet otetaan perusteeksi, jopa Helsingin kaupungissa voi tulla pitkät etäisyydet johonkin virastoon. Asia menee ihan metsään, jos yksi peruste riittää, mutta en usko, että järkevät virkamiehet ja hallitus lakia toteuttavat jokaisen sanamuodon mukaan, mitä jonkin valiokunnan mietinnössä on.

Ed. L a p i n t i e: Arvoisa puhemies! En tiedä, minkä tyyppistä politiikkaa asian käsittelyssä on ollut, kutsutaanko sitä puoluepolitiikaksi vai miksi, mutta ainakin lobbaus- ja painostustoiminta on ollut äärimmäisen tehokasta. Itse asiassa kun katsotaan, miten pitkään tätä asiaa on käsitelty, miten monta vuotta ja miten tässäkin eduskunnassa se vaati kahta valiokuntaa ja niiden yhteistyötä, kyse ei suinkaan ole helposta kysymyksestä, vaikka luulisi, että byrokratian purkaminen aina on helppoa ja kansalaisille hyväksi.

Esittelypuheenvuoroissa, joita valiokuntien puheenjohtajat pitivät, kovasti korostettiin sitä, että kyseessä on erilainen näkökulma eri valiokunnissa. Rohkenen olla kuitenkin tästä eri mieltä. Mielestäni tässä työssä kansalaisen näkökulma on se, joka näkyy sekä hallintovaliokunnan että lakivaliokunnan ja itse asiassa toivottavasti myös kaikessa eduskunnan ja valiokuntien työssä. Sen vuoksi kai me täällä olemme, että kansalaisen näkökulma tässä tulisi esille.

Jotenkin kummallisesti tässä yritetään väittää, että lakivaliokunnassa esillä ollut käsitys kansalaisten oikeusturvasta ja yhdenmukaisesta kohtelusta ja vaikkapa perusoikeuksien toteutumisesta ei olisi kansalaisen näkökulmaa. Kaikkien kolmen lain uudistuksen tavoitteena on totta kai paikallishallinnon kehittäminen sinänsä, että parannetaan palveluita, mutta aivan yhtä paljon on kyse siitä, että kansalaisen palvelua on myös se, että saa oikeudenmukaisen ja oikeusturvan kannalta kattavan ja mahdollisimman laajan kohtelun.

Nythän todellakin on kysymys siitä, että tällä hetkellä, niin hyvänä kuin monet nimismiesjärjestelmää pitävätkin ja haluavat sen säilyttää, kyse viime kädessä on siitä, että sama henkilö vaikkapa pidättää henkilön, syyttää häntä, harkitsee miten syytettä ajetaan ja vielä viime kädessä puuttuu ulosottoon, kenties käsittelee ulosottovalituksenkin. Vaikka kuinka luotamme juristien puolueettomuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja virheettömyyteen, siitä huolimatta väittäisin, että järjestelmä ei ole aivan oikein silloin, jos vaikkapa vahingossa jossain mielivallan kohteeksi yksittäinen kansalainen joutuu. Siitähän keskustelu kansalaisen oikeusturvasta lähtee, että eri viranomaiset ovat jäävittömiä käsitellessään kansalaisten asioita.

Toisaalta palvelua, ihan korkeatasoista palvelua on nimenomaan se, että oikeusturva toteutuu ja totta kai sekin, että palvelut ovat saatavilla. Kuten alkupuheenvuoroista kävi ilmi, palvelua nimenomaan kansalaisille suoraan antavat poliisimiehet ja -naiset, ulosottoapulaiset ja toimistohenkilökunta. Jos taas ajatellaan sitä, miten kovasti tässäkin eduskunnassa on kannettu huolta siitä, että kansalaisen tulee aina olla ulosottomiehen tavoitettavissa ja syyttäjän helposti tavoitettavissa, en kyllä usko, että tämä on kansalaisen näkökulma, vaan kyllä tässä nyt enemmän kuntien byrokraatit ja nimismiehet lobbaavat eikä niinkään kansalaisen näkökulmaa ole otettu huomioon.

Jääviyskysymys on yksi, minkä vuoksi eri toimintoja pitäisi eriyttää, mutta toinen aivan yhtä suuri syy on se, että sekä poliisin, ulosottomiehen että syyttäjän käsittelemät asiat ovat jatkuvasti tulleet monimutkaisemmiksi. Paljon käytetty esimerkki on nimenomaan taloudellinen rikollisuus. Eri lääneihin on perustettu talousrikosyksiköitä, jotka on vielä ihan nyt viime päätöksillä päätetty edelleen hajauttaa alueille, ja tämähän on aivan oikea suuntaus.

Nimismiesjärjestelmässä, jota nyt lähes kaikissa puheenvuoroissa täällä on kiivaasti puolustettu, nimenomaan ei ole mahdollisuutta yksikön johtajalla päästä erikoistumaan monimutkaisiin rikoksiin. Itse en uskaltaisi lähteä talousrikoksia syvälti penkomaan pelkästään juristin yleiskoulutuksella, vaan kyllä se vaatii vuosien erikoistumista ja kouluttautumista. Sen lisäksi nimenomaan huumerikollisuus, joka keskittyy rajoille, vaatii erityisosaamista ja erityisasiantuntemusta. Sekin edelleen puoltaa sitä, että lainmuutos olisi

pitänyt hyväksyä ilman vesitystä, joka nyt valiokunnissa suoritettiin.

Hallituksen esityksessä oli todellakin poikkeuksena otettu Lapin lääni ilman sen kummempia perusteluita. Ehkäpä ajateltiin laajan alueen olevan se perustelu. Mielestäni jo se, että Lapin lääni oli otettu erityiskohtelun osaksi alueena, jossa nimismiesjärjestelmää voidaan jatkaa, olisi, kuten täällä on tullut esille, nimenomaan siellä asuvien kansalaisten kannalta ollut huono ratkaisu. Hehän olisivat joutuneet huonomman kohtelun kohteeksi ja eriarvoiseen asemaan, kun ajatellaan kansalaisen oikeusturvaa, jonka pitäisi olla tässä kansalaisen näkökulmassa myös mukana. Myös Lapissa on rajoja, eli siellä on sekä huumerikollisuutta että erityisesti suuria talousrikosketjuja ollut viime vuosien aikana liittyen vaikka laskettelukeskuksiin ja niiden konkursseihin, mitkä kyllä erittäin paljon sielläkin olisivat puoltaneet sitä, että Lappi pääsisi samalle viivalle muun Suomen kanssa eri viranomaistoimintojen eriyttämisen osalta.

Vaikka hallituksen esitys oli mielestäni tältä osin heikompi kuin mitä se olisi voinut olla, valiokunnan käsittelyssä kannatin itse hallituksen esitystä nimenomaan sen vuoksi, että en voinut hyväksyä vesitystä, joka nyt on kirjattu valiokuntien päätökseen. En tosin saanut riittävästi kannatusta, joten jouduin jättämään eriävän mielipiteen valiokunnan pöytäkirjaan. Olen edelleenkin sitä mieltä, että hallituksen esitys olisi ollut parempi ratkaisu kuin nyt käsittelyssämme olevat valiokuntien mietinnöt.

Valiokuntien päätöksissä nyt on todellakin otettu hyvin laajat poikkeusmahdollisuudet eli on todellakin lueteltu harvasta asutuksesta ja pitkistä etäisyyksistä, hankalista kulkuyhteyksistä, kielioloista tai muihin niihin rinnastettavista syistä alkaen. Valiokunta vielä mietinnössään painottaa sitä, että kun yksikin näistä kriteereistä täyttyy tai jos joku näistä kriteereistä osittainkin täytyy, pitää säilyttää vanha nimismiesjärjestelmä, jonka heikkoja puolia on hyvin laajalti ihmetelty ja todellakin eurooppalaisen oikeusturvakäsityksen kannalta pidetty kyseenalaisena. Jotkut varmasti sitä toivovat, mutta itse pelkään, että on suuri mahdollisuus, että hyväksymme pitkät ja laajat lakitekstit, joita sitten ei ole tarkoituskaan noudattaa.

Olisin ollut lakivaliokunnan kokouksessa valmis hyväksymään tiukempia poikkeusmahdollisuuksia, mutta tämä kai oli sitten sellainen kompromissi, joka eri puolueitten edustajien kesken voitiin hyväksyä.

Erityisen kummalliseksi lakiehdotuksen muuttumisen valiokunnassa tekee se, että olemme pitkin viime ja edellisviikkoa hyväksyneet tiukkoja säästöpäätöksiä liittyen eläkeläisiin, sairaisiin, vanhuksiin ja lapsiperheisiin. Kyllä nämäkin ryhmät ovat tiukasti lobanneet kansanedustajia, mutta heidän ääntään täällä ei ole saatu kuuluviin, mutta sitten todellakin, kun nimismiesjärjestöt ja kunnanjohtajat alkavat lobata hyvinkin hallinnollisista syistä unohtaen kansalaisen oikeusturvan, silloin kyllä kansanedustajien korvat ovat höröllään ja nämä asiat otetaan huomioon. Mielestäni tämä on väärä tapa tehdä tätä työtä.

Ihan lopuksi toteaisin, että jos todella olemme huolissamme hallinnosta ja kansalaisten palvelusta, silloin pitäisi nopeasti puuttua siihen, että tänä päivänä kansalaiset joutuvat asioimaan valtion erilaisten aluerajojen vuoksi hyvin monissa eri paikoissa. Jossain kunnassa rajat menevät jopa niinkin ristiin, että tarvittavia palveluita haetaan kuudestakin eri pisteestä. Näistä pitäisi olla huolissaan. Tämän tyyppisiä ratkaisuja pitäisi päästä tekemään.

Kun nyt olen seurannut tämän lain käsittelyä, pelkään pahoin, että jos lähdetään valtion viranomaisten aluerajoja muuttamaan, niin kyllä silloin todellakin suurena vaarana on, että sekin vesittyy, kun byrokraatit pääsevät kunnolla lobbaamaan kansanedustajia.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävästä asiasta on matkan varrella, vuosien varrella puhuttu niin paljon, että kovin tarkkaan arviointiin ei ole aihetta eikä perusteltua syytä yleensäkään ja erityisesti omalta kohdaltani sen takia, että oli tilaisuus olla aiempien lakiesitysten valmistelussa mukana. Pari kommenttia täällä käytetyistä puheenvuoroista.

Ed. Vähänäkki omassa puheenvuorossaan heitteli tunnettuun tapaansa, hieman epätarkasti kuitenkin. Ed. Vähänäkkihän on hyvin perillä asioista ja kaikin puolin taitava kansanedustaja. Nyt hän kuitenkin heitteli vähän tavalla, joka ei tuota samaa taitoa kaikin osin jaksanut enää ylläpitää. Hän sanoi, kuinka edellisen oikeusministerin Jäätteenmäen aikana käräjäoikeuspiirit jaettiin sillä ja tällä tavalla ja moitti sitä, että silloisen oikeusministerin ja sisäministerin kesken ei haettu alunperin yhteistä mallia.

Me, jotka muistamme, miten asiat kronologiassa oikein menivät, tiedämme, että käräjäoikeuspiireistä säädettiin ei edellisen eduskunnan aikana, vaan sitä edeltävän aikana. Kun silloin

niistä säädettiin, tuolloisen lain toimeenpano jäi hetimmiten seuraavan hallituksen toimeksi. Siinä oli tietty määräaika, minkä puitteissa se piti panna toimeksi, ja se toimeksipano tapahtui hetimmiten alkuvuoden 91 puitteissa ja aikana. Silloin kaiken lisäksi ministerinä ei ollut ministeri Jäätteenmäki vaan ministeri Hannele Pokka.

Vasta tuossa vaiheessa oli samaan aikaan käynnistynyt uuden paikallishallinnon puitelain valmistelu uudelta pohjalta. Puitelain valmistelu sitten aikanaan eteni ja eteni ja tunnetulla tavalla tuli valmiiksi ja hyväksytyksi. Sen jälkeen vasta oli edellytykset kihlakuntajaotuksen tekemiseen.

Tietysti voi kysyä, eikö kihlakuntajakoa sitten yritetty soveltaa alusta lähtien mahdollisimman tarkkaan käräjäoikeuspiirien rajojen mukaisesti kulkevaksi. Näin yritettiinkin ja hyvin monessa tapauksessa ne kulkevatkin niin, mutta aivan yksi yhteen ne eivät luonnollisesti voi kulkea jo siitä syystä, että kihlakuntia on huomattavasti enemmän, noin 30—40 prosenttia enemmän, kuin on käräjäoikeuspiirejä, niin kuin hyvin tiedämme.

Kuitenkin siinä yhteydessä, kun kihlakuntajaosta päätettiin, päätösasiakirjoihin kirjattiin tavoite siitä, että mahdollisuuksien mukaan tunnustaen se tosiasia, että kihlakuntia on enemmän kuin käräjäoikeuspiirejä, näitä rajoja tulisi yhtenäistää. Eli sen tahdon, minkä ymmärsin olevan ihan hyvän ed. Vähänäkin puheenvuorossa, sen kyllä jaan. Silloin, kun ne jaotukset on mahdollista yksi yhteen saada, ilman muuta se on paikallaan ja perusteltua.

Mitä sitten tulee siihen, kenen intressien mukaisesti kihlakuntajako on laadittu, ed. Vähänäkki ei ole täällä paikalla, nyt en aivan sataprosenttisella varmuudella uskalla sanoa, mutta kutakuinkin sataprosenttisella varmuudella sen uskallan sanoa, että esimerkiksi hänen alueellaan ne tehtiin täsmälleen hänen alueeltaan tulleen alueellisen tahdonmuodostuksen mukaisesti. Näin ei tehty, jos katson esimerkiksi ruotsinkieliselle Uudellemaalle. Ei tehty, koska siellä oli poliittisia paineita saada hieman erilainen kihlakuntajaotus kuin oli alkuperäinen, virkamiestyönä siellä valmistunut esitys. Muuallakin jonkin verran poikettiin, mutta aivan pääsääntöisesti mentiin asianomaisen alueen oman tahdon, joko läänin, joka oli valmistelussa keskeisesti mukana, tai muutoin kyseisen kihlakunnan muodostavien kuntien tahdon mukaisesti.

Nyt tässä mentiin jo tekniikkaan, mutta halusin nämä ajatukset tässä sanoa sen takia, että ed. Vähänäkki vähän samaan aihepiiriin puuttui.

Mitä tulee itse nyt käsiteltävänä oleviin lakeihin, sanon ihan lyhyesti sen, että todellakin valitettavasti edellisellä vaalikaudella valmistellut erillislait hyytyivät aivan kalkkiviivoilla. Edellisellä vaalikaudella valmisteltiin puitelaki, jossa periaatteet pääsääntöisesti yhtenäisvirastoidealle rakentuvasta kihlakuntauudistuksesta lausuttiin, määriteltiin. Nuo periaatteethan käytännössä olisivat tarkoittaneet ja tarkoittavat sitä, että tavoitteena on hallinnollisen jaotuksen selkiinnyttäminen, yhtenäistäminen, palvelujen saatavuuden paraneminen, vaikka näissä palveluissa on totta kai osa sellaisia, mitä kansalaiset välttämättä eivät edes halaja, ja myös pyrkimys siihen yleiseen eurooppalaiseen menettelyyn, jossa muun muassa syyttäjä- ja poliisitoimi voisivat pääsääntöisesti kulkea kuitenkin eri johdon käsissä. Muun muassa näitä perustavoitteita tavoiteltiin sillä puitelailla, mikä aikanaan säädettiin. Sen pohjalta erillislait sitten annettiin eduskuntaan, ja tunnetulla tavalla jo aiemmin todetusti siinä sitten hyydyttiin kalkkiviivoille viime vaalikauden aikana.

Kun Lipposen hallituksen toimesta annettiin sitten uudet esitykset, arvioimatta tässä niitä enempää, sanon lyhyesti, että ne olisivat sellaisenaan merkinneet tosiasiallisesti kihlakuntauudistuksen koko valtion paikallishallinnon puitelain mukaisen uudistuksen idean romuttumista. Ei aivan välttämättä ja aivan välittömästi mutta hyvin nopean ajan kanssa käytännössä tuon sisältöisinä esitykset olisivat sitä merkinneet. Minun on vaikea kuvitella, miten ne erillislait olisivat olleet edes sopusoinnussa todellakaan puitelain kanssa. Ilmeisesti puitelakia olisi pitänyt muuttaa, mikäli hallituksen esitykset olisi viety sellaisenaan läpi.

Siitä, mitä on valiokunnassa saatu aikaan, sanon sen suoraan, en nyt niin hirveän ilahtunut ole ajatellen alkuperäisiä tavoitteita ja pyrkimyksiä, mitä uudistukseen liittyen oli olemassa. Mutta pidän sitä kumminkin kompromissina, joka ilman muuta on parempi kuin hallituksen alkuperäiset esitykset.

Kompromissin ytimestä käytiin jo keskustelua. En käy toistamaan sitä. Ymmärrän ed. Aittoniemeä hyvin pitkälti hänen ollessa loppuun saakka urhoollisesti puolustamassa alkuperäisiä ajatuksia ja tavoitteita. Mutta politiikassa kompromissikin on otettava silloin, jos sillä saavutetaan faktisesti parempi lopputulos kuin ilman kompromissia.

Toistan vielä, että luen 6 ja 6 a §:n yhteissanoman ja annin siten, että tämä käytännössä nyt

toden totta merkitsee, että jokaisessa kihlakunnassa on poliisipäällikkö, joka jne., eikä niin, että on kihlakunta A ja kihlakunta B, jossa kihlakunnan A päällikkö hoitaa tosiasiassa myös kihlakunnan B poliisipäällikön tehtäviä. Ei näin, vaan että jokaisessa kihlakunnassa on poliisipäällikkö.

Kiinnitän huomiota siihen, että 6 §:n mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa sivulla 6 sanotaan: "Mikäli tällaisen viran perustaminen ei ole järkevää, on kihlakuntajakoa tarpeen muuttaa, ellei sitten sovelleta nimismiesjärjestelmää". Ilmeisesti tämä käytännössä tarkoittaa, että proseduuri, menettely käytännössä, kulkee siihen tapaan, että jos arvioidaan olevan kyseenalaista tällaisen viran perustaminen, seuraavana tutkaillaan, voisivatko kysymykseen tulla 6 a §:ssä ne perusteet, jotka nimismiesjärjestelmän soveltamisen voisivat tehdä mahdolliseksi. Mutta rivien välistä vähintäänkin on luettavissa, että jos tulee tiukka paikka, molemmat näistä perusteluista voidaan panna syrjään ja käytännössä yhdistää kihlakuntia siihen malliin, minkä mielikuvan pahimmillaan ed. Aittoniemi puheenvuorossaan suurimpana mörkönä kuvasi. Tällainen mörkö ilmiselvästi on olemassa, mutta pykälät eivät selväsanaisesti sitä tue. Tämä yksityiskohtaisten perustelujen yksi lause ehkä aavistuksen verran antaa aihetta tuohon pelkoon, mitä ed. Aittoniemi sanoi, mutta enempää en kuitenkaan sellaista pelon aihetta tästä ole lukemassa ja ymmärtämässä.

En jatka enempää, vaikka vähän mieli tekisikin. Palaan yhtenäisvirastoajatteluun ja sen edelleen kehittämiseen.

Ed. Lapintie edellisessä puheenvuorossaan totesi jotenkin siihen tapaan, että on harmillista ja epäkäytännöllistä, jos myös paikallishallinnossa eri paikallishallinnon viranomaisten aluerajat ovat erilaiset. Yhdyn hänen käsitykseensä tässä. On paikallaan ja toivottavaa, että myös muun valtion paikallishallinnon säilyminen vähintäänkin kihlakuntajakoisena turvataan ja varmistetaan tulevaisuudessakin.

Tämä koskee erityisesti työvoimahallintoa ja verohallintoa, miksei Kelaakin. Tosin Kelalla on oma päätöksentekojärjestelmä. Me voimme siihen vain välillisesti ja toiveita viestittäen vaikuttaa, ei muutoin. Ennen kaikkea noilla kahdella hallinnonalalla on tärkeää, että vähintäänkin kihlakunnittain nämä palvelut säilyvät. Osassahan ne ovat nykyään kihlakuntajaotusta tiheämmälläkin hallinnollisella jaotuksella järjestettyjä, ja niin on suotavaa jatkossakin olla. Mutta niiltä osin, jos kaavaillaan jotain remontteja, kihlakuntajaotuksen pitäisi olla se suurin mahdollinen silmä, jonka mukaiseksi nämä hallinnollisesti järjestetään.

Kiinnitän vielä huomiota siihen, että kun tietotekniikka on nykyään jo kehittynyt niihin mittasuhteisiin, missä se on, tulisi voimistaa toimenpiteitä valtion paikallishallinnon palvelujen tarjoamiseksi ja turvaamiseksi jokaisella paikkakunnalla. Jokaisella paikkakunnalla, jossa on kunnanvirasto ja oma itsenäinen kunta ja kunnalla oma virastonsa, voisi kuvitella olevan mahdollista järjestää sisäministeriössä muutama vuosi sitten käynnistetyn kokeilun pohjalta ja mukaisesti yhteispalvelut, valtion paikallishallinnon monitoimipalvelupiste, josta käsin sittenkin aika monia palveluja voidaan kansalaisille turvata, ilman että niitä tarvitsee hakemaan toiselta tai kolmannelta paikkakunnalta, joka tapauksessa oman paikkakunnan ulkopuolelta. Jotta tällaiseen monipalvelupisteidean käytännön toteutukseen riittävässä laajuudessa päästäisiin, se vaatii joustavuutta, valmiutta ja ennakkoluulottomuutta eri sektorihallinnoilta tulla mukaan tällaiseen järjestelyyn. Se järjestely olisi kuntalaisten ja kansalaisten parhaaksi eikä varmastikaan aiheuttaisi olennaisia uusia kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Näillä sanoilla ja ajatuksilla asetun tukemaan hallintovaliokuntien mietintöjä valtion paikallishallinnon tärkeän uudistusetapin toteuttamiseksi hallintovaliokuntien mietinnöissä määritellyllä tavalla. Kun näin teen, esitän vielä toivomukseni koskien niitä puheita, joita on esitetty ja joissa on moitittu, että kihlakuntia on liian paljon. Äsken välihuutona kuulin sosialidemokraattien suunnalta, ed. Vähänäkki käytti ääneen tällaisen puheenvuoron, ed. Karpio totesi, että virhe oli siinä, että liian pieniä kihlakuntia perustettiin jnp.

Minusta olisi ollut paikallaan, että nyt ne, jotka ovat sitä mieltä, että nykyinen kihlakuntajako ei ole oikea, ilmoittautuisivat tässä vaiheessa, että tietäisimme, onko ed. Aittoniemen pelkoon aihetta vai eikö ole. Jos ed. M. Pohjolan tapaan ajattelevia on paljon, jotka ovat sitä mieltä, että 40 kihlakuntaa tosiasiassa riittää, silloin ed. Aittoniemi tulee olemaan historiallisesti tärkeä henkilö, joka tosiasiassa tuli edustaneeksi eduskunnassa sitä pelkoa, joka realisoitui hyvin nopeasti. Minä luen nyt mietinnön siihen tapaan, että hallintovaliokunta kuitenkin on sitä mieltä, että suurin piirtein ja miksei aika tarkkaankin nykyisen kihlakuntajaon pohjalta 6 ja 6 a §:llä on

järjestettävissä kihlakuntahallinto, niin kuin mietinnön idea on, ilman että jaotuksia tarvitsee mennä muuttamaan.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Pekkarinen käsitteli hyvin oleellista asiaa. Minusta kihlakuntajako, johon hän viittasi, ei ole aluepoliittinen kysymys vaan kansallinen tarkoituksenmukaisuuskysymys.

Todellakin oli niin ja siinä ed. Pekkarinen muisti aivan oikein, että maaherra Pokan toimiessa eduskunnassa ja hallituksessa oikeusministerinä säädettiin kihlakunnanoikeuksien tuomiopiireistä. Nythän niitä on kaikkiaan 69, ja me tiedämme, että maassa on muutamia liian pieniä käräjäoikeuksien tuomiopiirejä niin, että käräjäoikeuksien toiminta on ikään kuin halvaantunut. Tässä mielessä voidaan todeta, että käräjäoikeuspiirejä on liian paljon. Onko oikea luku 40, siinä ehkä mennään sitten liiallisuuteen, mutta ainakin niitä pitäisi olla vähemmän kuin 69.

Tästä huolimatta, vaikka käräjäoikeuspiirejä on liikaa, niin myös 95 kihlakuntaa on jo tässä vaiheessa liikaa. Tämän virheen annetaan kertaantua. Hallintovaliokuntahan on kiinnittänyt tähän huomiota, kun se toteaa mietinnössään, että kaikki muodostetut kihlakunnat eivät pysty toimimaan täysin itsenäisesti. Tämän vuoksi hallintovaliokunta jatkaa, että osittainen yhteistoiminta tuleekin olemaan suhteellisen yleistä. Tämä uudistus on ikään kuin tältä osin jo heti vesittynyt, mutta korostan sitä, että se on kuitenkin merkittävä askel eteenpäin. Palattakoon sitten jatkossa uudistuksen tielle.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sosialidemokraatit eivät ole pyrkineetkään kiistämään sitä ajatustaan, että he pyrkivät maassa suuriin hallintokuntiin, on sitten kysymys lääninhallituksesta eli läänijaotuksesta taikka kihlakunnista. Näin ollen on olemassa täsmälleen samanlaisena kuin aikaisemminkin se mörkö, jota keskustavetoinen hallitus aikoinaan antaessaan kihlakuntauudistusta koskevat lakiesitykset pyrki estämään nimenomaan sillä pykälällä, joka koskee yhteistoiminnasta ja toimintojen siirtämisestä päättämistä. Se mörkö on olemassa, ja nämä lait eivät yhdelläkään kohdalla asetu vastustamaan tämän mörön etenemistä. Keskustavetoinen hallitus on aikoinaan tehnyt sellaiset lakiehdotukset, jotka pyrkivät tätä estämään. Aikoinaan hallintovaliokunta ja myös keskustan valiokuntaryhmä lakivaliokunnassa pyrki vielä terästämään tätä, jotta näin ei pääsisi tapahtumaan.

Tämän jälkeen, kun tämä laki hyväksytään, minulle se on toisaalta yhdentekevää, mutta totean sen, että silloin ei kovin pitkää aikaa olekaan, sanoi Malmin mustalainen, kun alkavat sitä koskevat toimenpiteet eli toisin sanoen kihlakuntien yhdistäminen. Ensin pannaan nopeasti yhteistoiminta, sen jälkeen siirretään toiminnot kokonaisuudessaan kihlakunnan A hoidettavaksi kihlakunnan B osalta ja sen jälkeen katsotaan, että ei ole tarkoituksenmukaista pitää 95:tä kihlakuntaa, lähdetään nopeasti yhdistämään näitä 40 kihlakunnaksi.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen kertoi, että hän lukee hallintovaliokunnan mietintöä poliisihallintolain 6 ja 6 a §:n osalta niin, että jokaisessa kihlakunnassa on kihlakunnan poliisipäällikkö, että näin sitten myös on. Samalla tavalla luen minäkin hallintovaliokunnan jäsenenä ja uskon, että hallintovaliokunnan tarkoitus todella sen tässä suhteessa muutosta tehdessä oli se, että jokaisessa kihlakunnassa on poliisipäällikkö ja hän on myös lainoppinut, jolloin se monien kihlakuntien ja kuntien tahojen toive toteutuu, että jokaisessa kihlakunnassa on vähintään yksi juristi. Se on varmasti hyvin tärkeää nimenomaan, että se on poliisin hallinnon puolella oleva, koska kansalaisten turvallisuuden tunne on tärkeä asia ja tosiasiassahan turvallisuus näinä aikoina on tärkeää, että poliisi ja poliisipäällikkö on kohtuullisen lähellä jokaista.

Eri asia on sitten kihlakuntien määrä. Sitä voidaan totta kai muuttaa, voidaan muuttaa niin kuin ed. M. Pohjola totesi, mutta lähtökohta olkoon se, että niitä ei lähdetä muuttamaan ainakaan harkitsemattomasti. Kun valiokunnassa kompromissiin päädyttiin, ainakin oma lähtökohtani oli se, että suurin piirtein nykyinen määrä kihlakuntia säilyy, enkä minä ole osoittamassa ainakaan yhtään kihlakuntaa, josta pitäisi luopua. Näin nopeasti vain totean, että Suomi on varsin laaja maa ja näitä palveluja ja toimintoja pitää ajatella muullakin tavalla kuin vain väestöpohjaan suhteutettuina eli myös siltä osin, että etäisyydet palvelujen saatavuuteen eivät muodostu kohtuuttoman suuriksi. Sellainen ongelma tulee vastaan välittömästi, jos kihlakuntia vielä nykyisestä hirveän paljon yhdistetään ja suurennetaan.

Ed. Mikkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin tulkitsen tätä 6 a §:ää samalla tavalla kuin ed. Pekkarinen ja ed. Kankaanniemi ovat puhuneet. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisessa kihlakunnassa on poliisipäällikkö. (Ed. Aittoniemi: Näin lakikin sanoo!) — Aivan, mutta ei kannata siitä esittää vääriä tulkintoja ja mielikuvia. Jos on niin, ettei sitä ole tarkoituksenmukaista perustaa, silloin on vikaa jossakin, joten täytyy ryhtyä muihin toimenpiteisiin, kuten siellä on sanottu.

Mitä tulee kihlakuntajakoon, josta nyt ei päätetä, josta valtioneuvosto on päättänyt 92, minusta olisi saavutettu toimivampi järjestelmä, jos kihlakuntia olisi ollut hiukan vähemmän — minä kuulun niihin — kuitenkin enemmän kuin 40. Mielestäni jopa hallintovaliokuntakin vastustaa mietinnössään seuraavasti:

"Valiokunta toteaa, että uudistuksen toimeenpanon selkeänä lähtökohtana on valtion paikallishallinnon järjestäminen poliisi-, ulosotto- ja syyttäjätoimen osalta kihlakunnittain. Paikallishallinnon järjestäminen kihlakunnittain ei luonnollisestikaan voi tarkoittaa vain muodollista hallinnon järjestämistä kihlakunnittain, vaan kysymys on nimenomaan myös tehtävien hoitamisesta kullakin toimialalla kihlakunnittain. Kuitenkaan kaikki muodostetut kihlakunnat eivät pysty toimimaan täysin itsenäisesti. Osittainen yhteistoiminta tuleekin kihlakuntauudistuksen kokonaisuus huomioon ottaen olemaan suhteellisen yleistä."

Siis pitäisi pyrkiä siihen, että poliisi-, ulosotto- ja syyttäjätoimilla olisi samanlaiset rajat suurin piirtein ja myös alioikeusjärjestelmä, käräjäpiirit olisivat samoja mahdollisimman pitkälti. Tämä olisi selkeyttä, ja tämä olisi paras toimivuus, mutta siihen valitettavasti nyt ei ole päästy, enkä usko, että kovin nopeasti ruvetaan esimerkiksi kihlakuntajakoa tekemään uudestaan. Ei pystytä tekemään tällaisia isoja remontteja, eikä se ole tietysti myöskään kansalaistenkaan kannalta kauhean hyvä, että niitä kovin usein tehdään. Mutta totta kai olisi ollut parasta, että niillä olisi ollut yhteneväiset rajat.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan mieluusti lopettaa tuohon, mitä edellinen puheenvuoron käyttäjä ed. Mikkola sanoo. Realismia nyt on ja näin uskottakoon ja toivottakoon, että tehdyllä kompromissilla eläminen on käytännössä sitä, että lain perustelujen mukaan eletään ja tällä kihlakuntajaolla, niin kuin aika sanatarkasti kai ed. Mikkola sanoo, faktisesti tullaan elämään lähimmässä tulevaisuudessa. Antaako pitemmän tähtäimen tulevaisuus joitakin erityisiä perusteluja lähteä tarkistamaan kihlakuntajakoa, se on sitten eri asia. Mutta minua hyvin tyydyttää ed. Mikkolan tulkinta siitä, että tehdyn kihlakuntajakopäätöksen mukaan tullaan toimimaan tulevien vuosien aikana.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Lukuisten puheenvuorojen ja vastauspuheenvuorojen kooste on paljastanut kaikki olennaiset asiat, mutta ehkä asiaan voi vielä löytää jonkin vähän uudenlaisen lähestymiskulman. Joka tapauksessa kolmas eduskunta toden sanoo ja se on sitten totta. Näin nyt näyttää, kun mietinnöt ovat miltei yksimielisiä, ed. Aittoniemi on tietysti poikkeus.

Itse olen alun alkaen siitä, kun asiaan pääsin mukaan, ollut puitelain hengen kannattaja ja olen pyrkinyt myös itselleni hyvin tarkoin selvittämään, miksi nyt näin olen valintani tehnyt. Tässä nyt tulee vähän sitä asiaa.

Minä olen lähtenyt siitä, että perustuslaissa oleva maininta siitä, että kansalaiset saavat vapaasti valita asuinpaikkansa, on eräällä tavalla jo luovuttamaton lähtökohta. Niin kauan kuin näin katsotaan, näin sitten asianlaita Suomen rajojen sisäpuolella on.

Seuraavina tulevat, kun järjestetään paikallishallintoa, periaatteet. Edellisen eduskunnan aikana nykyisessä eduskunnassa istuva ministeri totesi asian käsittelyn yhteydessä, että Suomesta tulee sivistysvaltio vasta siinä vaiheessa, kun tutkinta- ja syyttäjäntoimet erotetaan toisistaan. Tämän hengen mukaisesti hän myös piti huolen siitä, että silloin käsittelyssä ollut esityspaketti raukesi valiokuntakäsittelyn aikana.

Kun lähdetään intressipuoleen, siinä onkin sitten jo hyvin monta erilaista intressiä. Ensinnäkin on valtiontaloudellinen intressi, joka on läpäisyperiaatteella nykyisin kaikessa, mitä yritetään toteuttaa myös hallintoon. Se on valitettava realiteetti. Ymmärrän erittäin hyvin, että yhtenäisvirastojärjestelmässä pyrittiin tätä eräällä tavalla ratkaisemaan, siis sillä tavalla, että avustavaa henkilökuntaa käytetään yhteisesti ja tehostetaan jnp. niin, että päästään mahdollisimman ihanteelliseen lopputulokseen.

Sitten on toimijaintressi, josta keskustelussa eniten on siteerattu nimismiesintressiä, eli nykyiset vallesmannit ovat olleet hyvin tarmokkaasti asialla.

Sitten on kansalaisen intressi ja palveluintressi. Ed. Lapintie kuvasi hyvin persoonallisella

tavalla kansalaisintressiä tekemällä siitä äärimmilleen saakka asiantuntemusta edellyttävän instituution. Hän vei tämän lähestymistavan lähes ääripisteeseen samalla ikään kuin todistaen sen, että asiantuntemusta monella eri lohkolla ei voi olla samassa henkilössä. Tässä jokainen tietysti näkee asiat omalla tavallansa, myös juristit.

Sitten on palveluiden välttämisen intressi. Kuka haluaa kihlakunnan voudin ovelleen? Eli toisin sanoen ihanteellinen malli on se, että Suomi on yksi piiri, ja Utsjoen — Nuorgamin asukas toivoo, että lähin konttori on Helsingin Eirassa Merikadun varrella taikka Hankoniemen kärjessä. Ja toimet hoidetaan siinä järjestyksessä, että lähimpänä voutia olevat hoidetaan ensin ja muut sitten sen jälkeen. Eli kun puhutaan palveluasiasta, niin pitää kyllä muistaa, että se on hyvin monisärmäinen asia. Ei kaikki ole niin yksinkertaista kuin monesti huulena heitetään.

Sitten on tietysti valtiointressi. Eli tämä yhteiskunta kokonaisuudessaan haluaa järjestää tällaiset asiat rationaalisesti, ja silloin joudutaan tietysti hyvin vaikeiden yhteensovittamisongelmien kanssa tekemisiin, niin kuin tämäkin keskustelu on osoittanut.

Edelleen on tapaus Aittoniemi, joka näkee kaiken aivan toisella tavalla. Siinä muulla ei ole mitään merkitystä.

Sitten kaikki huipentuu hyvin merkittävään asiaan. Se on se, että kansalaiset eivät ole tasaisesti valinneet tässä Suomen valtion rajojen sisäpuolella asuinpaikkaansa, vaan ovat tehneet sen hyvin epätasaisesti. Ja kuntajaotus, joka on ollut paljon paikallisesta tahdosta kiinni, ei ole johtanut esimerkiksi Ranskan-mallin mukaiseen kuntajaotukseen, vaan aivan toisenlaiseen, jossa asukasmäärät ja pinta-alat vaihtelevat erittäin laajoissa rajoissa. Kun hallinnolliset rajat, olkoon ne piirijakoja tai mitä tahansa, ne vedetään kuntien välisten rajojen mukaan, tästä seuraa oma hallinnon järjestämisen ongelmansa. Nyt olemme havainneet, kuinka valtavan vaikea kuntajaotukseen on puuttua jne.

Toisin sanoen on valtavan monta periaatetta, intressiä, realiteettia, ja näiden puitteissa pitää löytää ihanteellinen malli. Asia ei ole niin yksinkertainen mielestäni, edelleenkään, kuin nykyinen juristiministeri totesi, että tässä on kysymys sivistysvaltioksi tulosta yhden ainoan periaatteen avulla ja muusta viis.

Kun mielestäni niin on kuin sanoin, siitä seuraa, että se, mitä tehdään, on politiikkaa. Siinä on kysymys mahdollisuuksien mukaisesta valintatilanteesta ja erilaisten intressien yhteen sovittamisesta. Tässä katsannossa arvioin sitä lopputulosta, joka on tullut hallinto- ja lakivaliokunnista isoon saliin arvioitavaksi. Olen tyytyväinen siihen, että on pystytty liikkumaan näissä asioissa. Ns. Lex Lappi -pykälä on eräällä tavalla pystytty laventamaan soveltamisalueeltaan, ja siihen liittyy se kuuluisa poliisipäällikköasia, jossa ed. Aittoniemi tulkinnassaan onneksi on väärässä, ja hallituksen esityksen n:o 86 6 ja 6 a §:n tulkinnassa edustajat Pekkarinen ja Mikkola ovat viimeksi olleet oikeimmassa. Näin asianlaita on, ja näin se pitää myös lukea eduskunnan pöytäkirjoista tästä eteenpäin, ja myös valiokunnan mietinnöstä.

Toisin sanoen mielestäni, mikä koskee kahta mietintöä ja niiden välillä olevaa eräänlaista hiukan skitsofreenistä tilannetta, niin jatkossa toimittakoon hallintovaliokunnan tekstin mukaan ja käytettäköön hallintovaliokunnan asianomaista tekstiä vain oheislukemisena.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Aivan selvästi arvioin väärin ed. Pulliaisen puheen pituuden. Ilmeisesti hän hyvin ytimekkäästi tiivisti johtopäätöksensä. (Ed. Saarinen: Pyrkikää samaan!) — Pyrin samaan.

Paikallishallinnon uudistamista on aktiivisesti työstetty vuodesta 92, ja muun muassa ministeri Enestam totesi puheenvuorossaan, että paikallishallintoa on yritetty uudistaa vuosikymmenien ajan. Se osoittaa, miten vaikeaa hallinnon uudistaminen on. En ole laki- enkä hallintovaliokunnan jäsen, en juristi koulutukseltani, enkä myöskään siviiliammatiltani poliisi, joten tarkastelen lakia maallikon näkökulmasta. Oikeastaan haluan puuttua vain yhteen kohtaan.

Ed. Pulliainen erinomaisesti valotti omassa puheenvuorossaan eri intressien kirjon lakipaketissa. Uudistuksen tärkeät tavoitteet ovat palvelujen laatu ja niiden riittävän ja tasapuolisen saatavuuden turvaaminen maan eri osissa sekä kansalaisten oikeusturvan parantaminen. Oikeusturvaan mielestäni liittyy oleellisesti myös palvelujen saatavuus ja niiden toimivuus. Laissa halutaan myös koota toimintoja ja siirtää päätösvaltaa paikallistasolle. Tietysti myös tänä päivänä palvelujen tuottamisessa pitää muistaa taloudellisuus, se on erittäin tärkeä näkökohta.

Hallintovaliokunnan mietinnön mukaan tänään käsittelyssä olevan lain tavoitteissa on kohtuullisesti onnistuttu. Lakiehdotus mahdollistaa hallinnon järjestämisen eri osissa maata eri taval-

la, mikä on osoitus lain joustavuudesta tarpeisiin nähden. Kun paikalliset olot voidaan huomioida, se varmasti lisää palvelujen laatua ja saatavuutta.

Pykälästä 6 a on hyvin paljon keskusteltu ja itsekin haluan sitä kommentoida. Osassa maata uudistuksen tavoitteita ei voida järkevästi lain henkeen oleellisesti kuuluvalla yhteistoimintamenettelyllä hoitaa. Hallitus olisi omassa esityksessään ollut antamassa sisäministeriölle oikeuden perustaa Lapin lääniin nimismiehen virkoja. Nimismies, kuten tälläkin hetkellä, olisi toiminut poliisi-, syyttäjä- ja ulosotto-osastojen päällikkönä. Hallintovaliokunta on mielestäni aivan oikein päätynyt mietinnössään siihen, että erityisistä syistä valtioneuvoston istunto voi tällaisen viran mihin tahansa kihlakuntaan perustaa. Hallituksen esitys aivan ilmeisesti pohjasi ajatukseen Lapin harvasta asutuksesta ja pitkistä välimatkoista. Näitä harvaan asuttuja ja alueeltaan laajoja kuntia on myös muualla. Oulun läänissä varmasti Koillismaan ja Kainuun kihlakunnan täyttävät nämä ehdot. Jos lakiin olisi kirjattu yhdelle läänille erioikeus, olisi lain tasapuolisuus kansalaisia kohtaan maan eri osissa pahasti horjunut.

Toinen vaihtoehto tietysti olisi ollut poistaa kokonaan tämä ns. Lex Lappi, mutta toisaalta täytyy muistaa myös, millä tavalla toimintoja voidaan järkevästi hoitaa. Tiedämme aivan varmasti sen, että vaikka hallinnon uudistus tehdään, se ei tuo lisää voimavaroja, taloudellisia resursseja kihlakuntiin, vaan entistä vähemmillä resursseilla asiat pitää pystyä hoitamaan. Tällöin pitää pystyä järkevällä tavalla tarkastelemaan, miten toiminnot hoidetaan.

Mietinnössä esitetty muutos takaa laille juuri uudistuksen hengen mukaisen mahdollisuuden järjestää hallinto alueen olosuhteiden mukaan. Hallintovaliokunta edellyttää myös hallitukselta selontekoa vuonna 99 uudistuksen toteutumisesta. Tämä on varmasti tarpeen, kun huomioi kihlakuntauudistuksen pitkän taipaleen ja moninaiset kuviot taipaleen aikana.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Olen erityisesti keskittynyt näiden lakien valmisteluun jo pelkästään siitä syystä, että olen ollut 33 vuotta poliisina ja muun muassa syyttänyt vs. kaupunginviskaalina yli 2 500 rikosjuttua.

Arvoisa puhemies! Puhemiehistö on ansiokkaasti pyrkinyt uudistamaan eduskunnan työtä. Näiden lakien käsittelyssä on ilmennyt melkoisia ongelmia niiltä osin, että osan lakeja on valmistellut hallintovaliokunta ja osan lakivaliokunta. En ole aivan varma, voinko omaa työtämme arvostella, mutta uskaltaisin niin varovasti tehdä.

Hallinto- ja lakivaliokunta valmistelivat omat lakinsa täysin toisistaan tietämättöminä. Samoja asiantuntijatahoja oli kummankin valiokunnan kuultavana. Tämän tyyppinen lainvalmistelu ei voi olla paras tapa. Vaikka lakeja on valmisteltu jo kolmessa eduskunnassa, nyt kun sitten tulivat lakivaliokuntaan nämä asiat, laki kihlakunnansyyttäjästä ja ulosottoviranomaisista, ei viimeisenä käsittelypäivänä, viimeisessä käsittelyssä kun lait lyötiin lukkoon, valiokunnassa ollut aikaa kuin runsas tunti asioiden käsittelyyn. Näin ei saisi olla. Hallintovaliokunnan lausunto tuli kokoukseen vasta kokouksen aikana. Lakivaliokunnan mietintöluonnos saatiin käteen kokouksen alussa.

Arvoisa puhemies! Kaikesta tästä huolimatta pitää tunnustaa, että laeista tuli kuitenkin aivan kohtuullisia. Tulevaisuudessa toivoisin kuitenkin, että lakeja voitaisiin niiden viime vaiheissa käsitellä vähemmällä kiireellä. Mietinnöt tulisi saada käteen päiviä aikaisemmin, jotta voitaisiin sorvata yksittäisiä pykäliä lopulliseen muotoonsa. Niistä olisi vielä voitava mahdollisesti saada ministeriöiden lausunto, jottei tulisi huomaamatta tehtyä sellaisia pykäliä, jotka eivät sovellu kokonaisuuteen. Toistan vielä. Vaikka saimme kuulla lukuisan määrän asiantuntijoita ja niistä paljon keskusteltiin, olisi mietinnön ja pykälien yksityiskohtaisen käsittelyyn pitänyt varata aikaa runsaasti.

Joudun olemaan eri mieltä ed. Aittoniemen kanssa siitä, etteikö hallintovaliokunnan mietinnössä n:o 13 mainittu laki poliisin hallinnosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta olisi erinomainen, ratkaiseva asia. Hallituksen esityksessä todetaan: "Paikallinen poliisitoimi järjestetään kihlakunnittain." Tähän tuli tällainen lisäys ja muutos: "Jokaisessa kihlakunnassa on kihlakunnan poliisipäällikkö, joka johtaa paikallista poliisilaitosta, jollei 6 a §:stä muuta johdu." Tämä täytyy lukea ja ymmärtää juuri tällä tavalla eikä mitenkään muuten.

Tosin mietinnössä sivulla 6 on jäänyt huono maininta. Siellähän ensiksi kyllä todetaan, että "- - jokaisessa kihlakunnassa tulee olla ainakin kihlakunnan poliisipäällikön virka", mutta sitten "Mikäli tällaisen viran perustaminen ei ole järkevää, on kihlakuntajakoa tarpeen muuttaa, ellei sitten sovelleta nimismiesjärjestelmää". Tämä olisi tietenkin pitänyt jättää pois silloin,

kun tehtiin maankuulu kompromissi. Tämä on kieltämättä ilkeästi sanottu.

Tästä lauseesta huolimatta olen aivan vakuuttunut, että kihlakuntia ei vähennetä. On aivan eri asia poistaa poliisipäällikön virka kuin ulosottomiehen virka tai syyttäjän virka. Heitä kumpaakaan ehkä ei niin merkittävästi kaivata paikkakunnalla, mutta poliisipiirin päällikköä kaivataan. Hänen mukanaan lähtisivät myöskin poliisimiehet, mikä on aivan eri asia kuin jos ulosottoapulaiset lähtisivät pois. Toki heidän virkansa ja työnsä on hyvin tärkeää, mutta valitettavasti näin me suhtaudumme tähän alaan. Kyllä meidän pitää uskoa, että kyseessä oleva 6 §:ssä mainittu lakiteksti tulee olemaan ja tulee ottaa täydestä todesta.

Nyt lopetetaan tässä yhteydessä peräti 400 nimismiehen, poliisimestarin tai apulaispoliisimestarin tai vastaavan virkaa. Valitettavasti on niin, niin kuin olen aikaisemmin sanonut, että minä olen yksi näistä ja ed. Vistbacka toinen. Tämä toteutettaneen jo tammi—helmikuussa. Omaa asiaa ei tietenkään ole ehkä viisasta puhua, mutta asetan vähän kyseenalaiseksi sen, että kansanedustajan valittuna ollessa lakkautetaan hänen virkansa, sanoisiko melkein huomaamatta niin, että ei ole sitä paikalla edes puolustamassa. (Ed. Joenpalo: Näin meille yksityisen sektorin ihmisille käy kaikille!) — Mielestäni demokratia ei ole sitä, että kaikilla on yhtä huono olla. — Saanen kuitenkin olla poissa siitä istunnosta, kun päätös tehdään. Aika hankala minun on mennä vaimolle sanomaan, että nyt minä olen lakkauttanut virkani, mistä saadaan leipää sen jälkeen kun täältä ei enää sitä makseta. (Ed. Pulliainen: Täytyy sitten pysyä kansanedustajana ikuisesti!) — Toivottavasti ed. Pulliainen muistaa tämän sitten, kun vaalit tulee, että kannattaa.

Olisinkin toivonut, että paikat olisi pantu auki kihlakunnittain eikä lääneittäin kuten nyt tehdään. Kukaanhan ei jää ilman virkaa, mutta virka saattaa olla 500 kilometrin päässä nykyisestä virkapaikasta, ehkä Helsingissä.

Vähän ihmettelen sitä moitetta, mitä nimismiesjärjestelmää kohtaan on täällä esitetty, edustajat Vähänäkki ja Lapintie. Vaikka suomalainen systeemi on erilainen kuin useassa muussa maassa, on se hyvin toiminut. Onhan huomattavaa, että esimerkiksi Ruotsissa syyttäjä on esitutkinnan johtaja, siis samassa asemassa kuin Suomessa nimismies nyt. Oikeastaan syyttäjä on siinä asemassa kuin Suomessa on komisariokunta elikkä tutkinnanjohtajana. Ruotsissa tekee muun muassa vangitsemisesityksen syyttäjä niin kuin Suomessakin tällä hetkellä.

Ihmettelen tätä. Minusta tässä ilmenee politiikka, että silloin kun tutkinnanjohtajana on poliisimies, se on pahasta, mutta jos se on syyttäjä, se ei ole pahasta. En voi tätä ymmärtää. En voi ymmärtää myöskään sitä, että jos tietää asiasta mahdollisimman paljon, se on pahasta. Tosin jos on ollut tutkinnassa mukana alusta lähtien ja tietää, mitä on tapahtunut, se luettakoon niin kuin synniksi. (Ed. Louekoski: Ei liikaa saa tietää!) — Liika tieto tietenkin rasittaa, se on myönnettävä.

Lisäksi tullaan Suomessakin esittämään uudessa pakkokeinolaissa, mikä on jo eduskunnalle annettu, että siellä tulee myöskin syyttäjä osittain tutkinnan johtajaksi. Nämä lyövät korville toisiaan. Täällä epäillään sitä, että tutkinnan johtaja on myöskin syyttäjä. Siitä huolimatta meille on tulossa uusikin lakiesitys, jossa tulee osittain tutkinnan johtajaksi syyttäjä.

Kun poliisi irrotetaan syyttäjä- ja erityisesti ulosottotoimesta, tulee ainakin poliisitoiminta paranemaan. Näin on todettava. On nimittäin todettava, että perinteiset itselliset poliisilaitokset — anteeksi, nimismiespiirit erikoisesti — ovat jossakin määrin pystyneet poliisiasioita paremmin hoitamaan kuin nimismiespiirit, vielä kerran kaikella kunnioituksella näitä arvokkaita nimismiespiirejä kohtaan, näin väittäisin. Saattaa tietenkin johtua siitä, että itse olen palvellut melkein aina poliisilaitoksessa, noin puoli vuotta nimismiespiirissä. Tämä ei saa johtaa siihen, että yhteistoiminta huononee. Kerron tästä aivan konkreettisen esimerkin.

Jos henkilö on Oulun poliisilaitoksen putkassa päivän, kaksi tai kolme, nykyisten tietosuojalakien vuoksi me emme saa kertoa kaupunginviskaalille, joka hakee parasta aikaa haastettavakseen tätä asianomaista henkilöä. Emme saa kertoa ulosottomiehelle myöskään, ja me saatamme olla — ulosottomies, poliisimiehet ja haastemiehet — samanaikaisesti samalla ovella. Nyt, kun nämä näin eriytetään Suomenmaassa, tästä voi tulla ongelmia, mikäli erityisesti ei kiinnitetä huomiota siihen, että nykyisiä tietosuojapykäliä tulisi jossakin määrin lieventää.

Joka tapauksessa lait on nyt päätettävä. Korjataan virheet aikanaan. Tätä on ihan tarpeeksi vetkuteltu kahdessakin eduskunnassa. Näitä henkilöitä koskevat lait ovat olleet täällä vuosikausia, eivätkä he ole tienneet, miten heidän tulee käymään, ja on parempi, että heidän käy vähän huonommin kuin ei käy mitenkään.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Myllyniemen puheenvuoro oli varmasti asiantuntijan puheenvuoro, koska hän tiesi, mistä hän puhui. Tietysti meillä on oikeus kysyä, onko ylipäätään oikeutettua, että omassa asiassaan toimii tuomarina, puhuu omasta asiastaan, mutta täällähän ei ole tällaisia jääviyksiä, joita olisi kunnalliselämässä, jos vastaavia päätöksiä tehtäisiin.

Aika mielenkiintoista on se, miten syksyn mittaan tässä talossa julkiselta sektorilta tänne tulleet — joita on todella paljon: opettajia, lääkäreitä, erilaisia julkisen hallinnon tuomareita — kaikki ovat kantaneet suurta huolta ja murhetta, kun on tehty joitakin leikkauksia, jotka ovat merkinneet heidän ammattikunnalleen ja heidän ammatilleen jotakin haittaa. Mutta auta armias, kun me yksityisen sektorin ihmiset yritämme puhua irtisanomissuojan puolesta, työehtosopimusten yleissitovuuden puolesta, niin johan ryöpsytetään ja sitä pidetään ihan kohtuuttomana ja hävyttömänä, mutta julkinen sektori on sellaisessa suojeluksessa, että täällä on sen puolustelijoita ja selittelijöitä vaikka kuinka paljon, ja se toiminta tuntuu hyväksyttävän.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Taas kerran, 6 § todella sanoo: "Paikallinen poliisitoimi järjestetään kihlakunnittain. Jokaisessa kihlakunnassa on kihlakunnan poliisipäällikkö - -." Näin on lain alkuperäinen tarkoitus. Kihlakunnassa on erilliset virastot poliisitointa, syyttäjätointa ja ulosottotointa varten tai yhteinen kihlakunnan virasto, jossa on asianmukaiset osastot ja niillä päälliköt. 6 §:ssä on vedetty hallintovaliokuntaa höplästä pahan kerran. Siinä on tehty kompromissi sillä tavalla, että sillä ei ole mitään merkitystä.

Kuunnelkaa sitten 8 §:n loppuosaa: "- - päätöksessä voidaan määrätä poliisilaitos hoitamaan tehtäviä yhteistoiminnassa tai poliisilaitos hoitamaan tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella." Siis kihlakunnan A poliisilaitos hoitaa myös kihlakunnan B asiat ja sillä siisti. Poliisipäällikkö voi töröttää siellä koppalakki päässä virkapaikalla, mutta hän on vain siellä tämän lain mukaisena, mitä on tarkoitettu alun perinkin.

Tekisi mieli sanoa ed. Myllyniemelle vähän pahemminkin, mutta kun joulu on näin lähellä, niin mehän olemme rakkauden mielellä eikä viitsitä jatkaa. Edelleen pysyn tässä asiassa. Tässä asiassa ei ole mitään uutta ja 8 §:n 1 momentin loppu sanoo lopullisesti sen ulos.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun ei tee mieli sanoa pahasti ed. Aittoniemelle.

Ed. Ranta-Muotio: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä olevat paikallishallintolakiuudistukset ovat herättäneet huolestuneisuutta erityisesti maakunnissa ja maaseudulla. Syynä on tietysti se, että siellä on kokemusta jo poliisien suurista päivystysalueista. Poliisithan käytännössä jo toimivat tämän uuden kihlakuntajaotuksen mukaisilla päivystysalueilla, ja kansalaiset ovat joutuneet monessa tapauksessa toteamaan, että poliisin saanti kiireellisessä tapauksessa kestää liian kauan. Sen vuoksi, kun tämän lain myötä on ollut huhuja, että nyt tulee vielä suuremmat alueet, on ymmärrettävää, että on huolestuneisuutta ilmennyt.

Tätä uudistusta kohtaan on aiheuttanut epäluuloa juuri se hallituksen alkuperäinen esitys, josta oli epäiltävissä, että osa nykyisistä kihlakunnista jäisi tyhjiksi, ns. munankuorikihlakunniksi, joiden tehtävät hoidettaisiin lähikaupungin, ehkä maakuntakeskuksen kihlakunnanvirastosta. Tästä johtuu epäily, että jonkin ajan kuluttua yhteistoiminta-alueista muodostuisi uusi kihlakuntajako eli 40 kihlakuntaa, mihin muun muassa ed. Aittoniemi on täällä moneen kertaan viitannut. Tämä on ollut se todellinen huolenaihe.

On muistettava, että 95 kihlakuntaa, joka määrä on nyt vahvistettu, syntyi kovan työn tuloksena. Kuntia itseään kuultiin moneen kertaan ja muun muassa maakunnalliset liitot toimivat lausunnonantajina ja ratkaisijoina. Nyt ymmärtääkseni tässä on saatu sopu ja rauha aikaan tältä osin.

Alkuperäisen lakiesityksen pohjalta sisäministeriön taholta todettiin, että 89 kihlakuntaan näistä 95:stä tulisi poliisipäällikkö. Valiokunnan esityksen mukaan poliisipäällikkö tulee nyt jokaiseen kihlakuntaan. Tämä on selvä parannus ja selkeytys asialle.

Toinen parannus on mielestäni se, että ns. Lapin mallia voidaan soveltaa koko maassa eli valtioneuvosto voi erityisistä syistä määrätä kihlakuntaan nimismiehen viran. Ainakin poliisipäällikön ja ulosottopäällikön viran yhdistämiselle on mielestäni monessa pienessä kihlakunnassa perusteita. Täytyy muistaa, että Suomi on alueeltaan laaja maa, jossa hallintoa pitää voida mukauttaa maamme erityisolosuhteet huomioon ottaen.

Valiokunta on mielestäni aivan oikein kiinnittänyt huomiota siihen, että asianomaiset ministe-

riöt päättäessään yhteistoiminta-alueista huolehtivat siitä, etteivät yhteistoiminta-alueet poikkea eri toimialoilla toisistaan muutoin kuin välttämättömistä syistä.

Kihlakunnanviraston eri ministeriöiden hallinnonalaan kuuluvan henkilöstön yhteiskäyttö on yksi kohta, mikä on itselleni ollut epäselvä, kuinka se käytännössä järjestetään ja toimii. Professori Olli Mäenpää selkeytti asiaa ollessaan hallintovaliokunnassa kuultavana. Hän totesi, että toiminnassaan tietyllä hallinnonalalla virkamiehet ovat itsenäisiä suhteessa toisiin hallinnonaloihin. Saman virasto- ja tulosyksikön virkamiehinä he ovat sen sijaan henkilöstöhallinnollisesti yhdenvertaisessa asemassa.

Tämän uudistuksen taloudellisuus — on useasti täälläkin mainittu, että tällä saavutetaan valtiontaloudellista säästöä — on ainakin itselleni jäänyt täysin epäselväksi. Asiantuntijat eivät ole osanneet tähän vastata. Saattaa pikemminkin olla niin, että tämä tulee jopa kalliimmaksi.

Mielestäni kuitenkin valiokunnassa saavutettu kompromissi on hyväksyttävä, koska se on lähempänä puitelakia kuin hallituksen alkuperäinen esitys. Hyväksymisen edellytyksenä on, että tämä pitkään valmisteilla ollut uudistus toteutetaan nykyistä kihlakuntajakoa kunnioittaen.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Valtionhallintoa on uudistettu niin harvoin, että tästä on syytä tietysti käydä pitkäkin keskustelu eduskunnassa. Kysymys on kuitenkin kansalaisten kannalta erittäin tärkeästä asiasta, eikä vain kansalaisten vaan myös valtiovallan kannalta. Eli käsittelemme hyvin merkittävää uudistusta.

Mielestäni käsittelyn pohjana oleva paketti, mietintöjä kahdesta eri valiokunnasta, kansalaisten kannalta tärkeimmältä osaltaan eli poliisitoiminnan osalta tulee hyvin lähelle sen puitelain henkeä, jonka viime kaudella täällä hyväksyimme. Tämä on hyvin merkittävää ja oli avain siihen, että itsekin hallintovaliokunnassa suostuin kompromissiin, joka siellä syntyi.

Kompromissin keskeinen osahan oli se, että Lappi-pykälä laajennettiin kattamaan periaatteessa koko maa. Toki käytännössä kynnys nimismiesjärjestelmään on tässä laissa ja perusteluissa melko korkea. Mielestäni se saakin olla kohtuullisen korkea, mutta saattaa olla, että nyt se on liiankin korkea. Joillain alueilla olisi perusteltua syytä, kun kansalaisyhteiskunnassa halutaan elää, tuota järjestelmää käyttää, mihin tuskin valtioneuvosto joka paikassa menee, niin kuin olisi ehkä todellakin järkevää. Tältä osin siis kehitys meni hyvään suuntaan ja hallituksen esitys parani merkittävästi.

Tässä eriytetään poliisi-, syyttäjä- ja ulosottotointa lähtökohtaisesti, mutta nimismiesjärjestelmässä luonnollisesti nämä voidaan, niin kuin pykälä nyt sanoo, myös hoitaa yhdessä. Poliisin ja ulosottotoimen yhteen sijoittaminen ei ole erityisen ongelmallista. Sen sijaan on kyllä periaatteessa ihan perusteltua ja tärkeää, että tutkinnan ja syyttäjätoiminnan eriyttäminen toteutetaan niin laajasti, kuin se on mahdollista. Mutta tämä "niin laajasti kuin se on mahdollista" merkitsee sitä, että aivan kaikkialla puhtaaseen malliin ei voida mennä, koska Suomi on, niin kuin aikaisemmin vastauspuheenvuorossani totesin, laaja ja harvaanasuttu maa ja on kuitenkin kohtuullista, että jokaisella kansalaisella on tällaiset palvelut, joiksi nämäkin pitää todeta. Täällä on ehkä liiankin paljon ajateltu, että rikostutkinta ja toisaalta ulosotto on vain kansalaisia kohtaan negatiivista toimintaa. Se on monta kertaa toisen kansalaisen kannalta tärkeää ja yhteiskunnan kannalta välttämätöntä toimintaa.

Siis tutkinnan ja syyttäjätoiminnan eriyttäminen on oikea periaate. Siihenkin varmaan liittyy se ongelma — ehkä ei tänä päivänä käytännössä kovin suuri mutta ongelma kuitenkin — että kun nyt eri henkilöt johtavat tutkintaa ja hoitavat syyttämistoimintaa, asioiden käsittely saattaa hidastua. Onhan selvä, että jos sama henkilö tutkii ja syyttää, hänen ei tarvitse käyttää aikaa niin paljon syyttäjätehtävään, kun hän on ollut jo tutkinnassa mukana keskeisesti. Tämä eriyttäminen saattaa johtaa tähän, ja mielestäni tähän tulisikin kiinnittää huomiota, että kansalaisten oikeusturva ei asioiden käsittelyn hidastumisen vuoksi heikkenisi.

Arvoisa puhemies! Poliisihallintolain 6 a §:n osalta, jossa nimismiesjärjestelmä on, ja 8 §:n osalta, jossa puhutaan yhteistoiminnasta, tulkitsen niin ja valiokunnassakin sen totesin — en muista, sainko vastareaktioita — että nämä ovat tässä mallissa, mikä on lakiin kirjoitettu, rinnakkaiset, eivät niinkään alistetut. Joku edustaja oli sitä mieltä, että yhteistoiminta on aina ehdottomasti ensisijaista ja vasta sen jälkeen, jos se ei ole mahdollista, voidaan mennä nimismiesjärjestelmään. Mielestäni näin ei tarvitse olla, vaan tämän henki on nyt se, että voidaan tarkastella kumpaa tahansa järjestelmää, kumpi paremmin sopii kullekin paikkakunnalle ja alueelle. Tämä on mielestäni tärkeää huomata.

Ed. Aittoniemi täällä nosti 8 §:n arvoon arvaamattomaan. Mielestäni hän menetteli kuitenkin virheellisesti. On niin, että 6 ja 6 a § ovat sikäli ensisijaiset, että 6 §:ssä sanotaan, että jokaisessa kihlakunnassa on kihlakunnan poliisipäällikkö ja sen jälkeen, vaikka näin on, yhteistoimintaa käytännössä tarvitaan ja siitä yhteistoiminnasta, esimerkiksi päivystysten järjestämisestä niin kuin nykyisinkin on nimismiespiirien kesken, on totta kai oltava uudessakin lainsäädännössä säädökset ja sitä koskee 8 §. Mutta selkeä sääntö on se, että jokaisessa kihlakunnassa on kihlakunnan poliisipäällikkö, joka johtaa paikallista poliisitointa, jollei 6 a §:stä muuta johdu.

Tämä poliisipäällikkö on oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut ja hänellä täytyy olla perehtyneisyyttä tehtäväalueeseen. Mielestäni tätä kautta todellakin toiveet, joita monilla alueilla oli, että jokaisessa kihlakunnassa olisi juristi, toteutuvat. Se on tärkeä asia. Jos kihlakunnassa on poliisipäällikkö, joka on juristi, hoitamassa poliisitointa, on aika loogista ja yhteiskunnan edun mukaista, että hänelle, niin usein kuin se on vähänkin mahdollista, annetaan myös ulosottotehtävät, voudin tehtävät. Ne eivät varmastikaan mene sillä tavalla ristiin, ettei näin voitaisi menetellä. On eri asia, onko perusteluja syyttäjäosaston päällikön tehtävien antamiseen myös samalle virkamiehelle. Tämäkin on tämän lain mukaan mahdollista ja on aivan järkevää näin menetellä. Kaiken kaikkiaan tämä osa poliisihallintolakia meni siihen muotoon, mikä vastaa mielestäni varsin kohtuullisessa määrin sitä hyvää puitelakia, joka on hyväksytty viime eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Täällä ei ole kovin paljon puhuttu taloudellisista vaikutuksista. Niihin ovat ohimennen eräät edustajat puuttuneet. Hallituksen esitykset, joista osa oli luonnollisesti tullut oikeusministeriöstä ja osa sisäasiainministeriöstä, eivät sisältäneet riittävää eivätkä oikeastaan edes minkään arvoista taloudellisten vaikutusten kokonaisarviointia. Sitä hallintovaliokunnassa kyselimme, mutta vieläkään tähän päivään mennessä, ja käsittely on tietysti päättynyt, emme ole saaneet selkeää arviota, vain suullisia puheita, että kustannuksia ei ehkä tule lisää. Jokin taho arvioi, että tulee, tarvitaan lisää virkamiehiä, kustannukset kasvavat. Toiset väittivät, että näin ei tapahdu, vaan tulee säästöjä.

Varsinainen säästölakipaketti tämä ei olekaan eikä tämän periaatteessa tarvitse ollakaan. Totta kai joka paikassa pitää tehostaa ja järkeistää toimintoja ja sitä kautta varmaan tulee säästöjäkin, mutta varsinaisesti oikeusturvaan ja kansalaisten turvallisuuteen muutoinkin liittyvät kysymykset ovat sellaisia, että ne eivät saa olla ensisijaisia säästön kohteita. Poliisin toiminnasta on maassamme viime vuosina säästetty ehkä jo liikaakin, niin että monilla alueilla turvattomuuden tunne on kasvanut. Tältä osin on valittaen todettava, että hallitus ei ollut tähän tehnyt sellaisia taloudellisten vaikutusten arvioita, jotka hallituksen lakiesitysten pitäisi aina sisältää ja erityisesti tällaisten suurten hallinnollisten uudistusten, joista tässäkin on kysymys.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietintöön sisältyy yksi ponsi. Ponsilla ei tietysti valtavan suurta merkitystä ole, mutta uskon, että aina silloin, kun ponnessa on velvoite siitä, että hallituksen tulee antaa eduskunnalle selonteko tai tiedonanto asiasta tiettyyn ajankohtaan mennessä, tällaisella ponnella on merkitystä. Nyt hallintovaliokunta kirjoitti ponnen, jossa se edellyttää hallituksen antavan selonteon uudistuksen vaikutuksista laajasti vuoden 1999 loppuun mennessä. Itse olisin nähnyt, että tuo olisi pitänyt kirjata vuoden 1998 loppuun mennessä eli kahden vuoden ja yhden kuukauden päähän järjestelmän voimaantulosta, jolloin tämä eduskunta olisi päässyt asiaa vielä ehkä käsittelemään. Ehkä kun on pelko siitä, että itse putoaa eduskunnasta tai jää sitten eläkkeelle, olisi asia syytä saada tälle eduskunnalle. Mutta vakavasti ottaen noin kaksi vuotta olisi ollut kyllä riittävä aika seurata tämän toteutumista. Silloin olisi saatu 1998 vuoden loppuun selonteko. Tällaisesta asiasta ei nyt erimielisyyttä kannata ylläpitää. Selontekovelvoite on vuoden 1999 loppuun mennessä ja toivon ja ymmärrän, että selonteko ilman muuta eduskunnalle annetaan.

Toinen epäkohta, jonka haluan vielä lyhyesti mainita ja josta valiokunnassa äänestettiinkin, mutta jäin yksin eräissä vaiheissa, on se, että tässä nostetaan päätösvaltaa jopa nykyiseltä lääninhallitustasolta valtioneuvoston yleisistunnon tasolle joissakin asioissa. Mielestäni tähän suuntaan ei hallintoa pitäisi viedä, vaan pitäisi subsidiariteettiperiaatetta kunnioittaa ja päätösvalta viedä alemmalle tasolle. Toivon, että tältä osin tilanne on vain väliaikainen ja siirtymävaiheen käsittävä ja sen jälkeen palataan siihen, että päätökset tehdään lähempänä kansalaisia.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, minkälaisia asiantuntijoita hallintovaliokunnassa on ollut kuultavana, kun täällä useampi hallintovaliokunnan

jäsen arvostelee sitä, että nimismies toimii syyttäjänä. Hyvät ystävät, ei nimismies enää yleensä nykyaikana ole tutkinnan johtaja. On yhteistoiminta-alueen komisaario, joka on tutkinnan johtaja, ja tutkinnan johtaja voi olla hyvin usein aivan toisesta nimismiespiiristä kuin missä juttu tulee syytettäväksi. En ymmärrä lainkaan tällaisia perusteluja asiaan. Minä en itse vastusta eriyttämistä, mutta perusteet ovat aivan väärät, mitä täällä on esitetty.

Arvoisa puhemies! Yksi asia taloudellisista seikoista: Kuten ed. Aittoniemen vastalauseessa on todettu, se olisi selkeyttänyt tilannetta, että muu henkilöstö on ikään kuin yhteinen kihlakunnanvirastossa, joka on sen puitelain mukainen.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean ed. Vistbackalle, että kyllä valiokunnissa kuultiin varmaan 40—50 eri asiantuntijaa eli kaikilta eri aloilta. Tietysti on valiokunnan jäsenten tehtävä, kuinka he ovat asian omaksuneet.

Arvoisa puhemies! Viimeisten kolmen tunnin aikana on puhuttu lähinnä poliisin tehtävistä ja niistä ongelmista, mitä poliisin ja nimismiehen tehtäviin tulee kuulumaan paikallishallintouudistuksessa. On myös todettava, että hyvin paljon valiokuntatyöskentelyn aikana heidän asemansa on parantunut siitä, mitä aikanaan hallituksen esitys merkitsi.

Äsken todettiin myös jääviyskysymyksistä, mistä voidaan puhua. Viittaan sen verran kuitenkin aikaisempaan elämääni, missä olen toiminut, eli muutama sana myös rekisterihallinnon tehtävistä, mistä täällä ei ole yhtään puheenvuoroa käytetty.

Rekisterihallintolakihan on osa paikallishallintouudistusta, jossa paikallisviranomaisina toimivat rekisteritoimistot muuttuvat nyt nimeltään maistraateiksi. Jo tämän hallituksen hallitusohjelmassa puhutaan tehtävien siirrosta paikallistasolle ja tulevaisuudessa voidaan mielestäni näitä maistraattien tehtäväpiirejä laajentaa huomattavastikin vielä nykyisestään. Tämä rekisterihallintolakihan tulee edistämään merkittävästi mahdollisuutta siirtää muun muassa kauppa- ja yhdistysrekisteriasioiden päätöksenteko pois patentti- ja rekisterihallituksesta paikallistasolle maistraatteihin.

Monien kansanedustajien tiedossa varmasti vielä ovat ruuhkat ja yli vuodenkin käsittelyajat kaupparekisteriasioissa, kun niitä käsiteltiin vain täällä Helsingissä. Inhimillistä oli ja on, että tehtävien hajauttamista rekisteritoimistoihin ja maistraatteihin vastustettiin ja tullaan vastustamaan nimenomaan keskusvirastoissa. Kun tällä hetkellä kaupparekisteriasioiden perusilmoitukset ja hallituksen jäsenten muutokset ja asunto-osakeyhtiöasiat käsitellään paikallistasolla, on käsittelyajoissa tapahtunut valtava nopeutuminen eli ne ovat tipahtaneet vuoden käsittelyajoista muutaman viikon kestäviin käsittelyihin. Tietotekniikan hyväksikäyttö tulee vaikuttamaan tulevaisuudessa vielä erityisesti yhdistys- ja kaupparekisteriasioiden ruuhkien purkuun.

Arvoisa puhemies! Rekisterihallintotehtävissä voidaan saada tulevaisuudessa paljon parantumista aikaan hajauttamalla uusia tehtäviä nimenomaan maistraatteihin ja tarkastelemalla myös kirkollisten ja valtion viranomaisten tehtävien päällekkäisyyksiä. Mikäli seurakunnat katsovat tulevaisuudessakin jäseniään koskevan väestökirjanpidon tehtävien kuuluvan itselleen, on se toki seurakuntien asia, mutta jo tällä hetkellä virkatodistusten tarve on pudonnut murto-osaan siitä, mitä se oli vielä vuosi sitten, ja jo nyt kansalaisilla on mahdollisuus tilata todistuksensa maistraateista eli vielä rekisteritoimistoista, kuuluvatpa he kirkkoon tai eivät. Suuntaus kansalaisilta vaadittavien eri todistusten vähentämiseen on aivan oikea toimenpide ja tarpeellisissakin tapauksissa tulevaisuudessa on lähdettävä siitä, että viranomainen tilaa virkatodistuksen suoraan asianomaisesta maistraatista tai seurakunnasta, mikäli sitä yleensä vielä vaaditaan, ilman että siihen asianomaista henkilöä vaivataan.

Arvoisa puhemies! Hyväksyttäessä rekisterihallintolaki on myös tältä osin syytä seurata lähivuosina uudistuksen toteutumista ja siihen mahdollisesti tehtäviä parannuksia.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Oli ihan myönteinen asia, että ed. Karpio otti esille tässä laajassa keskustelussa hyvin vähälle huomiolle jääneen rekisterihallintolain, joka on myös yksi merkittävä osa. Mutta siitä olen ed. Karpion kanssa hieman eri mieltä, kun hän käsitteli seurakuntien ja kirkon osuutta väestökirjanpidossa.

On totta, niin kuin on perusteluissakin viitattu, että eduskunta on joskus ottanut aika selvän kannan siihen suuntaan, että myös kirkonkirjat pitäisi niin sanotusti sosialisoida, eli kaikki se työ, jonka kirkko ja seurakunnat ovat tällä alalla tehneet, otettaisiin yksiselitteisesti valtion hal-

tuun. Mutta viime vaalikauden aikana tapahtui tässä sellainen käänne, että valtiovalta ja kirkko, ainakin mikä koskee evankelisluterilaista kirkkoa, ottivat hieman uuden asennon, niin sanotusti, tässä asiassa ja perustivat työryhmän, jossa mietitään nyt sitä, voitaisiinko tätä hedelmälliseksi ja järkeväksi koettua yhteistyötä kirkon ja valtion kesken edelleenkin jatkaa eikä mentäisikään siihen suuntaan, mihin nämä aikaisemmat kannanotot ovat edellyttäneet mentävän. Itse pidän hyvin merkittävänä sitä muutosta, jonka hallintovaliokunta nyt esittää eduskunnan tehtäväksi rekisterihallintolaissa, eli sitä muutosta, joka on lisäyksenä 3 §:ssä, jossa hallituksen esityksen perusteluista vedetään pykälätasolle toteamus siitä, että kirkon väestörekisterin pidosta säädetään erikseen eli säilytetään, niin kuin sanotaan, status quo tämän lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta, en varmasti missään vaiheessa väittänyt, että kirkonkirjat olisi otettava valtion haltuun ja että ne olisi, niin kuin sanoitte, sosialisoitava. Tätä en varmastikaan ole sanonut, vaan olen todennut, että tällä hetkellä siinä on päällekkäisyyttä ja jo tällä hetkellä voidaan nämä todistukset hankkia myös suoraan rekisteritoimistoista. Jos kirkko haluaa pitää omaa väestörekisteriään niin se on kirkon asia. Näin muistaakseni sanatarkasti totesin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi kihlakunnansyyttäjästä sekä laiksi rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 83/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 14/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Juurola merkitään läsnä olevaksi.

---

6) Hallituksen esitys ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 106/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 15/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys rekisterihallintolaiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 97/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 14/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi nimittämisestä kihlakunnanvirastojen ja kihlakuntien erillisten virastojen eräisiin virkoihin

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 129/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 12/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 38 ja 42 §:n sekä merimieslain 41 ja 45 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 203/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Julkisuudessa on monta kertaa syytetty hallitusta siitä, että työelämäkysymykset ja ne umpisolmujen avaamiset, mihin hallitusohjelmassa on sitouduttu, etenisivät liian hitaasti. Se ei pidä paikkaansa. Itse asiassa niin työmarkkinajärjestöjen kesken kuin eduskunnassakin on päästy ripeästi työn alkuun.

Nyt meillä on ensimmäisessä käsittelyssä työelämän lainsäädäntöhanke, jota viime kaudella ei saatu aikaan. Nyt olisi ollut mahdollista edetä niin nopeasti päätöksentekoon, että irtisanomisaikojen lyhentäminen olisi mahdollista jo ensi vuoden alusta. Se, että eduskunnassa asia ei ollut perjantaina ensimmäisessä käsittelyssä, valitettavasti on johtanut siihen, että kolmas käsittely on vasta sitten, kun eduskunta palaa joululomiltaan, mutta asian varsinainen sisältö on mahdollista lyödä tänään lukkoon.

Haluan tässä yhteydessä kiittää eduskunnan työasiainvaliokuntaa, joka käsitteli asian todellakin nopeasti. Valitettavasti esityksen antaminen eduskunnalle viivästyi, koska työministeriö neuvotteli asiasta viimeiseen asti kolmikantaisesti yhteisen näkemyksen saavuttamiseksi. Olemme saavuttaneet yhteisen näkemyksen ja näin olemme saamassa yhden työelämän kysymyksen ratkaistuksi.

Toivottavasti nyt irtisanomisaikojen lyhennykset johtavat niitä tavoitelleiden yritysten piirissä uusiin rekrytointeihin lupausten mukaisesti. Muutenhan olemme tehneet turhaa työtä.

Eduskunnan palattua joululomalta sitä odottaa uusien työelämän lainsäännösten käsittely. Ulkomaalaisten työehtoja koskeva hallituksen esitys saadaan valmiiksi vielä tämän vuoden puolella ja vuosilomaa koskevat lainsäädäntömuutokset tulevat eduskunnan käsittelyyn siten, että ne saadaan voimaan jo 1.4.96 eli uuden lomanmääräytymisvuoden alusta. Työllisyysohjelmaan sisältyi laaja kirjo työlainsäädännön muutoksia. Kaikki ohjelman esitykset ovat työn alla ja työministeriö pyrkii siihen, että ne voidaan esitellä eduskunnalle työllisyysohjelmassa sovitussa aikataulussa. Valmisteluihin on nyt kytketty myös Suomen yrittäjät lupausten mukaisesti.

Sovitut hankkeet eivät muhi eikä ongelmia haudata. Aina lainsäädännön valmistelu ottaa aikansa. Muutaman kuukauden kunnollinen valmistelu on sittenkin parempi kuin laki, joka on susi syntyessään, jolloin eduskunta joutuisi huonon lainvalmistelun johdosta palauttamaan asian uuteen valmisteluun. Nyt tehdään työtä ja sitä tehdään yhteistyössä eri intressitahojen kanssa.

Ratkaistavat asiat eivät ole myöskään helpoimmasta päästä. Siksi onkin ollut vähän hämmästyttävää, että opposition taholta on syytetty hitaudesta, kun viimeisen neljän vuoden aikana jatkuvan yleislakkouhan ollessa päällä ei saatu mitään aikaan. Hämmästyttävää on sekin, että yritysjohtajat ja eräät työnantajajärjestöjen johtajat ovat ryhtyneet arvostelemaan kolmikantaista valmistelua ja epäilevät etukäteen ratkaisujen syntymistä sovituissa ajoissa. Varsinkin työnantajapuolen työmarkkinajohtajat itse asiassa epäilevät silloin itseään, koska he ovat yhtenä tärkeänä osapuolena ratkaisemassa asioita, mutta se siitä.

Tässä yhteydessä haluan todeta erityisesti sen, että menneen syksyn kokemusten perusteella on syytä olla optimisti sen suhteen, että työelämän lainsäädännön kehittäminen kolmikannassa on selkeä käynnissä oleva projekti, jossa erimielisyydet saadaan hiotuksi yksimielisyyksiksi — tai ainakin melkein ja tämän melkein-osuuden joutuu hallitus ja eduskunta ratkomaan. Kun kolmikannassa on nyt kaikkiaan kuusi kantaa, kolme työntekijäjärjestöjen edustajaa ja kolme työnantajajärjestöjen edustajaa, on tietenkin selvä asia, että kaikkien näkemyksiä ei koskaan voi sovittaa yhteen. Lupaan kohdella tylysti tasapuolisesti kaikkia aikanaan.

Näin ollen uskallan luvata eduskunnalle, että työllisyysohjelman mukaisesti kevätistuntokaudella on täällä käsiteltävänä edellä mainitsemieni lakien lisäksi ainakin yt-lain muutokset, konserniyhteistyötä kansainvälisellä tasolla koskeva säädöstö, työaikalain kokonaisuudistus, joka on valtava työ. Todennäköisesti saamme myös määräaikaisia työsopimuksia koskevat tarkennukset eduskunnan käsittelyyn. Tämä on tavoite. Näin laajaa työlainsäädännön muutosprosessia ei lie-

ne ennen ollut käynnissä eikä sen perusperiaatteista olla tänä päivänä kovin erimielisiä. Kaikki osapuolet ovat hahmottaneet uudistamisen tarpeet.

Nyt lainsäädäntötyö etenee eikä sen pohjalta työllistämisen enää pitäisi olla joustoista kiinni, jos se on niistä tähänkään asti ollut. Määrällisestihän työntekijät ovat jo joustaneet lähes viimeisen päälle, koska irtisanomiset ovat olleet mahdollisia taloudellisista ja tuotannollisista syistä useille sadoilletuhansille työntekijöille. Nyt olisikin aika uskaltaa palkata heidät takaisin, vaikka sitten määräajaksi.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavaa tietysti on, että todennäköisesti tämäkin uudistus on aika pieni kosmeettinen uudistus. Tietysti voisi toivoa, että sillä olisi sellaista mielialavaikutusta, että työnantajat nyt päättäisivät, että kannattaa palkata uutta työvoimaa. Epäilen ja olen melko varma, että tällä lailla ei sinänsä ole tällaista myönteistä vaikutusta.

Kyllä meillä yhä enemmän tulee tilanne, jossa kolmikanta ei tuo ratkaisuja. Meillä on 4—5 vuotta työttömyys pahentunut ja meiltä kohta loppuu aika. Ymmärrän aika pitkälle niitä, jotka arvostelevat kolmikantavalmistelua. Ymmärrän hyvin myös sen, että etujärjestöt eivät luovu puhe- ja veto-oikeudestaan. Valitettavasti täytyy todeta, että työministerin, hallituksen ja koko eduskunnan täytyy varautua niihin ikäviin asioihin, että täällä täytyy ottaa vastuuta, eikä voida selittää sillä tavalla, että asiat vitkastuvat, ei saada uudistuksia, kun ne ovat kolmikannan takana. Meille on helppoa tavallaan sillä perustella tekemättömyyttä.

Sanon myös sen, että konsensuksen rikkominen on erittäin vaikeata, mutta toisaalta ollaan hyvin lähellä sitä pistettä, että näin ehkä joudutaan tekemään. Toivon, että asiat kääntyy nopeasti, mutta toivon kyllä työministerille ja hallitukselle rohkeutta ja viisautta asettautua siihen, että aikaa ei ole, ja meidän on pakko saada käänne työllisyydessä aikaiseksi.

Ed. J. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Useimmat kolmikantaa kritisoivat ajavat yksikantaa, eikä silloinkaan eduskunnan kantaa, vaan työnantajan saneluvaltaa. Tästä on esimerkkejä aivan riittävästi viime aikaisista keskusteluista, mutta myös aiemmilta vuosikymmeniltä; toivon, ettei edustajatoveri Kuisma niihin aikoihin viittaa.

Ministeri Jaakonsaari puhui kuusikannasta, kun osapuolia syntyy sekä työnantaja- että työntekijäpuolelle, mutta herkästi siitä tulee jo kymmenkanta, jos taas valtiovallan osapuolella on neljä erilaista kantaa, niin kuin tällä hetkellä esimerkiksi hallituksessa useisiin näihin asioihin tulee neljänlaista terveistä eri hallitusosapuolten taholta. Tämän takia on tärkeätä, että kolmikantaneuvotteluissa olisi määriteltynä myös se poliittinen tahto eli olisi ikään kuin etukäteen sovittu hallitusosapuolia, miksei eduskuntaakin kuullen, mihin suuntaan poliittisella tasolla halutaan yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa uudistaa työelämää. Tässä suhteessa meidänkin keskusteluissamme, arvostellaan kolmikantaa herkästi siitä, kun ei juuri oman tahdon mukaista sopua tai ratkaisua synny. Kuitenkin ehkä yleinenkin poliittinen kanta, kompromissi, johon voitaisiin realistisesti päästä, on jollakin muulla suunnalla, kuin mitä kritikoija kulloinkin haluaisi.

Tämä on vaikea laji, mutta Pohjoismaissa ja Suomessa tässä on maailmanmitassa parhaimmin onnistuttu. Tärkeätä on, että nämä suhteellisen pienet muutokset, joilla psykologisen työllistämisen ilmapiiriä kevennetään, viedään nopeasti ja suuremmitta murinoitta läpi. Tässä on yksi sellainen esitys.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. J. Koskinen tietää taustani. Olen 20 vuotta ollut etujärjestöjen palveluksessa. En suinkaan tietenkään tarkoittanut työnantajien yksinvaltaa ja yksikantaa, minä kritisoin työmarkkinajärjestöjä ja etujärjestöjä yleensä. Ei varmasti siinä mielessä yhtään parempia arvosanoja voi antaa työnantajajärjestöille kuin ammattiyhdistysliikkeelle, päinvastoin. Tämä tietysti keskustelussa monta kertaa unohtuu. Korostan sitä, että meillä vastuu virallisesti tietysti on aina ollut eduskunnalla ja hallituksella. Meillä toimi 70 ja 80-luvulla kolmikanta kohtuullisen hyvin, kun oli hyvät ajat, mutta kiistatta on minun täytynyt oman kokemukseni perusteella tulla siihen johtopäätökseen, että se ei toimi silloin, kun lisäjaettavaa ei ole. Me olemme tässä pattitilanteessa nyt olleet 4—5 vuotta. En tiedä, miten huonot ajat pitää tulla, ennen kuin meillä on rohkeutta katsoa peiliin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Kolmikanta ei ole tietenkään mikään itseisarvo, vaan se on väline. Se on aika arvokas väline ja tällä hetkellä maailmassa harvinaista herkkua niin kuin Ranskan kokemukset osoittavat. Sen takia on merkillistä, että ed. Kuisma arvostelee sitä juuri nyt, kun siitä on näyttöjä. Näyttöjä ovat alkukesän eläkeratkaisu, tulopoliittinen ratkaisu, ne avaukset, joita on sekä hallituksen työllisyysohjelmassa sovittu, joista yksi on ns. roikkolomautukset. Irtisanomisaikojen lyhentäminen on juuri nyt käsittelyssä. Paljastan tässä suuren salaisuuden, että linjat ovat nimenomaan hallituksen linjoja, joiden taakse on sitten saatu työmarkkinajärjestöt. Tällä tavalla toimii tämä mekanismi, ja minusta tämä on hyvin arvokas asia. Sillä tavalla koko kolmikantayhteistyö, nimenomaan tulosten kautta on saavuttamassa sen uuden oikeutuksen, joka ilman muuta on välttämätöntä.

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhtyen ministeri Jaakonsaaren näkemykseen haluaisin vielä muistuttaa siitä, että Ranskassa tällä hetkellä koetetaan yksikantaisuutta, kun ollaan samojen asioiden äärellä kuin Suomessa. Haluamatta dramatisoida liikaa Ranskan asioita ja verrata niitä väärällä tavalla Suomeen, niin on todettava ed. Kuismallekin, että aivan toisen näköinen olisi syksyn tilanne, jos ei kolmikantaista mallia olisi etsitty ja löydetty. Sitä paitsi, kyllä kolmikantaisuus toimii erittäin hyvin myös jaettaessa kurjuutta. Ei pelkästään hyvien asioiden jakamiseen tarvita kolmikantaa, vaan myös huonojen asioiden jakamisessa. Tässä mielessä hallituksen toimet ovat ehdottomasti erittäin oikeansuuntaisia ja ainoita, niitä, joilla voidaan yhteiskuntaa pitää rauhallisena.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietenkin kolmikannalla on syksyllä saavutettu jotain, mutta mielestäni ei riittävästi. Toivottavasti olen väärässä ja työllisyysluvut ja muut luvut paranevat. Talouden tunnusluvut valitettavasti eivät anna aihetta minkäänlaiseen optimismiin. Se on erittäin valitettavaa. Toivotaan, että vaikutukset näkyvät myöhemmin.

On tietysti erinomaisen hyvä asia, jos asiat voidaan ratkaista kolmikannalla. Mutta jos ei voida, niin eivät poliitikot voi vetäytyä kolmikannan taakse. Sitä minä kritisoin. Jos kolmikanta tuottaa oikeita ratkaisuja, se on erinomaisen hyvä, mutta jos se ei niitä tuota, niin ei voida ajatella, että kyllä me tehtäisiin näin ja näin, näin pitäisi tehdä, mutta kun ei työmarkkinajärjestöt pääse sopimukseen. Sitähän tässä maassa on hoettu pitkään.

Tietenkin tässä on se, että Ahon hallitus hyvin huonosti ja kokemattomasti menetteli, yritti toista keinoa ja sai aikaiseksi tällaiseksi konfliktin. Mutta eihän se tarkoita sitä, ettei joku viisaampi hallitus ja viisaampi eduskunta ja kokemuksella varustettu voisi onnistua joissakin ratkaisuissa vastoin etujärjestöjen veto-oikeutta, jos tilanne on sellainen, että katsotaan, että niitä pitää tehdä.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Haluan vielä kerran sanoa, että hallitus on sekä pääministerin suulla että yhteisissä ohjelmissa moneen kertaan todennut sen, että hallitus kantaa vastuun myös työelämän kysymyksistä. Olemme sitoutuneet kolmikantayhteistyöhön juuri näiden toimien tulosten vaikuttavuuden takia, koska loppujen lopuksi kaikki työelämän lainsäädäntöhankkeet arjessa testataan työpaikalla. Sen takia on erinomaisen tärkeä asia, että näitä uusia lainsäädäntöhankkeita ikään kuin synnyttämässä ovat jo lähtökohtaisesti molemmat osapuolet. Minusta on tärkeätä nähdä se, että tällä tavalla saadaan enemmän tuloksia kuin yksipuolisesti sanelemalla, mistä todellakin maailmalla on tällä hetkellä esimerkkejä.

Halusin puheenvuorossani kertoa siitä, että ne eksaktit päivämäärät ja sovitut ajat, mitä sekä työllisyysohjelmassa että hallitusohjelmassa on sovittu, ovat pitämässä. Tämä on tärkeää, koska olen itsekin havainnut, että halutaan tavallaan pessimismiä kylvää myös sillä tavalla, että etukäteen ilmoitetaan, että eihän tämä tule onnistumaan. Kun ei ole mitään näyttöjä siitä, etteikö voitaisi kolmikantaisesti edetä, sen takia turha pessimismi vain lisää pessimismiä.

En usko, että ed. Kuismakaan tarkoittaa sitä verhottua työnantajien ylivaltapyrkimystä, mitä on tällaisten äärijoustajien keskusteluissa, että ikään kuin työllisyys paranisi, jos Suomesta tehtäisiin nopeaan tahtiin työsuhdeturvan kehitysmaa ja jos ikään kuin ryhdyttäisiin kilpailemaan mahdollisimman pienillä palkoilla ja viemällä työntekijöiltä se suojelu, mikä työntekijöille on aina tarpeen, yhä enemmän tarpeen kovenevassa kilpailussa. En usko, että ed. Kuisma tätä tarkoittaa.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olennaista on huomata se, että Suo-

mi on mukana kansainvälisessä talous- ja myös kansainvälisessä työn kilpailussa. Siinä mielessä lain käsittely on yksi esimerkki siitä, miten kaikesta huolimatta kolmikantaneuvottelupöytä oli se, joka pitkitti asian käsittelyä myös eduskunnassa. Olkoon tämä hyvä esimerkki, alkuesimerkki, harjoitteluesimerkki siitä, että vaatimustasoa, uudistusten tasoa pitää nostaa ja samanaikaisesti asioiden käsittelyä nopeuttaa kolmikannassa ja sen jälkeen antaa myös riittävä valmisteluaika eduskunnassa tapahtuvalle valmistelutyölle, niin että se demokraattinen tahto, joka meidän pitää määrittää, tulee myös esille.

Ed. Vokkolainen: Arvoisa puhemies! Luulin, että tämän päivän puheet menivät kihlakuntauudistukseen, mutta onneksi ed. Kuisma nykyisille tavoilleen uskollisena aloitti työmarkkina- ja työelämäkeskustelun. On totta, kun muistelee entistä AKT:n puheenjohtajaa ja nykyistä ed. Kuismaa, että koulutus on ilmeisesti eduskunnassa tai jossain muualla muuttanut ajatuksia täysin erilaisiksi kuin aikanaan. Ei se minusta mitään hävettävää ole, kun ihminen julkisesti tunnustaa ajatteluoppinsa muutokset.

Mutta jos miettii vakavasti sitä, että jos työelämän lainsäädännöllä työttömyys tästä maasta poistetaan ja joustavuutta lisätään tietämättä, mitä sillä joustavuudella tarkoitetaan, haluan nähdä sen työmarkkinajohtajan, joka sitä vastustaa. Minä en ole kerinnyt kuin kymmenen vuoden aikana olla työehtosopimusneuvotteluissa Metallin puolella. Kun on puhuttu näistä palkankorotuksista, on joka kerta luvattu, että nollalinja ja toisella puolella pöytää olevat takaavat, että ne 25 000 metallimiestä saavat työpaikan. Ei ole vielä vastausta kuulunut.

Mielestäni pitää myöskin muistaa hallitusohjelman yksi tärkeä periaate, tehdä Suomen pelastamistyötä yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Olen tälläkin hetkellä vakuuttunut siitä, että jos maltillista tupoa ei olisi saatu aikaan, en tiedä, miten hallitus tässä kahlaisi eteenpäin. Ongelmat olisivat ainakin suuremmat, mitä ne tällä hetkellä ovat.

Mutta jos työelämän muutoksella tarkoitetaan ns. Amerikan mallia, että ollaan tekevinään töitä ja käydään sosiaaliluukulta hakemassa leipä- ja suolarahat, uskon, että Vantaanjoessa virtaa vesi vielä pitkään, ennen kuin sellainen malli tähän maahan onnistuu. Haluttiin sitä tai ei, mutta työmarkkinajärjestöjä ei tällä tempulla kyllä lannisteta.

Kuitenkin pitää muistaa se, että isommat työelämään liittyvät asiat meillä on vielä edessäpäin. On työaikalakia muuttavat asiat, työttömyysturvan kokonaisuudistus, työsopimuslain muutokset. Siellä katsotaan varmasti tätä pöytää, mitä voidaan ja miten pitää edetä niin, että sillä on merkitystä työpaikkojen lisäämiseen.

Vielä haluan korostaa sitä, että elvytystä tässä salissa pitää tehdä muulla tavalla kuin työaikapuolella, jos luullaan, että tämä asia sieltä ratkeaa. Työehtosopimuksista joustavuutta löytyy, jos on haluja sitä käyttää.

Mitä tulee lakiesitykseen, tätähän on, niin kuin ministeri Jaakonsaari sanoi, valmisteltu pitkään. Muun muassa Metallin sopimusneuvotteluissa lyhyiden työsuhteiden irtisanomisaikojen lyhentämisestä keskusteltiin hyvin voimakkaasti jo kaksi vuotta sitten ja nimenomaan sillä perusteella, että työnantantajapuoli lähti siitä, että sillä todella lisätään uusia työpaikkoja. Sen takia minä kyllä heitän samalla tavalla kuin ministeri pallon työnantajapuolelle, että nyt pitää ruveta konkreettisia näyttöjä olemaan siitä, halutaanko näillä lakimuutoksilla todella lisätä työpaikkoja vai yrittää murtaa työehtosopimusjärjestelmää. Minä uskon, että tätä tullaan seuraamaan niin työmarkkinajärjestöjen keskuudessa kuin tämänkin talon sisällä, mitkä ne konkreettiset vaikutukset työllisyyden lisäämiseen ovat. Kyllä vastuu on nyt tällä kertaa tässä asiassa työnantajilla, halutaanko lisätä työpaikkoja vai pelata isolla ylityömäärällä, joka toivon mukaan pystytään hyvin nopeasti myös leikkaamaan.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Haluaisin joustokeskusteluun hieman osallistua, koska yleensä, kun puhutaan joustoista niin tämän talon keskusteluissa kuin ulkopuolellakin, tarkoitetaan sitä, että ihmisiä voidaan entistä helpommin irtisanoa, että työaikoja voidaan entistä helpommin muutella sillä tavalla, kuin työantaja itse parhaaksi näkee, ja että myös palkoilla voidaan operoida suuntaan jos toiseen.

Tässä yhteydessä, kun työmarkkinajärjestöistä palkansaajat ovat hyvin avoimin mielin lähteneet neuvottelupöytään, tulee joustokeskusteluun liittää myös joustot työnantajan suuntaan. Eräs tällainen jousto on se, että nyt tulee neuvottelupöydässä avoimesti ilman mitään ennakkoehtoja olla ruotsalaisen neuvottelujärjestelmän ottaminen Suomessa käyttöön eli se, että työehtosopimusten ensitulkintaoikeus siirtyy työnantajalta palkansaajajärjestön edustajille. Tällä tavalla voidaan välttää suuri määrä riitoja, ja sitten

työnantaja katsoo oikeudessa, oliko työpaikalla tehty tulkinta, jonka tulkinnan tekee pääluottamusmies tai teknisten kyseessä ollen yhdysmies, oikea ja kestääkö se oikeusasteen. Riidat viedään tällä tavalla eteenpäin eikä päinvastoin kuten tällä hetkellä.

Toinen jousto, johon työnantajan tulee suostua tässä yhteydessä, on se, että niille työpaikoille, joissa näin halutaan, voidaan pääluottamusmiehen ja yhdysmiehen sijaan ottaa neuvottelijaksi liiton asiamies. Hän neuvottelee työnantajapuolen ammattitaitoisen ja kovan koulutuksen saaneen vastaneuvottelijan kanssa. Tällä tavalla saadaan tasavertainen asema neuvottelupöytään.

Nämä joustot ovat niitä, joita työnantajan tulee tässä suhteessa olla valmis tekemään, kun me palkansaajapuolella teemme omia joustojamme.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! On todella ollut ihan hyvä, että keskustellaan edelleen näistä kysymyksistä, koska keskeistä tietysti on, millä tavalla voidaan työllisyyteen vaikuttaa myönteisesti.

Ed. Vokkolainen toi selkeästi esiin näkemyksiä TESin joustavuudesta. Minä taas kertaalleen haluaisin huomauttaa siitä, että vasta Sorsan työllisyysohjelmassa on otettu sellainen maininta asioihin, että myös pientyönantajat olisivat tulossa mukaan joustojen piiriin. Tämä on minun mielestäni aivan keskeinen asia. Me koko ajan nyt puhumme isoista työnantajista ja sitä kautta tästä problematiikasta, vaikka meillä on kuitenkin valtaosa pieniä työnantajia eli mikroyrityksiä. Näiden osalta, jotka eivät ole järjestäytyneitä sillä tavalla, että olisivat edustettuina TES-pöydässä ja varsinaisesti kolmikannassakaan, tilanne on todellakin vakava. Tämän takia minun mielestäni meidän pitäisi nähdä jopa niin, että meillä olisi oma yksinkertaistettu ja kevennetty työlainsäädäntö ja työehtosopimustoiminta pienten yritysten osalle, koska se on kuitenkin ainoa segmentti, joka nyt on tuonut uusia työpaikkoja. Eli minä haluaisin nähdä mieluummin sen näinpäin kuin niin, että me lisäämme byrokratiaa.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Tässä on irtisanomisaikoihin palattu jälleen kerran. Sanoisin, kun yhden kuukauden irtisanomisaika nyt tuli kahden kuukauden tilalle, että kaksi kuukauttakaan ei ollut se ongelma yrityksille, vaan pienet, vaikeuksissa olevat yritykset ovat kokeneet vaikeiksi juuri neljä, viisi tai kuusi kuukautta pitkät irtisanomisajat.

Työaikoihin ei tätä nykyä ole suuremmin haluttukaan kajota. Ed. Joenpalo muistaakseni mainitsi siitä. Ei siinä ole suuria muutoksia varmasti tarpeenkaan. Palkkoihin ei ole todellakaan haluttu kajota. Minä en tiedä, mistä sitten suorastaan uhkailua muistuttava puhe tulee jo tässä vaiheessa, ihan niin kuin alettaisiin etsiä heti jo oikeutta ja raastupaa, mitä ne nykyään nimeltään ovatkaan.

Toivoisi, että kolmikanta merkitsisi myös samalla yhteistyötä ja halua saada tehdyksi tuotteita sen verran kannattavasti, että niillä on kysyntää ja että ne menevät jopa maailmanmarkkinoilla kaupaksi. Vain kannattavalla elinkeinotoiminnalla on menestymisen mahdollisuuksia, ja vain kannattava elinkeinotoiminta voi luoda työpaikkoja.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Ed. Kantalaisen puheenvuorosta toteaisin, että on kovin vaikea nähdä pienyrittäjiä neuvottelupöydässä ja kolmikannassa, vallankaan neuvottelupöydässä, kun TESiä kasaan laitetaan, sillä perusteella, että he eivät kykene valvomaan kuitenkaan joukkojaan, vaan neuvottelijat neuvottelisivat vain oman yrityksensä puolesta mutta eivät muitten. Tämä tekee epävarman ja järjettömän tilanteen vaatimuksesta, joka pienyrittäjillä on ollut, kun ei ole kenen puolesta neuvottelisivat.

Sitä paitsi sen vielä toteaisin, että ongelmahan ei asiallisesti ottaen sopimusten noudattamisessa ole tähänkään saakka ollut suuret työnantajat, vaan ed. Kantalaisen mainitsemat pienet, joita aikaisemmin olen itsekin edustanut.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Rehnin puheenvuoron johdosta, koska totesin, että hän ymmärsi puheenvuoroni täydellisesti väärin. En miltään osin uhkaillut vaan kerroin, että tällä hetkellä meillä on sellainen järjestelmä, jossa työnantajalla on työehtosopimusten ensitulkintaoikeus. Jos tästä asiasta ei päästä sopuun, niin palkansaajapuolen tehtävänä on riitauttaa se siinä järjestyksessä, kun asiat riitautetaan, seuraaville asteille, ja asiat käsitellään raastuvassa tai työtuomioistuimessa tai vastaavissa paikoissa.

Se, mitä me tarjoamme joustoon, on että työnantajan rooli muuttuu samalla tavalla kuin Ruotsissa. Palkansaajajärjestöllä on ensitulkintaoikeus, ja työnantajan tehtävä, jos ei päästä

yhteisymmärrykseen, on suorittaa riitauttaminen. Tätä tarkoitin, eikä tässä ole mistään uhkailusta kyse vaan Ruotsissa hyvin toimivan mallin saamisesta Suomeen.

Mitä tulee muihin väärinymmärryksiin, kerroin vain sen, mitä joustolla yleisessä keskustelussa selvästi tarkoitetaan eli sitä, että on päästävä ihmisestä joustavasti eroon, on voitava nostaa tai laskea joustavasti palkkoja jne. Tätä jousto on tarkoittanut, eli palkansaajapuolen on oltava valmis joustamaan mitä tahansa, ja työnantajapuoli ei periaatteessa jousta oikeastaan yhtään mitään.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Minusta ed. Joenpalo kiteytti asian aika hyvin. Minusta koko joustokeskustelussa tilannetta voisi auttaa, jos näissä pohdiskeluissa palattaisiin lähemmäksi arkitodellisuutta. Joustavat ratkaisut ovat olleet aika pitkään ihan elävää elämää työpaikoilla, siis siellä, missä työnantajien ja työntekijöiden edustajat kohtaavat käytännössä. Tunnen tapauksen kotiseudultani, jossa on menty niin pitkälle kuin mahdollista niin, että perinteistä edunvalvontajärjestelmää hirvittää, kuinka pitkälle työntekijät ovat valmiit menemään pelastaakseen yrityksen, jossa he ovat.

Voisi olla nyt paikallaan julkinen kuuleminen, jossa osapuolten edustajat selvittäisivät, mitä he joustoilla todella tarkoittavat ja missä tarkoituksessa niitä vaaditaan. Yksi näkökulma on tietenkin työnantajan tarve saada työvoima joustamaan tuotannon ja palkanmaksukyvyn mukaan. Toinen on työntekijän ja hänen perheensä tilanne, josta lähtee perusteltuja joustovaatimuksia. Mutta minusta kolmas ja tässä tilanteessa kaikkein tärkein on se, miten joustavaa tuotannon rakenne, pääomahuollon suunnittelu ja reagoiminen toimialan uusiin haasteisiin on. Tämä puoli on julkisuudessa sivuutettu työnantajilta tulleena itsestäänselvyytenä. Kokemus osoittaa, että lisäjärki isoista puitteista työpaikalla päätettäessä ei olisi pahitteeksi.

Siis esitänkin loppuun kysymyksen, herra puhemies, olisiko työelämä joustavampaa, jos sen toiminnan suunnittelussa olisivat nykyistä paremmin kaikki osapuolet, myös työntekijät mukana. Itse vastaan tähän kysymykseen myönteisesti.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosen puheenvuoro oli tietysti hyvin kannustava. Minunkin mielestäni laajapohjaisestihan näitä asioita tulisi tarkastella, ja kuten on todettu, ainahan paikallisessa sopimuksessa yleensä on löydetty hyvin pelisäännöt.

Ed. Rantasen puheenvuoro liittyi siihen, että pienten kanssa ei voi neuvotella. Totta kai se on ollut helppoa siinä mielessä, että meillä on yleissitova lainsäädäntö, joka edellyttää tiettyjä pelisääntöjä työelämässä, ja ns. järjestäytymättömät pientyönantajat, joita on yli 90 prosenttia kaikista työnantajayrityksistä lukumääräisesti, ovat näiden asioiden piirissä ja heidän edellytyksiään ja näkemyksiään toteuttaa näitä asioita ei välttämättä ole kuultu.

Mielestäni meillä pitäisi olla niin paljon kypsyyttä, että me voimme keskustella, aivan kuten ed. Kekkonen totesi. Otetaan keskusteluun avoimesti mukaan kaikki asiaa koskettavat ryhmät ja rakennetaan sen tyyppinen pelisääntö ja sen tyyppiset toimintaohjeet, että me löydämme edellytykset todella sille, että kaikki osapuolet tulevat asiassa kuulluiksi. Minä uskon, että me kaikki tarvitsemme tämän tyyppistä, koska ei työttömyys laukea sillä, että me keskustelemme ja kinastelemme vanhoista perinteisistä malleista, vaan me joudumme hakemaan selkeästi uuden tyyppisiä toimintamalleja.

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Totean vielä kerran ed. Kantalaiselle sen, että kaikki osapuolet ovat mukana. Lupausten mukaisesti Suomen yrittäjiä kuullaan työlainsäädäntöä valmisteltaessa. Mutta ed. Rehnin puheenvuoro kertoi siitä, kuinka käsitteet ovat sekaisin, kun hän sanoi, että palkkoja ei oteta huomioon työlainsäädännössä. Se on melkoista kaipuuta komentotalouteen, koska kaikissa läntisissä demokratioissa nimenomaan palkoista sopiminen on työnantajien ja työntekijöiden ja heidän järjestöjensä välisiä kysymyksiä eikä niitä millään lainsäädännöllä säännellä.

Minusta on erittäin tärkeä asia, että pienet yrittäjät tulevat kuulluiksi, ja on tärkeätä, että näitä asioita valmistellaan yhteisymmärryksessä. Juuri tämän takia halusin kertoa eduskunnalle sen hyvän uutisen, että asiat etenevät ripeään tahtiin ja tämän takia juuri tärkeä kumppanuuden ajatus on minusta saamassa uutta oikeutusta, mutta se edellyttää juuri sitä tasapainoa, että silloin, kun selvästi halutaan yhteistyötä, sitä ei enää ajatellakaan tällaisena, niin kuin joskus on ajateltu, jonakin nollasummapelinä, vaan sitä ajatellaan nimenomaan työllisyyden kannalta tärkeänä välineenä, että kaikki nämä uudistukset saadaan palvelemaan työllisyyttä. Mutta tähän on saatava vastauksia myös työnantajilta.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Vastaukseni oikeastaan koski pelisääntöjen noudattamista, mutta ed. Kantalaisen puheenvuorosta se tulikin esille. Me pienyrittäjät noudatamme suurelta osalta tai lähes poikkeuksetta niitä pelisääntöjä, joita suuretkin. Ei siinä oleellisia eroja ole.

Kun ed. Joenpalo muistaakseni sanoi, että kunhan työnantajatkin joustaisivat, minä luulen, että pienyritykset ovat esimerkkejä siitä, miten todella siellä joustetaan. Tarvittaessa on jopa epävirallista kottia järjestetty. Sen lisäksi taataan asuntolainoja. Työntekijät saavat tuotteitaan alennettuun hintaan. Autetaan epävirallisesti lastenhoitopaikkojen, koulutuspaikkojen, jopa lasten työpaikkojen saamisessa ja monenmoista kaikkea. Mutta niitähän ei nyt tietysti välttämättä aina oteta huomioon.

Ed. R a n t a n e n : Herra puhemies! Kun puhutaan suuryrittäjistä tai perinteisistä työnantajista ja pienyrittäjistä ja sitä että pienyrittäjille pitäisi saada enemmän sananvaltaa ja että työehtojenkin pitäisi olla toisenlaiset pienyrittäjillä kuin suuryrittäjillä, olisi kovin hyvä, jos joku minua ja montaa muuta viisaampi kertoisi, missä raja on pien- ja suuryrittäjän välillä.

Ed. E l o : Arvoisa herra puhemies! Joustokeskustelua on käyty koko syksyn ajan, ja minusta tuntuu siltä, että joustokeskustelun aloittaneet pienyrittäjät ovat havainneet, että se on kääntymässä itse asiassa heitä itseään vastaan. Ei sillä ainakaan ole saatu aikaan sitä työllisyyden parantumista, joka on ollut varmaan pk-sektorin yrittäjienkin tarkoituksena, vaan on käymässä päinvastoin. Ihmisten epävarmuutta lisätään sillä, että jatkuvasti vaaditaan erilaisia joustoja. Eikö se ole aikamoista joustamista, jos 80 prosenttia viimeaikaisista työsuhteista on määräaikaisia työsuhteita? Minusta Suomen Pankin pääjohtaja Sirkka Hämäläinen käytti tässä suhteessa erinomaisen puheenvuoron joitakin viikkoja sitten, jossa hän varoitti, että tällainen yletön joustokeskustelu on omalta osaltaan saamassa ihmiset entistä varovaisemmiksi kuluttamaan, ottamaan luottoja ja tätä kautta myös estämässä sitä talouden kasvua nimenomaan kotimarkkinoilla, jota me tarvitsemme. Siinä mielessä toivon, että me kaikki suomalaiset nyt tajuamme, että tätä kautta me emme työllisyyttä paranna.

Eräs esimerkki asiasta on liikkeiden aukioloajat. Pienkauppiaathan vastustavat yksituumaisesti liikkeiden aukioloaikojen pidentämistä ja vapauttamista, koska se toimisi heitä vastaan. Sen sijaan suurliikkeiden yrittäjät ovat sitä mieltä, että liikkeiden aukioloaikoja pitäisi lisätä, koska se antaisi heille pelivaraa ja parantaisi heidän kilpailuasemaansa pienyrittäjiin nähden.

Herra puhemies! Se, mitä me nyt tarvitsemme, on todella aitoa ostovoiman lisäystä, jota muun muassa tämän päivän korkopäätöksillä ollaan edistämässä. Minusta se on erinomainen esimerkki siitä, että Suomen Pankki on nyt oikeilla jäljillä. Toivon, että myös valtiovarainministeriössä vähitellen ymmärretään, että kamreerilinjalla ei voi jatkaa. Me tarvitsemme todella aitoa ostovoiman lisäystä, verotusta pitää katsella aivan uudesta näkökulmasta ja sitä kautta todella parantaa työllisyyttä.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Kun ed. Rantanen tiedusteli, mikä ero on isolla ja pienellä yrityksellä tai yrittäjällä, voisi todeta, että Suomessa on 1 100 suurta yritystä normaalin yrityskokoluokituksen mukaan. Kaikkiaan meillä on yrityksiä rekisteröityinä runsaat 120 000. Pieniä, alle kymmenen työntekijän yrityksiä on näistä runsaat 90 prosenttia, ja näiden toimintaedellytykset ja mahdollisuudet operoida ovat aivan toisenlaiset kuin suurissa yrityksissä.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Elo nosti esiin, että joustokeskustelulla tavallaan viedään pohjaa työllistämiseltä. Missään nimessä en tätä hyväksy. Edelleen väitän, että suomalaisessa yhteiskunnassa avointa keskustelua työelämän pelisäännöistä, työelämän lähtökohdista on käyty valitettavan vähän ja sitä on käyty nimenomaan suurteollisuuden ja julkishallinnon ehdoin.

Tarvitaan keskustelua, mutta tarvitaan nimenomaan konkreettisia päätöksiä, että meillä todella päästään kiinni niihin joustoihin, jota erikokoiset yritykset tarvitsevat. Ne liittyvät työaikoihin. Minusta meidän on avoimesti myös tässä salissa nähtävä, että ne tulevat lähivuosina koskettamaan myös palkkoja. Meidän pitää nähdä myös, että nykyisistä lähtökohdista meillä syntyy liian vähän yrityksiä ja meillä on liian vähän niitä yrityksiä, jotka ovat valmiit ottamaan lisää työvoimaa. Sen vuoksi meidän vastuullamme on luoda lähtökohdat, että suomalaiset erikokoiset yritykset voivat menestyä kansainvälisessä kilpailussa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 205/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän turvallisuutta ja terveyttä rakentamisessa koskevan yleissopimuksen nro 167 hyväksymisestä

Hallituksen esitys 206/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys 81. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän osa-aikatyötä koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä

Hallituksen esitys 207/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

13) Asetus eräistä väliaikaisista poikkeuksista Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa (Serbia ja Montenegro) ja eräitä Kroatian tasavallan ja Bosnian ja Herzegovinan tasavallan alueita koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen soveltamiseen

Asetus 4/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.35.

Täysistunto lopetetaan kello 17.27.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen